

มากในพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์การขาดผู้รับช่วงความรู้และเทคโนโลยีหลายชนิด อันมีผลกระทบมาจากค่านิยมดังกล่าว

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พบว่าทางวิทยาลัยการอาชีพเขาย้อยได้ติดต่อมาเพื่อให้เป็นอาจารย์พิเศษ แต่เนื่องจากมีภารกิจในกิจการมากจึงไม่อาจดำเนินการให้ได้ อย่างไรก็ตามในอนาคตผู้ประกอบการได้วางแผนที่จะนำเครื่องยนต์ของสถานประกอบการไปมอบให้ เพื่อให้นักศึกษาของสถาบันได้เรียนรู้เครื่องยนต์และเทคโนโลยีของรถยนต์หนักที่มีความแตกต่างจากเครื่องยนต์ของรถขนาดเล็กที่มีการเปิดสอนโดยทั่วไป

2. กรณีศึกษา อุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล

1. ข้อมูลทั่วไป

รูปแบบของกิจการนั้นเป็นกิจการในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ โดยจะมีที่เป็นกลุ่มสหกรณ์จดทะเบียนเพียงกลุ่มเดียวคือกลุ่มของคุณอนงค์ อ่อนยิ่ง อายุอยู่ระหว่าง 35-50 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นคนในพื้นที่ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยอาชีพเดิมคือ การทำเกษตรกรรม (ทำนา) และบางคนค้าขายก่อนที่จะมาทำไม้ตาล โดยเริ่มแรกทำไม้ตาลเป็นอาชีพเสริมก่อนจากนั้น เมื่อรายได้ดีก็เปลี่ยนมาทำไม้ตาล เช่นคุณอนงค์ อ่อนยิ่ง อาชีพเดิมคือ ค้าขายจากนั้นเปลี่ยนมาทำไม้ตาลเป็นอาชีพหลัก เพราะตนเองเห็นว่าตนเองเห็นช่องทางการขาย และตลาดเพราะเคยเป็นแม่ค้ามาก่อน เริ่มแรกรับไม้ตาลจากชาวบ้านไปขายก่อน เมื่อเห็นว่าขายได้จึงเริ่มหัดทำขายเอง นอกจากนี้พบว่ามีผู้ประกอบการบางส่วนที่ทำเกษตรกรรมพร้อมไม้ตาลควบคู่กันไป เมื่อว่างจากฤดูเกษตรก็ทำไม้ตาล

2. เทคโนโลยีการผลิต

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่จะได้รับความรู้หรือเทคโนโลยีการผลิตมาจากผู้ที่อยู่ในอาชีพไม้ตาลมาก่อน โดยเริ่มแรกจะได้รับความรู้ในด้านกระบวนการผลิต เช่น การกลึง การขัดก่อน ส่วนด้านการคัดเลือกวัตถุดิบเพื่อการผลิตนั้นก็อาศัยการลองผิดลองถูก ซึ่งพบว่าโดยส่วนใหญ่มักจะซื้อไม้ตาลจากพ่อค้าคนกลาง หรือบางครั้งใช้การออกหาซื้อไม้ตามแหล่งที่มีการปลูกโดยตรงก็มีบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย ซึ่งบางครั้งซื้อต้นตาลมาแล้วใช้ไม่ได้เลยก็มี เนื่องจากไม้เนื้ออ่อนไปไม้ไม่มีแก่นไม้บางเป็นต้น

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ประกอบการหลายรายกล่าวว่า การได้มาซึ่งเทคโนโลยีการผลิตจะใช้การยืมสังเกตผู้ที่ประกอบอาชีพการกลึงไม้ตาลอยู่ก่อน จากนั้นจะทดลองกลับมาตั้งแท่นกลึงของตนเองที่บ้านและหัดทำด้วยตนเอง โดยการลองผิดลองถูกลองผิดลองถูกเองและเมื่อมีปัญหาที่จะปรึกษาผู้ที่มีความสามารถในการทำไม้ตาลมาก่อน สาเหตุที่ผู้ที่ต้องการประกอบการนี้ต้องตั้งแท่นเองเพราะ ถ้าจะหัดกลึงให้เป็นนั้นจะต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ถ้าไปขอยืมแท่นกลึงของคนอื่นหัดจะทำให้เจ้าของแท่นเสียเวลาการทำงาน และเจ้าของแท่นกลึงแต่ละคนจะมีความถนัดในแท่นกลึงของตนเอง โดยเฉพาะถ้าเปลี่ยนมือหรือเมื่อคนอื่นมาขอยืมใช้และทำการปรับแต่งเครื่องจะส่งผลทำให้เมื่อกลับมาทำงานที่ออกมาจะไม่เหมือนเดิม ในส่วนการสอนงานการกลึงที่ดำเนิน

การอย่างจริงจังและต่อเนื่องนั้นส่วนมากจะสอนกันเฉพาะภายในครอบครัว เช่น พ่อสอนลูก หรือ สามี ภรรยาสอนกันมากกว่า อย่างไรก็ตามเราพบว่าบางครั้งผู้ประกอบการที่มีความต้องการแรงงานเพื่อช่วยผลิตก็จะมีการสอนงานกึ่งด้วย ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะตั้งแท่นกลิ้งขึ้นใหม่โดยเฉพาะ

จากการศึกษาในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตนั้น พบว่าโดยส่วนมากจะเป็นการพัฒนาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มากกว่า ซึ่งรูปแบบของสินค้านั้นส่วนใหญ่ลูกค้าจะเป็นผู้นำมาให้ลูกค้าจะเป็นคนบอกว่าต้องการสินค้าแบบไหนและก็จะทำการผลิตตามนั้น อย่างไรก็ตามจากการสำรวจเราพบว่ามีการพัฒนาแบบของผลิตภัณฑ์โดยผู้ประกอบการเองบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า นอกจากการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์แล้วนั้น ผู้ประกอบการบางรายยังมีการพัฒนาด้านการผลิตด้วย โดยเฉพาะเครื่องจักรที่ใช้ในงานกลิ้งก็จะมีพัฒนาบ้างในด้านการงานให้รวดเร็วขึ้น ประหยัดแรงและทำของขึ้นใหญ่ๆ ได้ เช่น คุณทองคำ พรหมแก้ว ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายหนึ่ง มีการปรับปรุงเครื่องจักรโดยมีการใส่เกียร์รถยนต์ เพื่อให้สามารถผลิตงานขึ้นใหญ่ๆ ได้ และเครื่องจะได้ไม่ร้อนเกินไป รวมทั้งมอเตอร์ไม่ขาดง่าย เป็นต้น

ปัญหาในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต มีปัญหาที่สำคัญในเรื่องการพัฒนาสินค้ากล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมักคิดว่าการผลิตสินค้าแบบนี้ ก็สามารถที่จะขายได้แล้ว เช่น กรณีการจำหน่ายสินค้าดิบๆ ที่ยังไม่มีการขัดและการทาแล็กเกอร์โดยตรง ส่งผลทำให้ราคาสินค้านั้นมีราคาถูก เมื่อสอบถามว่าทำไมจึงไม่ทำมากกว่านี้คำตอบที่ได้คือ การผลิตสินค้าในลักษณะนี้ก็สามารถขายได้แล้ว และไม่เคยมีความคิดที่จะพัฒนางานให้มากกว่านี้ อย่างไรก็ตามในการพัฒนาแบบของผลิตภัณฑ์พบว่า มีความแตกต่างกันในแต่ละกิจการ เช่นกรณีของคุณศรีนวล มีสุข จะทำการผลิตในรูปแบบเดียวคือครก และไม่ผลิตสินค้านรูปแบบอย่างอื่น โดยให้เหตุผลว่าสินค้าตัวอื่นนั้นยุ่งยาก และมีความถนัดการทำครกมากที่สุดเลยไม่อย่างทำสินค้าตัวอื่น ซึ่งมีความแตกต่างจากคุณสุรินทร์ คิดคณิง ผู้ประกอบการอีกรายหนึ่ง ซึ่งคุณสุรินทร์กล่าวว่า ตนเองพยายามคิดรูปแบบใหม่ๆเพิ่มเติมเองด้วย นอกจากรูปแบบที่ลูกค้ากำหนดมา โดยพยายามพัฒนาแบบสินค้าที่มีความแตกต่างและซับซ้อนมากขึ้น เพื่อที่จะสามารถขายสินค้าได้ในราคาที่สูงขึ้นจากสินค้าตัวอื่นๆที่เป็นรูปแบบทั่วไปๆ ทั้งนี้ได้ใช้วิธีการออกศึกษาและหาข้อมูลเพิ่มเติมในตลาดที่จำหน่ายสินค้าเพื่อนำมาสู่กระบวนการวางแผนพัฒนาการผลิตต่อไป เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ประกอบการซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตไม้ตาล และต้องทำการตลาดด้วยตนเอง จะมีความพยายามพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์มากกว่าผู้ประกอบการที่มีผู้อื่นจัดการทางด้านการตลาดให้

ในส่วนของการพัฒนาเครื่องกลิ้งนั้น พบว่า การพัฒนาและดัดแปลง รวมทั้งปรับปรุงเครื่อง จะมีความสัมพันธ์กับพื้นฐาน ทักษะและประสบการณ์ของผู้ผลิต เช่น ผู้ประกอบการบางรายจบการศึกษาในด้านอาชีวศึกษาก็จะมีความรู้ความสามารถในการดัดแปลงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนของผู้ประกอบการที่เดิมมีอาชีพเกษตรกรจะต้องใช้ระยะเวลา

นานหลายปีกว่าที่จะมีทักษะในการพัฒนาเครื่องจักร ซึ่งพบว่าผู้ประกอบการบางรายใช้เวลาเกินกว่า 5 ปี กว่าที่จะสามารถพัฒนาเครื่องกลึงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยตนเองนั้น เป็นต้น

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกิจการ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอดโดยการสอนงานให้ โดยจะเป็นการสอนด้านการผลิต ไม่ว่าจะเป็นงานกลึง การขัด การทาแลคเกอร์ ในกรณีถ้าเป็นการจ้างแรงงานจากคนนอกครอบครัวนั้นโดยส่วนใหญ่จะเป็นการสอนในด้านการขัด และการทาแลคเกอร์ มากกว่าส่วนการกลึงนั้นมักจะสอนกันเฉพาะคนในครอบครัว เช่น สามี – ภรรยา กัน หรือ พ่อแม่สอนให้ลูก แต่ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ที่ทำการผลิตมากขนาดนั้น เช่น กลุ่มคุณอนงค์ อ่อนยิ่ง ในตอนเริ่มแรกนั้นจะเปิดบ้านเป็นสถานที่ฝึกโดยมีการตั้งแท่นไว้ที่บ้านคุณอนงค์ โดยสมาชิกจะซื้อแท่นเป็นของตนเอง แต่จะตั้งไว้ที่บ้านคุณอนงค์แล้วมาฝึกหัดกันทุกวันจนสามารถทำเป็นและเมื่อทำจนชำนาญก็จะได้ทำการย้ายแท่นกลับไปบ้านของตนเองและทำการผลิตที่บ้านของตนเอง ในส่วนการถ่ายทอดให้แก่กิจการที่รับจ้างการผลิตนั้นจะเป็นเพียงการนำรูปแบบสินค้าที่ต้องการไปให้ดูเท่านั้น กิจการที่รับจ้างการผลิตก็จะต้องสามารถศึกษาแบบและผลิตออกมาเป็นสินค้าที่ผู้ว่าจ้างต้องการได้

ในส่วนของสาเหตุการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่แรงงานที่ช่วยผลิตนั้น พบว่าจะทำการสอนหรือถ่ายทอดเมื่อเริ่มต้นทำงานนี้ครั้งแรก หรือสอนงานเพิ่มเติมให้แก่แรงงานในช่วงที่มีงานหรือคำสั่งซื้อเข้ามาๆ ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้การผลิตสินค้าไม่ทันเวลา ทั้งนี้เพื่อให้ผลิตสินค้าได้ตามรูปแบบและคุณลักษณะสินค้าตามที่ได้รับมอบหมายจากนายจ้าง เพื่อที่จะส่งสินค้าได้ทันตามที่ลูกค้าต้องการ และกิจการที่รับจ้างการผลิตนั้นจะสอนเมื่อมีงานเข้ามามากๆ ทำไม่ทันเวลา ก็จะแบ่งงานให้ทำและสอนงานไปด้วย

จากการสำรวจพบว่า ผลการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตดังกล่าวนี้ การสอนหรือถ่ายทอดได้ผลตามที่ต้องการ เนื่องจากแรงงานและกิจการที่รับจ้างการผลิตสามารถช่วยแบ่งเบาภาระ และทำให้การผลิตสินค้าทำได้เร็วขึ้น ทั้งนี้จะมีอุปสรรค หรือปัญหาบ้างก็คือ งานไม่เรียบร้อยเท่าที่ควร ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องตรวจสอบและทำการเก็บรายละเอียดของงานอีกครั้งหนึ่งก่อน ซึ่งหากมีการเร่งรีบเรื่องเวลามากอาจจะส่งเสียหายนตามมา เช่น บางครั้งสินค้าส่งขายออกไปลูกค้ากลับมาเนื่องจากงานไม่เรียบร้อย หรือมีปัญหา เช่น ทาเคลือบแล้วไม่เนียนทั่วเท่ากันทั้งใบ หรือเกิดปัญหาการตากสินค้าไม่แห้ง สินค้าเกิดการขึ้นรา ต้องนำสินค้ากลับมาทำการผลิตหรือแก้ไขใหม่ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลให้ต้องเสียค่าจ้างแรงงานเพิ่มอีก และทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากผู้ประกอบการไปยังผู้ผลิตวัตถุดิบ)

รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้นั้น จะเป็นการแนะนำมากกว่ารูปแบบการสอนเป็นทางการ โดยเน้นด้านการเลือกคุณลักษณะของวัตถุดิบที่พึงประสงค์ เนื่องจากบางครั้งผู้จัดหาวัตถุดิบได้ส่งวัตถุดิบที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ เช่น เลือกไม้เล็กมาไม่ได้ขนาด ไม้ไม่มีแก่นไม้ ทำให้ไม่สามารถทำการผลิตได้ในปริมาณมาก หรือไม้เนื้ออ่อนเกินไป รวมทั้งไม้ที่นำมาจำหน่ายเกิดการขึ้นราก่อนทำการผลิต

จากการสัมภาษณ์ พบว่าเมื่อแนะนำไปแล้วได้ผลเป็นที่ได้น่าพอใจ เพราะผู้ผลิตวัตถุดิบจะจัดหาไม้ที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้ผลิตต้องการจริงๆ แต่เนื่องจากไม้ตาลที่พ่อค้าคนกลางนำมาจำหน่ายให้นั้น พบว่ามีราคาสูงกว่าไม้ตาลที่ยังไม่ได้ตัดโค่นมาก ดังนั้นผู้ประกอบการบางรายก็จะพยายามใช้ความรู้ดังกล่าวในการจัดหาวัตถุดิบเองเพื่อลดต้นทุนทางด้านวัตถุดิบ เช่น คุณอนงค์ อ่อนยิ่ง ก็จะไปเลือกซื้อไม้ด้วยตนเองด้วย โดยการไปถึงแหล่งที่มีการต้นตาลตามพื้นที่ทำนา จากนั้นก็จะทำสัญญาการซื้อเอาไว้กับเจ้าของไม้ โดยเมื่อต้องการใช้ไม้ตาลดังกล่าวเมื่อไม้ตาลจากผู้จำหน่ายเกิดภาวะการขาดแคลนก็จะไปโค่นต้นตาลนั้นในปริมาณเท่าที่พอจะใช้ ส่วนต้นที่เหลือจะปล่อยให้ย่นต้นโตต่อไปเรื่อยๆ เป็นการป้องกันปัญหาการขาดแคลนไม้ตาลในการผลิต โดยมีอุปสรรคที่สำคัญคือ การจัดหาไม้ตาลช่วงฤดูทำนา เพราะจะไม่สามารถทำการชักลากได้ ส่งผลให้ไม้ตาลเกิดการขาดแคลนและทำให้ไม่สามารถทำการผลิตได้

จึงต้องทำการกักตุนไม้เอาไว้เพื่อให้เพียงพอต่อการผลิต อย่างไรก็ตามข้อเสียของการซื้อต้นตาลเองคือ มีความเสี่ยงสูง เพราะผู้ประกอบการจะไม่ทราบว่ามีที่ยังไม่โค่นนั้นสามารถใช้ได้หรือไม่ บางครั้งโค่นมาใช้ไม่ได้ก็เท่ากับเป็นการเสียเงินเปล่า

5. การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากผู้ว่าจ้างผลิตหรือลูกค้าไปยังผู้ประกอบการ)

จากการศึกษาการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้ว่าจ้างผลิตหรือลูกค้าไปยังผู้ประกอบการนั้นพบว่า ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการให้คำแนะนำ โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ มีการนำรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มาให้ผู้ประกอบการดู แล้วให้ผลิตสินค้าตามรูปแบบที่ต้องการ ทั้งนี้สินค้าโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นสินค้าที่จำหน่ายในต่างประเทศ โดยรูปแบบของสินค้ามาจากการออกแบบทั้งจากต่างประเทศโดยตรงและจากผู้ส่งออกที่จ้างทำการผลิตด้วย นอกจากนี้เราพบว่า ยังมีการให้คำแนะนำเรื่องวัตถุดิบที่ใช้ทำการผลิต เช่น สารเคลือบเงาสำหรับสินค้าที่เป็นภาชนะบรรจุอาหารซึ่งสารดังกล่าวจะต้องที่เป็นที่ยอมรับของลูกค้าในต่างประเทศ เป็นต้น อย่างไรก็ตามที่น่าสนใจเกวณนอก

จากเรื่องรูปแบบและคุณสมบัติของสินค้าดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่พบว่ามีการถ่ายทอดเทคโนโลยีในด้านอื่นๆเลย

ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีก็คือ เพื่อให้กิจการสามารถผลิตสินค้าในรูปแบบใหม่ๆให้แก่ลูกค้า ตามความต้องการของตลาด เพราะถ้าไม่ผลิตตามรูปแบบนั้น สินค้าก็จะขายไม่ได้โดยเฉพาะสินค้าที่ส่งไปขายยังต่างประเทศ ซึ่งพบว่าผลของการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวได้ผลดีในระดับหนึ่งในการพัฒนาการผลิต เพราะผู้ประกอบการสามารถทำการผลิตสินค้าที่มีรูปแบบซับซ้อนจากรูปแบบสินค้าสินค้าที่เคยผลิต รวมทั้งสามารถผลิตเป็นจำนวนมากตามความต้องการซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยฝึกทักษะการวางแผนการจัดการในการผลิตด้วย ซึ่งผลที่ได้รับก็คือ สินค้าสามารถขายได้และบางครั้งผลิตไม่ทันความต้องการที่ตามมาเพิ่มเติมอีกด้วย อย่างไรก็ตามเราพบว่าผู้ประกอบการเพียงส่วนน้อยที่สามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆได้เองจากการต่อยอดรูปแบบที่ได้รับคำสั่งทำการผลิตมา ดังนั้นหากผู้ว่าจ้างสามารถหาแหล่งผลิตอื่นๆที่มีต้นทุนต่ำกว่าได้ก็จะเกิดผลเสียแก่กิจการได้ในอนาคต ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการบางรายพบว่า การดำเนินการตามการว่าจ้างผลิตเริ่มประสบปัญหาบ้างแล้ว โดยเฉพาะเมื่อผู้ว่าจ้างผลิตสามารถหาแหล่งผลิตอื่นได้ทำให้มีการกดราคาในการว่าจ้างผลิต

6. การช่วยเหลือหรือการพัฒนาเทคโนโลยีจากภาครัฐ

จากการศึกษา พบว่าภาครัฐจะเข้ามามีบทบาทในด้านการแนะนำหรือจัดคนเข้ามาสอนงานแนะนำการกลึง และรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้โดยมีศูนย์รวมที่บ้านคุณอนงค์ อุปสรรคที่พบคือภาครัฐจะเข้ามาช่วยแนะนำการออกแบบผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลให้ แต่บางครั้งรูปแบบที่เสนอมานั้นไม่สามารถที่จะทำได้จริง จึงต้องมีการปรับรูปแบบเสียก่อน หรือบางครั้งรูปแบบดังกล่าวไม่เป็นที่ตอบสนองความต้องการของตลาด

3. กรณีศึกษา อุตสาหกรรมกวนกาละแม

1. ข้อมูลทั่วไป

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมกวนกาละแมส่วนใหญ่ เป็นคนในพื้นที่ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีมาตั้งแต่กำเนิด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความรู้และทักษะในการกวนกาละแมกันอยู่แล้ว จากการถ่ายทอดผ่านกระบวนการทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ต่างๆ ที่ต้องมีการใช้กาละแมเป็นองค์ประกอบ ผู้ประกอบการมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมกวนกาละแมเขาย้อย โดยมีนายประยูร นิศพันธุ์ อายุ 53 ปีเป็นประธานกลุ่ม ลักษณะการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมกาละแมมีการรวมตัวแบบหลวมๆ กิจกรรมของกลุ่มมักจะไม่ค่อยส่งผลต่อกระบวนการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยี แต่จะส่งผลถึงการลงทุนและลักษณะการทำตลาดเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเมื่อมีการรวมกลุ่มกันเกิดขึ้น สถาบันการเงิน รวมถึงหน่วยราชการต่างๆ สามารถให้ความช่วยเหลือได้โดยตรง นอกจากนี้การรวมกลุ่มกันยังทำให้อาชีพกวนกาละแมมี ความโดดเด่นขึ้นมาทำให้ชาวบ้านหันมากวนกาละแมขายมากขึ้น บางรายถึงกับยึดเป็นอาชีพหลัก เช่น กรณีของคุณบุญยั้ง เหลืองอาสน์ จากเดิมที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร เมื่อหันมาประกอบอาชีพกวนกาละแมขายมีรายได้เพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้ละทิ้งอาชีพเกษตรกรไปหันมาทำอาชีพกวนกาละแมขายอย่างจริงจัง มีการจ้างแรงงานเพื่อกวนกาละแม จำนวน 4-5 คนต่อวัน

2. เทคโนโลยีการผลิต

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมกวนกาละแมเกือบทั้งหมด มีความรู้และเทคโนโลยีการผลิตกาละแมที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษและครอบครัว จากการถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี ยกตัวอย่างเช่น เมื่อมีพิธีแต่งงานหรือมีงานบุญต่างๆ ชาวบ้านจะกวนกาละแมมาเป็นขนมที่ใช้ในพิธีกรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นขนมมงคล ลูกเล็กเด็กแดงรวมถึงคนในวัยต่าง ๆ กันต่างได้เรียนรู้วิธีการทำกาละแมอย่างชัดเจนโดยไม่รู้ตัว ชาวบ้านทั้งที่อยู่ในท้องถิ่นเองและเป็นผู้ที่มาจากต่างถิ่นได้เรียนรู้วิธีการทำรวมถึงส่วนประกอบต่างๆ ของกาละแมสามารถจัดทำการผลิตได้ต่อไปหากมีความสามารถในการกวนกาละแมได้ กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านเช่นนี้ ทำให้ความรู้ในการผลิตกาละแมสามารถแพร่กระจายไปได้อย่างกว้างขวาง

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ทั้งที่อยู่ใกล้และไกลจากแหล่งผลิตทุกคนสามารถบอกวิธีผลิตกาละแมได้อย่างชัดเจน ถือเป็นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตอย่างได้ผลในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตนั้น เนื่องจากกระบวนการผลิตที่ต้องอาศัยแรงงานคนเป็นหลัก

เทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อทำการกวนกละแหม เช่น เครื่องกวนกละแหม เป็นต้น ไม่เป็นที่นิยมของผู้ประกอบการเนื่องจากเครื่องกวนกละแหมที่มีการนำมาใช้นั้น จำเป็นต้องมีแรงงานคนอยู่ประจำเครื่องเพื่อทำการกวนกละแหมที่อยู่กันกะทะขึ้นมาไม่ให้ไหม้ ด้วยปัญหาดังกล่าวการใช้แรงงานคนเพื่อทำการกวนกละแหม จึงเป็นการตัดปัญหาในเรื่องเทคโนโลยีรวมถึงต้นทุนที่ต้องทำการหาซื้อเทคโนโลยีใหม่ๆด้วย

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกิจการ

รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมกวนกละแหมนั้น เป็นแบบการสอนงานให้โดยตรงโดยสอนให้กับผู้ที่มีหน้าที่ในการผลิตอย่างชัดเจน ส่วนที่ไม่ใช่ผู้ทำการผลิตนั้นก็สามารถเรียนรู้ได้โดยผ่านวิธีการถ่ายทอดทางประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในชุมชน นอกจากรูปแบบการสอนงานโดยตรงแล้ว จากการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมกวนกละแหมนั้นทำให้มีการปะทะสังสรรค์ทางปัญญาเกิดขึ้น มีการพูดคุยถ่ายทอดรูปแบบผลิตภัณฑ์รวมถึงนวัตกรรมการผลิตใหม่ๆระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการมากขึ้น ทำให้เกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆขึ้นในตลาด ตัวอย่างเช่น กละแหมสูตรไบเตย กละแหมกะทิสด กละแหมข้าว กละแหมเม็ด กละแหมถั่ว เป็นต้น รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ผ่านวิถีชีวิตประจำวันนั้น ทำให้ความรู้ในกระบวนการผลิตไม่มีความลับรวมถึงรูปแบบการถ่ายทอดที่เป็นการพูดคุย จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเป็นอย่างดี รวมถึงบอกด้วยว่าหากมีใครมาถามก็จะถ่ายทอดให้ทั้งหมด

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากผู้ประกอบการไปยังผู้ผลิตวัตถุดิบ)

เนื่องจากวัตถุดิบที่ถือเป็นหัวใจของอุตสาหกรรมกวนกละแหมนั้นคือน้ำตาล น้ำตาลที่ถือว่าดีที่สุดที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการกวนกละแหม คือน้ำตาลมะพร้าว น้ำตาลมะพร้าวที่อุตสาหกรรมกวนกละแหมนิยมนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตนั้น ส่วนใหญ่เป็นน้ำตาลมะพร้าวที่มาจากหมู่บ้านน้ำตาลเขาตะเคราในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพกวนน้ำตาลมะพร้าวขาย เนื่องจากตำบลเขาตะเคราเป็นแหล่งที่มีต้นตาลและต้นมะพร้าวเป็นจำนวนมาก ถือเป็นวัตถุดิบที่ดีในการทำน้ำตาลมะพร้าว น้ำตาลมะพร้าวจากหมู่บ้านน้ำตาลเขาตะเคราจึงมีปริมาณมากพอสมควรและคุณภาพดี ทำให้ขนมหวานที่ใช้น้ำตาลมะพร้าวในกระบวนการผลิตมีรสชาติอร่อย มีคำกล่าวไว้ว่าน้ำตาลเมืองเพชรเป็นน้ำตาลที่ทำให้ขนมเมืองเพชรมีรสชาติอร่อยแตกต่างจากที่อื่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างอุตสาหกรรมกวนกละแหมกับอุตสาหกรรมน้ำตาลมะพร้าวนั้น มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกันน้อยมาก เนื่องจากว่ากระบวนการผลิตมีความคล้ายคลึงกัน

มาก กล่าวคือ มีการนำส่วนผสมต่างๆในการผลิตลงกวนในกะทะใบเดียวกัน ขึ้นตอนและเทคโนโลยีต่างๆมีความคล้ายคลึงกันสูง กล่าวได้ว่าผู้ทำการผลิตสามารถย้ายหรือเปลี่ยนแปลงกิจการระหว่างกันได้

5. การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากผู้ว่าจ้างผลิตหรือลูกค้าไปยังผู้ประกอบการ)

ลักษณะการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างผู้ว่าจ้างหรือลูกค้า ไปยังผู้ประกอบการนั้นเป็นการบอกเล่าระหว่างกันจากการที่ผู้ว่าจ้างหรือลูกค้าต้องการที่จะพัฒนาสินค้าในด้านต่างๆ เช่นรูปแบบของสินค้า รสชาติของกาดะแม ความคงอยู่ของกาดะแม เป็นต้น เมื่อมีการแนะนำสินค้าจากผู้ซื้อหรือลูกค้าผู้ที่ทำการขายกาดะแมจะทำการบันทึกและถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการ ในการกวนกาดะแมต่อไปตามแต่โอกาสที่พึงจะมีได้

6. การช่วยเหลือหรือการพัฒนาเทคโนโลยีจากภาครัฐ

การช่วยเหลืออุตสาหกรรมกวนกาดะแมจากภาครัฐ มาในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน การบริหารจัดการทั่วไป รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับตลาดเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากรูปแบบการผลิตกาดะแมที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ นั้น ทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีจากภาครัฐไม่มีผลเป็นรูปธรรมใด ๆ เกิดขึ้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังคงใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบดั้งเดิม

2. โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในส่วนนี้ เราจะได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในอำเภอเขาย้อย ทั้งนี้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ภายหลังจากที่ได้ทราบลักษณะทั่วไป การกระจายตัวและความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมจากบทที่ผ่านมา โดยการศึกษาวิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลต่างๆจากผู้ประกอบการทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโดยตรงและการส่งแบบสอบถาม

ทั้งนี้ในการศึกษาและพิจารณาจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ กับอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากในพื้นที่ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ โดยจะศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ ดังนี้ ผู้ประกอบการ การดำเนินการผลิต วัตถุดิบ เทคโนโลยีการผลิต สินค้า การตลาด แหล่งทุน แรงงาน และปัญหาต่างๆที่ประสบอยู่ รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของกิจการที่ทำการสำรวจ : สถานภาพปัจจุบัน

1.1. ข้อมูลทั่วไปของอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษา

ในการศึกษาลักษณะของกิจการในครั้งนี้ เราพบว่ารูปแบบในการดำเนินการของ อุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่ศึกษาจะสามารถแบ่งโดยลักษณะของการจัดตั้งได้เป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ได้จดทะเบียนไว้กับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กับกลุ่มของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในลักษณะ อุตสาหกรรมในครัวเรือน (มีเจ้าของกิจการเป็นผู้บริหาร) หรือวิสาหกิจชุมชน (บริหารในลักษณะสมาชิก) ซึ่งข้อมูลที่ได้ทำการสำรวจในครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 25 แห่ง จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างข้างต้น 10 แห่งมาจากสถานประกอบการที่จดทะเบียนไว้ในลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในขณะที่เหลืออีก 13 แห่งเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพ และรูปแบบสหกรณ์อีก 2 แห่ง อย่างไรก็ตามเราพบว่าการดำเนินการผลิตของกิจการในครัวเรือนกับวิสาหกิจชุมชนคล้ายคลึงกันมาก

1.2. ลักษณะการดำเนินการผลิต

1) ลักษณะทั่วไปของกิจการ

การริเริ่มกิจการ

จากการศึกษาพบว่า กิจการส่วนใหญ่เริ่มดำเนินการจากการริเริ่มของผู้ประกอบการ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ในกรณีของกิจการที่มีเจ้าของหรือผู้ประกอบการ ที่ชัดเจนนั้น การเริ่มต้นของกิจการมาจากการสะสมประสบการณ์ในการผลิตสินค้าต่างๆทั้งจากการเคยเป็นลูกจ้างหรือสืบทอดกิจการและสืบทอดความรู้ (Know - how) กระบวนการผลิตและเทคนิคต่างๆไว้ เช่น กรณีของสถานประกอบการที่ทำขนมหวาน พบว่า ผู้ประกอบการเคยเป็นลูกจ้างและแม่ค้าที่เคยขายอาหารมาก่อน ภายหลังจึงเริ่มทำอาหารและขนมหวานขายเอง จนกระทั่งมีความชำนาญจึงตั้งกิจการขึ้น ส่วนผู้ประกอบการอีกรายหนึ่งเราพบว่า ได้รับการสะสมความรู้และกระบวนการผลิต รวมทั้งเทคนิคต่างๆไว้จากมารดา โดยเคยเป็นผู้ช่วยในการผลิตมาก่อน ซึ่งทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการรายหลังนี้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าเนื่องจากมีลักษณะของการต่อยอดความรู้ ในขณะที่ผู้ประกอบการรายแรกต้องใช้การลงมือทดลองในการพัฒนากระบวนการผลิตและเทคนิคต่างๆ

นอกจากนั้นเราพบว่า วัตถุดิบยังมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดผู้ประกอบการได้ ดังเช่นกรณีของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และไม้มะพร้าว ที่นำวัตถุดิบที่ปรากฏและมีเป็นจำนวนมากในท้องถิ่นมาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้า อย่างไรก็ตามเราพบว่า ผู้ประกอบการยังคงมีทักษะที่ได้จากวิชาชีพหรือพื้นฐานเดิม เช่นกรณีของผู้ประกอบการที่ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าจากไม้มะพร้าวนั้น มีอาชีพเดิมเป็นช่างสำรวจ ต่อมาภายหลังเกษียณราชการจึงได้มาริเริ่มผลิตสินค้า เนื่องจากเห็นวัตถุดิบในท้องถิ่นประกอบกับตนเองมีความรู้ทางช่างฝีมือทำให้มีทักษะในการผลิต

เราพบว่าการศึกษาในระบบ เป็นอีกกรณีหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการมีพื้นฐานในการผลิตสินค้า โดยเฉพาะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยความรู้หรือเทคโนโลยีขั้นกลางหรือสูง อย่างไรก็ตามการสะสมประสบการณ์ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการประเภทเดียวกัน ดังเช่น กรณีของเจ้าของกิจการอู่ซ่อมรถแทรกเตอร์ และงานเชื่อมโลหะ ที่ผู้ประกอบการได้ศึกษามาโดยตรง และได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมจากกิจการอื่นก่อนที่จะเปิดกิจการของตนเอง ซึ่งเราพบว่าผู้ประกอบการในลักษณะนี้มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี ทำให้ลูกจ้างของกิจการเรียนรู้ได้เร็ว

อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวระหว่างเจ้าของกิจการกับลูกจ้างนั้น ยังขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการ อาทิเช่น การผลิตขนมหรืออาหาร มีเทคนิคเฉพาะ ซึ่งผู้ประกอบการมักจะไม่เปิดเผยและจะดำเนินการเอง ในขณะที่การผลิตสินค้าอื่นๆจะอาศัยความชำนาญและทักษะรวมทั้งประสบการณ์ในการทำ ส่งผลให้ลูกจ้างมีความสามารถในการผลิตได้ดี ซึ่งเราพบว่าหากเทคนิคการผลิตยากหรือไม่ซับซ้อนเกินไป ก็มีแนวโน้มที่ลูกจ้างจะกลายเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ได้ง่าย ดังเช่นกรณีของ ผลิตภัณฑ์งานเชื่อมโลหะ หรือผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ที่ลูกจ้างสามารถพัฒนาตนเองมาเป็นเจ้าของกิจการ หรือผู้รับจ้างผลิต (รับช่วงผลิต) ได้ในระยะไม่นานนัก ทั้งนี้การเกิดผู้ประกอบการใหม่ขึ้นในลักษณะดังกล่าว ส่วนหนึ่งมีปัจจัยจากคุณสมบัติของตัวลูกจ้างเอง เช่น พื้นฐานความรู้เดิม ความเอาใจใส่ต่องานที่ทำ เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก เช่น ตลาดในท้องถิ่น หรือ ทุน เป็นต้น

กรณีที่สอง ในส่วนของการประกอบการของกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน นั้น เราพบว่า การเริ่มดำเนินการมีผลมาจากปัจจัยสำคัญๆ 2 ประการได้แก่

การที่รัฐได้ให้ความช่วยเหลือ โดยการให้ความรู้ในการผลิตสินค้า ผ่านกระบวนการฝึกอบรม และการดูงานจากกิจการประเภทเดียวกัน ซึ่งเราพบว่า การดำเนินการหรือการพัฒนาองค์ความรู้ก่อนข้างจะจำกัดหากปราศจากความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเทคนิคบางประการในการผลิตสินค้าบางประเภท เช่น อาหารหรือขนมหวาน ผู้ประกอบการต้องลองผิดลองถูกหลายครั้งกว่าจะผลิตได้สินค้าที่มีคุณภาพดีซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่กิจการบางแห่งต้องล้มเลิกไป เนื่องจากสมาชิกไม่สามารถรอนกระทั่งสินค้ามีคุณภาพได้ เนื่องจากต้องใช้ทุนมาก หรือต้องใช้เวลานานในการรายได้ทางอื่นๆ อย่างไรก็ตามเราพบว่าหากในพื้นที่มีข้อจำกัดเรื่องปัจจัยการผลิตเช่น วัตถุดิบ หรือตลาดในท้องถิ่นแล้ว กิจการในลักษณะดังกล่าวจะมีแนวโน้มที่เลิกได้ง่าย

การมีผู้ที่มีความทักษะในการผลิตริเริ่มดำเนินการ ต่อมาจึงถ่ายทอดให้ชุมชนหรือบุคคลที่สนใจ และได้รวมกลุ่มกันขายสินค้า ดังเช่น กรณีของกลุ่มผลิตภัณฑ์ไม้ตาล เราพบว่า การริเริ่มมาจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาวบ้านที่มีความชำนาญในงานไม้ เนื่องจากพื้นที่ในอำเภอเขาชัยวันในอดีตมีโรงงานแปรรูปไม้เป็นจำนวนมาก ต่อมาภายหลังที่ไม่เนื้อแข็งอื่นๆหายาก ประกอบกับนโยบายในการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ ทำให้หันมาใช้ไม้ในท้องถิ่น เป็นหลัก อย่างไรก็ตามเนื่องจากขาดเงินทุนทำให้เกิดการรวมกลุ่มเกิดขึ้น ซึ่งต่อมาภายหลังจึงมีการรวมตัวของสมาชิกมากขึ้นเนื่องจากมีรายได้ที่ดี รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการผลิต มีลักษณะเปิดเผยทำให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ภายในกลุ่มอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การริเริ่มหรือการตั้งกิจการขนาดย่อมมีปัจจัยที่สำคัญๆ ได้แก่ ความรู้หรือเทคนิคในการผลิต ซึ่งอาจจะได้มาในหลายรูปแบบทั้งจากการศึกษา การสะสมประสบการณ์ หรือจากการฝึกอบรม นอกจากนี้ทุน และตลาด ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกด้วย อย่างไรก็ตาม

การสะสมประสบการณ์หรือทักษะของผู้ประกอบการ เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการดำรงอยู่ของกิจการนั้นๆ

การจัดการ

จากการศึกษาพบว่า กิจการที่ทำการส่วนใหญ่จะเป็นการภายในครอบครัว การบริหารงานจะใช้บุคลากรภายในครอบครัว ทำให้มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และสามารถตัดสินใจได้ทันทีเมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วน และพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเป็นคนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลดีในการจัดหาวัตถุดิบสามารถบริหารจัดการได้ง่ายและรวดเร็ว

จากรูปแบบการบริหารข้างต้น พบว่าการบริหารงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ผู้ประกอบการจะมีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ไม่ครบทุกด้านทั้งทางด้านการผลิต การพาณิชย์ การเงินและการบริหาร นอกจากนี้การที่ผู้ประกอบการที่มีโอกาสพัฒนาความรู้เพิ่มเติมเมื่อพัฒนาร่วมกับประสบการณ์การทำธุรกิจ จะสามารถให้มีการบริหารงานได้ดีขึ้น

รูปแบบการดำเนินการ : การรับช่วงผลิตและการว่าจ้างผลิต

จากการลักษณะของรูปแบบการดำเนินการ พบว่าส่วนใหญ่กิจการขนาดย่อม มักจะดำเนินการผลิตด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มีบางส่วนว่าจ้างกิจการอื่น หรือรับจ้างผลิตสินค้าจากกิจการอื่นๆ ทั้งนี้การที่กิจการส่วนใหญ่ไม่ได้รับจ้างผลิตเนื่องจากผลิตภัณฑ์ยังคงสนองตอบตลาดสินค้าในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ชนิดของผลิตภัณฑ์ก็มีความคล้ายคลึงเหมือนกับสินค้าในพื้นที่หรือท้องถิ่นอื่นๆ ดังนั้นจึงไม่ได้รับการว่าจ้างผลิต ในขณะที่กิจการที่ผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัว หรือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจะได้รับการว่าจ้างผลิต ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นพวกหัตถกรรม หรือสินค้าของที่ระลึก ของฝากเฉพาะถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และน้ำตาลมะพร้าว (น้ำตาลปึก) โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ทำให้มีคำสั่งซื้อจากแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้งการว่าจ้างผลิตในรูปแบบของสินค้าเฉพาะแบบจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ซึ่งลักษณะการรับจ้างผลิตผลิตของกิจการนี้ทำให้กิจการได้รับคำสั่งซื้อที่มีลักษณะเฉพาะแบบ รวมทั้งเน้นคุณภาพของสินค้า ทำให้เป็นการถ่ายทอดการพัฒนาารูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางอ้อม ซึ่งส่งผลให้กิจการสามารถพัฒนารูปแบบสินค้าให้มีความเป็นสากลมากขึ้น เช่น ในอดีตสินค้ามักจะมีรูปแบบจำกัดและไม่หลากหลาย ได้แก่ทำเป็นครก แก้วน้ำ หรือที่ใส่ปากกา

เป็นต้น ในปัจจุบันสามารถพัฒนารูปแบบเป็นเชิงเทียน และแก้วแชมเปญ เป็นต้น ซึ่งทำให้มีคำสั่งซื้อเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างผลิตยังให้คำแนะนำในเรื่องของเทคนิคการผลิตให้ รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาและลักษณะของสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะไม่มีคำแนะนำอย่างสม่ำเสมอแต่ละกระทู้หรือเกิดขึ้นในช่วงที่มีคำสั่งซื้อ ทั้งก่อน และหลังทำการผลิต รวมทั้งการตรวจรับสินค้า ส่งผลให้กิจการมีการพัฒนาทั้งเทคนิคในกระบวนการผลิต และการจัดการในสถานประกอบการ เพื่อให้สามารถส่งมอบสินค้าได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งมีความแตกต่างจากในอดีตที่การผลิตจะกระทำโดยไม่มีเงื่อนไขของเวลา รูปแบบ และคุณภาพของสินค้ามาจากตลาด โดยเฉพาะในท้องถิ่นส่งผลให้การพัฒนาเทคนิคและการจัดการ ไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

อย่างไรก็ดีเราพบว่า การควบคุมคุณภาพของสินค้าเมื่อทำการผลิตเป็นจำนวนมากยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญของกิจการ กล่าวคือ กิจการมีปัจจัยการผลิตที่จำกัด โดยเฉพาะแรงงาน และวัตถุดิบ ส่งผลให้การรับคำสั่งซื้อที่ได้รับเป็นปริมาณสูง และมีเวลาจำกัด ไม่สามารถดำเนินการผลิตได้อย่างมีคุณภาพ เช่น การเกิดเชื้อราเนื่องจากไม้ไม่แห้งสนิท ส่งผลให้สินค้าถูกส่งกลับและสูญเสียคำสั่งซื้อไป โดยเฉพาะกิจการที่อยู่ในรูปของกลุ่มอาชีพ จะมีปัญหาการควบคุมคุณภาพของสินค้าเนื่องจากการผลิตสามารถดำเนินการได้ที่บ้านหรือครัวเรือนของสมาชิก ส่งผลให้สินค้าของกิจการโดยภาพรวมมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอทั้งกลุ่ม อย่างไรก็ดีหัวหน้าหรือแกนนำกลุ่มตระหนักถึงปัญหานี้ แต่ก็ยังไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด ในส่วนของกิจการที่มีเจ้าของคนเดียวนั้นการจัดการเรื่องคุณภาพ จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ทำให้การส่งคืนสินค้านั้นน้อยกว่า รวมทั้งการรับคำสั่งซื้อสามารถกระทำได้ดีขึ้นมากกว่า เนื่องจากใช้การว่าจ้างครัวเรือนในการผลิตในช่วงที่มีคำสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่สำคัญๆ ทั้งในและต่างประเทศ

ในส่วนของการว่าจ้างผลิตของสินค้าของกิจการที่สำรวจนั้นเราพบว่า มีการว่าจ้างผลิตอยู่บ้าง โดยเฉพาะการว่าจ้างครัวเรือนทำการผลิตสินค้า ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ทำให้กิจการมีความยืดหยุ่นต่ออุปสงค์ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงของปี เช่น การผลิตของผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ส่วนใหญ่ในช่วงการผลิตปกติจะใช้แรงงานในครัวเรือนในการผลิต และมีการจ้างแรงงาน ในลักษณะของแรงงานรายวันเข้ามาช่วยเพิ่มเติมในช่วงที่มีคำสั่งซื้อ หรือเทศกาลที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน หรือสงกรานต์ เป็นต้น โดยผู้ประกอบการจะควบคุมการผลิต และแนะนำเทคนิคการผลิตให้แรงงานเหล่านี้ในช่วงต้น ทั้งนี้มักจะเริ่มจากงานที่ไม่อาศัยทักษะและความชำนาญมาก เช่น การขัดกระดาษทราย การขัดเงา เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทำจะเริ่มจากง่าย ๆ ไปจนถึงผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความชำนาญมากขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ดีเมื่อมีคำสั่งซื้อเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีระยะเวลาจำกัด โดยเฉพาะคำสั่งซื้อจากต่างประเทศนั้น การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ หรือสถานที่ทำการผลิตล้วนจำกัดส่งผลให้กิจ

การต้องทำการว่าจ้างผลิต โดยเฉพาะจากครัวเรือนซึ่งการว่าจ้างผลิต กระทำใน 2 ลักษณะคือ การว่าจ้างครัวเรือนที่มีทักษะการผลิตสินค้านั้นๆอยู่แล้ว จะกระทำโดยการนำรูปแบบสินค้าที่ได้รับมาส่งมอบ และกระทำสัญญาสั่งซื้อกัน บางครั้งอาจจะต้องจัดหาวัตถุดิบไปด้วย เนื่องจากไม้ตาลจะมีปริมาณมากน้อยไม่สม่ำเสมอในแต่ละฤดู ส่งผลให้ราคาไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในฤดูฝน ที่เกษตรกรจะทำนา ทำให้ไม่สามารถไปตัดได้ส่งผลให้ไม้ขาดแคลนและมีราคาสูง ในอีกลักษณะหนึ่งคือการว่าจ้างครัวเรือนที่ผู้ว่าจ้างได้ไปริเริ่มให้ โดยอาจจะสอนและถ่ายทอดเทคนิคการผลิตให้ในช่วงต้น ซึ่งในช่วงปกติครัวเรือนดังกล่าวอาจจะผลิตสินค้าออกสู่ตลาดเอง โดยเฉพาะร้านค้าของที่ระลึกในท้องถิ่น การว่าจ้างผลิตของกิจการนี้บางครั้งผู้ว่าจ้างได้ทำการควบคุมคุณภาพตั้งแต่วัตถุดิบ กระบวนการผลิต จนถึงคุณภาพของสินค้า ซึ่งส่งผลให้สินค้าส่วนใหญ่ได้คุณภาพและปริมาณตามที่รับคำสั่งซื้อมา ทั้งนี้การถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการผลิต ตั้งแต่คุณภาพของวัตถุดิบ เทคนิคการผลิต ตลอดจนคุณภาพของสินค้า จะกระทำไม่สม่ำเสมอขึ้นอยู่กับโอกาสเมื่อมีคำสั่งซื้อ และส่วนใหญ่จะให้ความรู้เมื่อสินค้ามีปัญหาไม่ได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้

จากการศึกษา เราพบว่าประเภทของกิจการมีผลต่อการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการผลิตด้วย ดังกรณีของ กิจการที่ทำการผลิตขนมหวานพบว่าการรับจ้างผลิตสินค้านั้น ผู้ว่าจ้างซึ่งมีการผลิตและหน้าร้านสำหรับการจำหน่ายนั้น ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตให้แก่กิจการที่ไปสำรวจ แต่ให้ทดลองทำการผลิตและนำไปให้ชิมรสชาติและตรวจคุณภาพด้านอื่นๆ ทำให้การพัฒนาสินค้าต้องใช้เวลาานาน และต้นทุนการพัฒนาสินค้าสูงเนื่องจากมีความเสียหายในขณะทดลองทำการผลิตเป็นจำนวนมาก เช่น การอบขนมหม้อแกง ที่ให้ความร้อนไม่เหมาะสมในแต่ละช่วง ส่งผลต้องทิ้งผลผลิตที่เสียหายที่ไหม้หรือแข็งเกินไปเป็นจำนวนมาก กว่าจะมีทักษะและความชำนาญในการควบคุมความร้อนได้ เป็นต้น

นอกจากนี้กิจการที่ต้องความรู้เฉพาะด้าน และเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การซ่อมรถแทรกเตอร์ ก็มีปัญหาในการดำเนินการ เนื่องจาก กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่ จากเจ้าของเทคโนโลยีมีจำกัด ซึ่งแต่เดิมผู้ประกอบการเคยเป็นลูกจ้างของกิจการขนาดใหญ่ ที่มีการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ที่มาร่วมกับสินค้าที่บริษัทจำหน่ายอยู่สม่ำเสมอ ภายหลังจากออกมาดำเนินการเองนั้น ได้นำทักษะและประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการในกิจการ แต่เนื่องจากเทคโนโลยีในกิจการประเภทนี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้า ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน โดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจะดำเนินการเองได้ในบางส่วน ซึ่งในระยะแรกๆบริษัทข้ามชาติซึ่งเป็นเจ้าของสินค้าและเทคโนโลยีได้เปิดโอกาสให้เข้ารับการอบรมได้ ทำให้ได้รับความรู้มาดำเนินการกับสินค้าใหม่ๆได้ แต่ในระยะต่อมาบริษัทส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้บุคคลากรที่ไม่ได้ร่วมธุรกิจเข้ารับการอบรม ส่งผลให้การพัฒนาความรู้และนวัตกรรมใหม่

ไม่เกิดขึ้น ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนจากผู้ประกอบการอื่นๆแทน ปัญหานี้ได้ส่งผลให้การดำเนินการไม่สามารถสนองตอบความต้องการของตลาดหรือลูกค้าได้ครบวงจร ซึ่งปัญหานี้เป็นที่น่าสังเกตว่าอาจมีสาเหตุมาจากบริษัทข้ามชาติอาจจะระงับการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อรักษาสถานะของลูกค้าให้เข้ามาซ่อมบำรุงกับเจ้าของสินค้าหรือตัวแทนของบริษัทโดยตรง แทนที่จะไปใช้บริการของสถานประกอบการขนาดย่อมของท้องถิ่น

2) ปัจจัยในการผลิต

2.1. วัตถุดิบ

จากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมขนาดย่อมพึ่งพิงวัตถุดิบในพื้นที่เป็นหลักและในสัดส่วนที่สูง ส่วนใหญ่ซื้อวัตถุดิบในท้องถิ่น หรือภายในจังหวัดที่ตั้งอุตสาหกรรม และมีบางส่วนที่สั่งซื้อในภาคตะวันตกคือ พื้นที่ใกล้เคียงบ้าง ซึ่งการสั่งซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ทำให้อุตสาหกรรมในท้องถิ่นไม่มีปัญหาเรื่อง ต้นทุนการขนส่งและระยะเวลาที่ต้องใช้เวลาในการขนส่งนานซึ่งอาจจะส่งผลเสียหายกับคุณภาพของวัตถุดิบ โดยเฉพาะผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งกิจการที่แปรรูปอาหารหรือทำขนมหวาน ต้องการความสดและใหม่ของวัตถุดิบ ซึ่งจะทำให้สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพที่ดี ซึ่งเราพบว่า ผลผลิตทางการเกษตรในภาคตะวันตกมีความหลากหลายและมีแหล่งผลิตหลายแห่ง ทำให้กิจการในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ อย่างเช่น ไข่เป็ดซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำขนมหวานหลายชนิด รวมทั้งการผลิตไข่เค็ม ส่วนใหญ่มีแหล่งผลิตในอำเภอบางแพ และวัดเพลง จังหวัดราชบุรี อำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี ส่งผลให้กิจการสามารถเลือกแหล่งวัตถุดิบได้จากหลายแห่ง โดยการเปรียบเทียบราคา คุณภาพ และบริการ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมีคุณภาพ และต้นทุนในการกำหนดราคาที่ไม่สูง

อย่างไรก็ดีเราพบว่า อุตสาหกรรมบางประเภทในพื้นที่ศึกษา เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ตาล นั้นยังขาดวัตถุดิบที่เพียงพอจะนำมาผลิต ซึ่งจำเป็นต้องทำการสั่งซื้อในแหล่งอื่นที่ไม่อยู่ในพื้นที่ เกิดต้นทุนขนส่งเพิ่ม สาเหตุดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นจากปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในพื้นที่มีไม่เพียงพอหรือมีไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี จึงมีความจำเป็นในการซื้อวัตถุดิบจากพื้นที่อื่น ซึ่งปัจจุบันต้องสั่งซื้อไม้ตาลทั้งจากจังหวัดสุพรรณบุรี ชุมพร และสุราษฎร์ธานี เนื่องจากไม้ตาลที่มีคุณภาพที่จะสามารถใช้ในการผลิตสินค้าได้ต้องมีอายุกว่า 60 – 70 ปี ขึ้นไป และไม้ที่มีคุณภาพดีในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการผลิตไปแล้ว ซึ่งในปัจจุบันเริ่มจะประสบปัญหามากขึ้นเนื่องจาก ในพื้นที่ที่มีไม้ตาลนั้น ได้เกิดกิจการที่ทำการผลิตในลักษณะเดียวกันกับที่จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ราคาวัตถุดิบมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก

การสั่งซื้อวัตถุดิบนี้มักสั่งผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งเหตุผลของการสั่งซื้อวัตถุดิบในลักษณะดังกล่าวพบว่า อุตสาหกรรมแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ โดยส่วนหนึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ อีกส่วนเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานอื่นๆที่แต่ละจังหวัดมีศักยภาพที่แตกต่างกัน ทำให้ในเรื่องนี้บางครั้งราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นจะสูงขึ้นตามด้วย เนื่องจากเจ้าของกิจการไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดหา ทั้งนี้การรวบรวมวัตถุดิบนั้นจะถูกดำเนินการผ่านตัวแทนจำหน่าย นำมาให้งถึงโรงงานเลย

ในส่วนของการควบคุมและการถ่ายทอดความรู้ทางด้านคุณภาพของวัตถุดิบนั้น เราพบว่า กิจการส่วนใหญ่มีการเน้นเรื่องคุณภาพของวัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิต โดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีคุณภาพไม่สม่ำเสมอในแต่ละช่วงของปี รวมทั้งพบว่าผู้จำหน่ายสินค้าบางครั้งนำสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือสินค้าเก่ามาผสม ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพต่ำลงตามไปด้วย ซึ่งการตรวจสอบบางครั้งกระทำได้ยาก เช่น กรณีของไข่เป็ดที่นำมาใช้ในการผลิตไข่เค็มหรือขนมอื่น ๆ กว่าผู้ผลิตจะทราบว่าวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้านั้น ไม่มีคุณภาพก็อาจต้องทำการผลิตจนเสร็จแล้ว ซึ่งหากจำหน่ายผลผลิตออกไปก็จะส่งผลให้สูญเสียตลาดได้ การดำเนินการส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักจะหาแหล่งขายวัตถุดิบอื่นๆเพิ่มเติม หรือแจ้งแก่ผู้ขายวัตถุดิบ ซึ่งสินค้าที่ได้รับในรุ่นต่อมามีคุณภาพที่ขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดีกลไกดังกล่าวยังอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้โดยส่วนใหญ่กิจการหนึ่งๆมักจะผูกการซื้อวัตถุดิบจากตัวแทนจำหน่ายไม่กี่ราย เพื่อลดความเสี่ยงในการซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือขาดความสม่ำเสมอ แม้ว่าตัวแทนจำหน่ายใหม่จะเสนอราคาวัตถุดิบที่ถูกกว่าก็ตาม

การแจ้งเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือวัตถุดิบที่ต้องการ ส่งผลให้ผู้ผลิตวัตถุดิบมีการพัฒนาสินค้าที่ดีและมีคุณภาพขึ้น เช่น กรณีของกิจการทำกะปิ ซึ่งต้องใช้น้ำตาลมะพร้าวในการผลิต ทำให้ต้องมีการควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบอย่างใกล้ชิดเนื่องจาก รสชาติของขนมอาจเปลี่ยนไปได้ง่ายจากการใช้น้ำตาลมะพร้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีปัญหาการเจือปนน้ำตาลทรายหรือสิ่งอื่นๆลงไป เป็นผลให้คุณภาพของสินค้าไม่ดีและอาจส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้บริโภค ทำให้กิจการต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และยินดีที่จ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้น้ำตาลที่มีคุณภาพ ซึ่งเราพบว่าผู้ผลิตหรือจำหน่ายวัตถุดิบสามารถสนองตอบความต้องการของผู้ผลิตได้เป็นอย่างดีอย่างไรก็ดีเราพบว่าหากกิจการมีปริมาณการสั่งซื้อน้อยการแก้ปัญหาดังกล่าวก็ไม่อาจจะกระทำได้ดี จึงเป็นภาระต้นทุนอีกชนิดหนึ่งที่ยังมีปัญหายู่

2.2. เงินทุน

จากการศึกษา พบว่า อุตสาหกรรมหรือกิจการส่วนใหญ่จะใช้เงินออมของตนเองหรือครัวเรือนเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ทำให้ลดการเป็นหนี้จากภายนอกกิจการและมีส่วนสำคัญที่สามารถจะขอสินเชื่อเพื่อเพิ่มทุนได้ในอนาคต รวมทั้งมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ยังสามารถสะสมทุนได้หลายวิธี ทั้งการระดมในระบบสถาบันการเงินทั้งจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ รวมทั้งจากนอกระบบสถาบันการเงิน โดยเงินกู้ในระบบมาจากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก และมีจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและอำเภอ

ซึ่งเราพบว่าโดยส่วนใหญ่กิจการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนที่มี แนวการริเริ่มจากภาครัฐนั้น จะได้รับเงินลงทุนประเดิมให้ด้วยในการซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์ และเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อวัตถุดิบ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในขณะเดียวกันแหล่งเงินทุนที่สำคัญจะมาจากท้องถิ่นที่ดำเนินกิจการ ดังนั้นการที่สามารถระดมทุนเพื่อดำเนินกิจการในท้องถิ่นจึงอาจเป็นข้อจำกัดในการขยายกิจการในอนาคตที่ต้องการ เงินทุนในปริมาณสูงเนื่องจากในพื้นที่ เนื่องจากไม่มีสถาบันการเงินของรัฐที่สนับสนุนกิจการอุตสาหกรรมโดยตรง เช่น บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม

อย่างไรก็ดี กิจการส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาแหล่งเงินทุนไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญมากนัก ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการระดมทุนได้จากแหล่งทุนอื่นๆ โดยเฉพาะจากสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับกิจการการผลิตของชุมชน ส่งผลให้ธนาคารของรัฐได้ผ่อนปรนและขยายสินเชื่อแก่กิจการมากขึ้น

จากการศึกษาเราพบว่า ขนาดการลงทุนของกิจการมีความสัมพันธ์กับลักษณะการดำเนินการ และเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งหมายถึงการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ซึ่งเราพบว่า ส่วนใหญ่กิจการยังใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านในการผลิต เช่น การทำขนมหวาน การทำน้ำตาลมะพร้าว การทำกาละแม เครื่องมือส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวเรือน ในส่วนของกิจการที่ขยายกำลังการผลิตและส่งออกสินค้าไปต่างประเทศได้ ก็จะมีการจัดซื้อเครื่องจักรเพิ่มเติมทั้งนี้เพื่อให้ผลิตได้ทันต่อความต้องการและคุณภาพตามความต้องการของตลาด สำหรับกิจการที่ทำผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลและไม้มะพร้าวนั้น พบว่าเครื่องจักรที่ใช้เป็นเครื่องกลึงที่ไม่ต้องลงทุนสูงมากนัก และสามารถดำเนินการซ่อมแซมได้ในพื้นที่ ในขณะที่กิจการซ่อมรถแทรกเตอร์จำเป็นต้องการเงินทุนมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมาจากสถาบันการเงิน เนื่องจากต้องซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีราคาสูง รวมทั้งวัตถุดิบซึ่งส่วนใหญ่เป็นแผ่นเหล็กมีราคาสูงมาก

2.3. การตลาดและสินค้า

จากการศึกษาพบว่าสินค้าที่ผลิตมาสามารถสนองความต้องการของคนในจังหวัดได้ และอุตสาหกรรม และกิจการส่วนใหญ่จะจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้ภายในท้องถิ่นและในจังหวัด ทำให้ไม่ต้องเสียค่าขนส่ง โดยพึ่งพิงตลาดในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะจากเกษตรกรและนักท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นตลาดที่สำคัญเนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง และอำเภอเขาชัยยังเป็นทางผ่านลงไปแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ในภาคตะวันตก เช่น ชายหาดชะอำ และหัวหิน เป็นต้น และเป็นจุดหยุดพักของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เดินทางลงไปทางภาคใต้ อีกด้วย ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีร้านจำหน่ายอาหารเป็นจำนวนมากในพื้นที่ พร้อมกันนี้ได้มีการจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกต่างๆ ภายในร้านด้วย ซึ่งจากการสอบถามผู้ประกอบการหลายกิจการให้ความเห็นว่า ตลาดจำหน่ายผลผลิตที่สำคัญของผลิตภัณฑ์อาหาร ขนมหวาน และไม้ตาล นั้น ก็คือนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยจะนิยมซื้อของรับประทาน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาติในเอเชีย จะให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลและไม้มะพร้าว เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ประกอบการได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าภายหลังเกิดสงคราม ระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรัก รวมทั้งวิกฤตการณ์การระบาดของโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SAR) ขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อยอดขายผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันคำสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศก็ชะลอลงด้วย

ในขณะที่อุตสาหกรรมที่ให้บริการซ่อมบำรุงรถแทรกเตอร์ และงานเชื่อมโลหะ เช่น เหล็กคัต นั้นมีตลาดหลัก คือ ตลาดในท้องถิ่น เป็นหลัก ซึ่งจำนวนประชากรที่มากขึ้น รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในพื้นที่ได้ส่งผลให้มีความต้องการอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานเชื่อมโลหะมีการเรียนรู้และอาศัยการฝึกฝนไม่นานนัก ประกอบกับใช้เงินลงทุนไม่มากจึงปรากฏว่ามีกิจการดังกล่าวเกิดขึ้นมาในพื้นที่และมีปัญหาในการแข่งขันกัน โดยเฉพาะการแข่งขันทางด้านราคา ในส่วนของอุตสาหกรรมที่ให้บริการซ่อมบำรุงรถแทรกเตอร์นั้น เนื่องจากเป็นงานเฉพาะด้านต้องอาศัยความรู้และความชำนาญสูง รวมทั้งต้องใช้เงินลงทุนสูงในการจัดหาเครื่องจักรและอุปกรณ์ จึงปรากฏว่าไม่มีกิจการประเภทเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียง และจากการสัมภาษณ์พบว่าในพื้นที่ภาคตะวันตกนั้นมีการกิจการดังกล่าวไม่กี่แห่ง ส่งผลให้ไม่เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง รวมทั้งกิจการที่มีฝีมือดียังได้รับการติดต่อจากลูกค้าในต่างภูมิภาคอีกด้วย

เรื่องช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า กิจการบางส่วนจำหน่ายด้วยตนเอง และบางส่วนต้องอาศัยผู้แทนจำหน่ายเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้วิธีการทั้ง 2 แบบนี้ประกอบกัน และในส่วนการประชาสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมขนาดย่อมส่วนใหญ่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ โดยวิธีการประชาสัมพันธ์มีเพียงส่วนน้อยที่มีการโฆษณา แต่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการขยายตลาดโดยใช้การบอกต่อ เรื่องการประชาสัมพันธ์สินค้านับเป็นปัญหาที่สำคัญของกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งภายหลังจากที่รัฐได้ให้

ความช่วยเหลือในการปรับปรุงกิจการนั้น ได้เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสินค้า โดยการติดฉลาก เพื่อที่ผู้ซื้อสินค้าจะได้กลับมาซื้ออีกครั้ง ซึ่งการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ยอดขายของกิจการดีขึ้นในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ยังมีช่องทางการประชาสัมพันธ์อื่นๆในท้องถิ่นล้วนมีข้อจำกัด การใช้ฉลากสินค้าจึงเป็นวิธีการที่สำคัญและเข้าสู่ผู้บริโภคได้ดีที่สุด

อุปสรรคในการจำหน่าย ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ปัญหาไม่ทราบความต้องการของผู้ซื้อซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากของอุตสาหกรรมขนาดย่อม โดยเฉพาะกิจการที่ขายปลีกโดยตรงสู่ผู้บริโภค เนื่องจากไม่มีการวิจัยตลาดเช่นเดียวกับที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ดำเนินการ การดำเนินการของผู้ประกอบการจึงมุ่งเน้นกระบวนการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ในขณะที่ยังไม่ทราบความต้องการของผู้ซื้อส่งผลให้สินค้าที่ผลิตไม่มีตลาดรองรับ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องของเงินทุนหมุนเวียน และหากไม่มีเงินทุนหมุนเวียนมากพอจึงทำให้ต้องหยุดดำเนินการ เช่น กรณีของผู้ผลิตมะขามแก้วสามรส พบว่าผู้ผลิตไม่ทราบลักษณะสินค้าที่ตลาดต้องการ โดยได้รับความรู้ในการผลิตจากภาครัฐจึงได้ริเริ่มดำเนินการซึ่งในช่วงแรกของการดำเนินการได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกลุ่มสมาชิก ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน แต่เนื่องจากไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของตลาดทำให้ประสบปัญหาในเรื่องรายได้และเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อผลิตและสถานะภาพของการรวมกลุ่มของสมาชิกอีกด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าวทางภาครัฐน่าจะให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเนื่องจากกิจการขนาดย่อมไม่สามารถดำเนินการวิจัยตลาดเองได้ รวมทั้งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ก็มีข้อจำกัดในการจัดทำด้วยตนเอง

สำหรับตัวสินค้าพบว่า ยังประสบปัญหาในเรื่องเครื่องหมายรับรองหรือตรารับรองมาตรฐานสินค้า เช่น อย. ของคณะกรรมการอาหารและยา สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารและขนม ซึ่งทำการขยายตลาดในกลุ่มผู้บริโภคที่เน้นความปลอดภัยกระทำได้ยาก ส่งผลให้ยอดขายไม่มากขึ้นเท่าที่ควร ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ รูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากสินค้าหลายชนิดเป็นสินค้าประเภทอาหารและขนม การออกแบบบรรจุภัณฑ์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น อย่างไรก็ตามก็เนื่องจากผู้ประกอบการมีทักษะในเรื่องดังกล่าวน้อย การใช้บรรจุภัณฑ์จึงมักจะเหมือนกับสินค้าประเภทเดียวกันจากแหล่งอื่นๆ ส่งผลให้ไม่เกิดความแตกต่างและดึงดูดใจผู้บริโภค

นอกจากนี้ความเคยชินต่อรูปแบบของสินค้าในอดีตของผู้บริโภคบางกลุ่ม ทำให้ผู้ผลิตไม่กล้าพัฒนารูปแบบอื่นๆเพื่อขยายตลาดเนื่องจากกลัวจำหน่ายสินค้าไม่ได้ เช่น กิจการที่ทำน้ำตาลมะพร้าว จะมีผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย 2 ชนิด คือ น้ำตาลปี๊บ ซึ่งจะบรรจุในปี๊บเพื่อทำการจำหน่ายกลุ่มผู้ผลิตอาหารหรือขนมหวาน และ น้ำตาลปึก ที่จะอาศัย แบบแม่พิมพ์ ทรงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 นิ้ว ซึ่งน้ำตาลดังกล่าวจะจำหน่ายให้ผู้บริโภคทั่วไป ภายหลังผู้ประกอบการได้ปรับปรุงรูปแบบเพิ่มเติม โดยใช้แบบใส่ถุงพลาสติกขนาดเล็กๆมาใส่น้ำตาล เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเป็นของที่ระลึก ผลปรากฏว่าตลาดไม่สนองตอบรูปแบบสินค้าในลักษณะนี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องยกเลิกไป

และไม่อยากเสียเวลาทดลองทำอีก เนื่องจากการพัฒนารูปแบบนี้ต้องเสียเงินทุนเพิ่มเติม และเสียเวลาในการผลิตมากกว่าเดิมมาก

อย่างไรก็ดีในกิจการบางประเภทได้ให้ความสำคัญกับตลาดในต่างประเทศ จึงได้พัฒนาบุคลากรทางด้านนี้ขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายตลาด และสามารถพัฒนาสินค้าได้ เนื่องจากการรับจ้างผลิตโดยส่วนใหญ่มักจะได้รับราคาไม่สูงนัก และพบว่ามีหลายบริษัทที่ดำเนินกิจการในกรุงเทพมหานครได้คิดเครื่องหมายการค้าของตนเองภายหลัง ดังนั้นผู้ประกอบการจึงมีความต้องการในการติดต่อกับตลาดต่างประเทศด้วยเอง ซึ่งจะทำให้ได้คำสั่งซื้อและราคาที่มากขึ้น

2.4.แรงงาน

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดนิยามให้แรงงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีจำนวนคนงานหรือแรงงานไม่เกิน 50 คน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กิจการที่สำรวจมีแรงงานอยู่ในช่วง 1 – 10 คนมากที่สุด จากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการจ้างงานจากลักษณะงานที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ อุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่มีความต้องการใช้แรงงานเป็นจำนวนมากในการผลิต เช่น การล้างวัตถุดิบ การตัดหรือตกแต่ง การปรุงหรือการแปรรูป และกระบวนการบรรจุ เป็นต้น อุตสาหกรรมนี้จึงมีการใช้แรงงานอย่างเข้มข้น (Labor Intensive Industries) ในขณะที่อุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ จะมีการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งเครื่องจักรเป็นส่วนมากในกระบวนการผลิต จึงมีความต้องการใช้แรงงานในกระบวนการผลิตน้อยกว่า เช่น อุตสาหกรรมเครื่องมืออุปกรณ์การขนส่งจะมีการใช้เครื่องจักรเป็นจำนวนมากในการผลิตเช่น เครื่องกลึง ตู้เชื่อม เป็นต้น ดังนั้นแรงงานที่ใช้จึงต้องเป็นแรงงานฝีมือและไม่ต้องมีปริมาณมากนัก ในกรณีโรงสีข้าว นั้น แรงงานที่กิจการต้องการส่วนใหญ่อยู่ในกระบวนการขนถ่ายสินค้า (ขนข้าว) ในส่วนงานอื่นๆ นั้นมักจะใช้เครื่องมือช่วยเช่น การตากข้าวก็จะใช้รถคัทมาใช้แรงงานคน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาพื้นที่เพหรือแหล่งที่มาของแรงงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อม ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในจังหวัดที่กิจการตั้งอยู่ เป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมที่ใช้ภูมิปัญญาหรือเทคโนโลยีในท้องถิ่น เช่น อุตสาหกรรมอาหารจะมีการจ้างงานในท้องถิ่นมาก ในขณะที่อุตสาหกรรมเครื่องมืออุปกรณ์การขนส่งหรืออุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นกลาง หรือขั้นสูงจะมีการจ้างงานในท้องถิ่นอื่นๆ ร่วมด้วยมากที่สุด

ในส่วนของแรงงานทั่วไป พบว่า ส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และที่เหลือมาจากภาคอื่นๆ แต่มีสัดส่วนต่ำมาก ในส่วนการจ้างแรงงานจากต่างประเทศหรือแรงงานต่างด้าว นั้น พบว่ามีอยู่บ้างในพื้นที่

ข้อมูลจากการสำรวจข้างต้นอาจมีความคลาดเคลื่อนบ้าง โดยเฉพาะในส่วนของแรงงานต่างประเทศหรือต่างด้าว ที่ในขณะที่ทำการสำรวจนั้นแรงงานกลุ่มดังกล่าวยังไม่ได้รับการยอมรับทางกฎหมาย กล่าวคือยังไม่มี การลงทะเบียนแรงงานต่างด้าว ดังนั้นตัวเลขหรือสัดส่วนดังกล่าวจึงต่ำกว่าความเป็นจริง อย่างไรก็ตามในการสำรวจนั้นเราพบว่ามี การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างจังหวัดใกล้เคียงน้อยมากในอุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งแตกต่างจากอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งจะสามารถจัดหาแรงงานจากจังหวัดข้างเคียงได้ เช่น อุตสาหกรรมอาหารในจังหวัดราชบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงครามจะส่งรถไปรับ-ส่งพนักงานถึงจังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น สิ่งนี้มีผลโดยตรงต่ออุตสาหกรรมขนาดย่อมกล่าวคือทำให้ขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ เนื่องจากมีแรงจูงใจในการจ้างงานที่ต่ำกว่าทั้งค่าจ้างและสวัสดิการ

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภาคตะวันตกมีการจ้างงานแรงงานภายในจังหวัดที่ตั้งเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มีการจ้างงานแรงงานจากจังหวัดข้างเคียงในสัดส่วนที่ไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแรงงานที่มีส่วนสำคัญในอุตสาหกรรมขนาดย่อมของภูมิภาคตะวันตกสูงที่สุด ในส่วนของแรงงานต่างประเทศหรือต่างด้าวนั้นพบว่าเริ่มมีบทบาทในหลายอุตสาหกรรมที่สำคัญและเกือบทุกจังหวัดมีการจ้างแรงงานกลุ่มนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเรื่องแหล่งที่มาของแรงงานพบว่า ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการจ้างงานแรงงานในท้องถิ่นที่ตั้งโรงงาน เนื่องจากมีความสะดวกในการดำเนินการจัดหาและจ้างงาน โดยเฉพาะแรงงานทั่วไป (Unskilled Labor) ในขณะที่การจ้างงานจากท้องถิ่นอื่นๆ โดยเฉพาะจากต่างภูมิภาคจะมีต้นทุนที่สูงกว่ามาก เนื่องจากแรงงานหาได้ยากในบางช่วงจึงต้องมีการจ่ายเงิน ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อประกันการจ้างงาน โดยแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีนายหน้ามาติดต่อผู้ประกอบการโดยตรง และต้องจ่ายเงินบางส่วนล่วงหน้าเพื่อการจ้างงานในปีต่อไป ในขณะที่แรงงาน ฝีมือ (Skilled Labor) จะมีการจ้างงานจากหลายแห่งตามความชำนาญงานของแรงงานผู้นั้น

นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มแรงงานรุ่นหนุ่มสาวในภูมิภาค ไม่นิยมที่จะทำงานบางประเภท ทั้งนี้อาจจะมีผลจากระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจึงไม่นิยมที่จะทำงานที่ใช้แรงมาก สกปรก หรือเสี่ยงอันตราย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดี ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงปรากฏว่าในหลายอุตสาหกรรมจึงมีการจ้างงานจากต่างประเทศหรือต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศพม่า ดังนั้นการดำเนินการใดๆ ของรัฐเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวจึงส่งผลโดยตรงกับการผลิตของบางกิจการ ที่อาจจะต้องหยุดดำเนินการผลิต สำหรับเหตุผลของการจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อที่กิจการจะสามารถลดต้นทุนการจ้างงานได้นั้น พบว่าไม่ใช่เหตุผลที่สำคัญของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ทั้งนี้ผู้ประกอบการกล่าวว่า การจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นทางเลือกเพื่อที่จะสามารถทำการผลิตต่อไปได้ เนื่องจากแรงงานไทย ส่วนใหญ่ ปฏิเสธที่จะเข้าทำงานในงานบางลักษณะดังที่กล่าวไปแล้วข้าง

ต้น ในขณะที่เดียวกันนั้นการจ้างงานกลุ่มแรงงานต่างด้าวทำให้ผู้ประกอบการต้องประสบปัญหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากรัฐยังไม่มีความนโยบายเปิดให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวได้ ดังนั้นการทำงานจึงต้องปกปิดและจ่ายเงินนอกระบบก่อให้เกิดความยากลำบากในการผลิตมาก ดังนั้นภายหลังจากที่รัฐมีนโยบายการจ้างแรงงานต่างด้าวได้ทำให้กิจการต่างๆ สามารถเข้าสู่ระบบการผลิตปกติได้ ประเด็นการขาดแคลนแรงงานไทยในบางอุตสาหกรรมนั้น เป็นประเด็นที่น่าสนใจที่น่าทำการศึกษาต่อไปว่าในอนาคตอุตสาหกรรมเหล่านี้จะมีการปรับตัวอย่างไร และรัฐควรจะเข้ามามีส่วนช่วยเหลือหรือบทบาทอย่างไร

ในส่วนของอาชีพเดิมของลูกจ้างหรือแรงงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อม พบว่า มีอาชีพเดิมเป็นเกษตรกร และอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกจากนี้ยังพบว่า มีการเปลี่ยนงานจากกิจการประเภทเดียวกัน ทั้งนี้การเข้าสู่อุตสาหกรรมแต่ละประเภทจะสัมพันธ์กับทักษะและประสบการณ์ ดังนั้นงานที่ไม่ต้องอาศัยประสบการณ์หรือทักษะมากจึงมักมีการเคลื่อนย้ายของแรงงานทั่วไป จากภาคเกษตรเข้ามาทำงานดังกล่าว ในขณะที่งานที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน เช่น งานช่างฝีมือต่างๆ ทำให้แรงงานที่จะเข้ามาทำงานต้องมีความรู้หรือประสบการณ์เบื้องต้น

ในส่วนของอายุและระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่แรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตกจะอยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 21 – 30 ปี ในเรื่องระดับการศึกษานั้น พบว่าแรงงานส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับประถมศึกษา โดยแรงงานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน

การจัดหาแรงงานของสถานประกอบการ ส่วนใหญ่แรงงานมาสมัครงานด้วยตนเอง และมีคนงานเดิมชักชวนหรือแนะนำมาให้ทำงาน การหางานผ่านสื่อหรือสำนักงานจัดหางานอยู่น้อย สอดคล้องกับที่มาของแรงงานมาจากท้องถิ่นที่ตั้งโรงงาน ผู้ประกอบการให้ความเห็นว่า การจัดหาแรงงานในพื้นที่จะมีต้นทุนที่ต่ำ และสามารถปรับเปลี่ยนจำนวนแรงงานได้ง่ายในแต่ละช่วงการผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีกำลังการผลิตผันแปรตามฤดูกาล อันเนื่องมาจากความต้องการหรือปริมาณวัตถุดิบทางการเกษตรที่ไม่สม่ำเสมอ

ในเรื่องการพัฒนาทักษะแรงงานพบว่า ส่วนใหญ่แรงงานจะได้รับการอบรมและแนะนำการผลิตก่อนการทำงานจากหัวหน้างานหรือจากผู้ประกอบการ ในส่วนการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะแรงงานอย่างต่อเนื่องลดลงมาก และบางส่วนไม่มีการอบรมการทำงานให้แก่แรงงาน ทั้งนี้สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานของรัฐหรือหน่วยงานที่พัฒนา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแรงงาน พบว่าโดยส่วนใหญ่แรงงานที่เข้ามาทำงานมักจะเป็นแรงงานที่ไม่มีทักษะการผลิต จึงมักจะได้รับการมอบหมายให้ทำงานที่ไม่อาศัยทักษะในการผลิตมาก ในส่วนงานบางชนิดที่ต้องอาศัยทักษะในการผลิต แรงงานจะได้รับการสอนจากผู้ประกอบการหรือหัวหน้างานที่ชำนาญงาน และเนื่องจากข้อจำกัดในสถานประกอบการทั้งเครื่องมือและเวลา จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาฝีมือแรงงาน ในส่วนของหน่วยงานของรัฐพบว่าถ้าเป็นการอบรมก่อนเข้ามาทำงานในสถานประกอบการมักจะมาจาก สถาบันพัฒนาฝีมือ

มือแรงงาน ในขณะที่การอบรมหลังจากการทำงานแล้วจากหน่วยงานรัฐมักจะไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายอย่างเช่น เวลาที่จะใช้ฝึกอบรมเป็นเวลาเดียวกับการทำงาน การอนุญาตให้แรงงานไปฝึกอบรมจะส่งผลต่อการผลิตเนื่องจากมีจำนวนแรงงานจำกัด และแรงงานบางส่วนอาจจะไม่กลับมาทำงานที่สถานประกอบการเดิมอีก ดังนั้นผู้ประกอบการบางส่วนจึงไม่นิยมที่จะส่ง แรงงานไปอบรม ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาระดับการผลิตและเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมด้วย

ภาพรวมปัญหาแรงงาน ปัญหาหลักแรงงานที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญที่สุดคือ ปัญหาความรับผิดชอบ โดยแรงงานมักจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำงานและส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของผลผลิต ปัญหาเรื่องการหยุดงานบ่อยของแรงงาน พบว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญสูง รองลงมาคือแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานในพื้นที่และบางส่วนมีการทำการเกษตรด้วย ทำให้มีการหยุดงานบ่อยเนื่องจากสามารถหารายได้เสริมจากการทำการเกษตรได้ ในขณะเดียวกันการที่ภูมิภาคนี้มีพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มีการเกษตรเข้มข้น ทำให้แรงงานบางส่วนในพื้นที่ไม่รู้สึกว่าจะต้องทำงานในโรงงาน เนื่องจากมีรายได้และอาหารในท้องถิ่นของตน และหากผู้ประกอบการ ดำเนินการใดๆ ก็อาจส่งผลให้แรงงานคนนั้นลาออกไป ปัญหาฝีมือแรงงานเป็นปัญหาที่ได้รับความสำคัญเนื่องจากข้อจำกัดในการคิดสรรและพัฒนาแรงงานดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาความซื่อสัตย์และขาดความซื่อสัตย์อยู่บ้างแต่มีไม่มากนัก

2.5.เทคโนโลยี

จากการศึกษา พบว่า ความรู้ที่ใช้ในการผลิตจนสามารถที่จะดำเนินการผลิตได้ ส่วนใหญ่ สามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รองลงมาคือได้ความรู้จากครอบครัว และบางส่วนสั่งสมประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้าง รวมทั้งจากการอบรมสัมมนาและการศึกษาในระบบ ตามลำดับ โดยอุตสาหกรรมขนาดย่อมแต่ละประเภทจะมีระดับการใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของการดำเนินการผลิต และพื้นเพของผู้ประกอบการ ซึ่งเราพบว่าผู้ประกอบการที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง จะมีความสามารถในการรับเทคโนโลยีและความรู้ได้เร็ว รวมทั้งสามารถดัดแปลง แก้ไขให้เหมาะสมได้ด้วย เช่น กรณีของกิจการซ่อมแซมรถแทรกเตอร์ พบว่า ผู้ประกอบการมีทักษะในการดัดแปลงรถแทรกเตอร์ต้นแบบ ให้มีความเหมาะสมในการใช้งานมากขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยการฝึกอบรมร่วมกับการสังเกตการใช้งานในพื้นที่จริง จนนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนาได้ ในขณะที่กิจการที่ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและขนม นั้น ผู้ประกอบการจะเน้นเรื่องเทคนิคในการผลิตเพื่อให้ได้รสชาติดีตามแบบดั้งเดิมในอดีต อย่างไรก็ตามก็ดีผู้ประกอบการบางรายได้พัฒนาตัวสินค้าเพื่อสร้างลักษณะเด่นเฉพาะตัวสินค้าขึ้น เช่น กิจการที่ทำกาดละเมอ ได้ทดลองใส่กะทิสดเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้รสชาติดีขึ้น ในขณะที่การพัฒนากระบวนการผลิตหรืออุปกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

ในส่วนเครื่องจักรและอุปกรณ์นั้นพบว่า เครื่องจักรที่ใช้งานในอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นเครื่องจักรใหม่เป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่เป็นเครื่องจักรเก่า เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ และคุณภาพในการผลิตมากกว่าในอดีต ประสิทธิภาพการผลิตดี สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม สำหรับข้อมูลในการตัดสินใจสั่งซื้อเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรของอุตสาหกรรมต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่ได้ข้อมูลหรือสอบถามจากผู้ประกอบการรายอื่นเป็นหลัก ทำให้สามารถได้เครื่องจักรที่ดีและเหมาะสมกับการผลิต

ทั้งนี้ การซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์บางชนิดจะดำเนินการ โดยโรงกลึงในท้องถิ่น และบางส่วนจะนำเครื่องจักรไปซ่อมแซมที่ผู้ขายเครื่องจักรที่ตนไปซื้อมา และเมื่อพิจารณาความสามารถในการซ่อมแซมเครื่องจักร พบว่าสามารถทำการซ่อมได้ภายในจังหวัดโดยจ้างโรงกลึงในท้องถิ่นเข้ามาดูแลและซ่อมบำรุงหรือดำเนินการซ่อมเองโดยตัวผู้ประกอบการหรือลูกจ้าง

อย่างไรก็ดีกิจการ ยังมีจุดอ่อน คือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้า เครื่องจักรบางชนิดมีราคาสูง ปัญหาเครื่องจักรเสียบ่อย และการขาดความรู้ด้านการดูแลเครื่องจักร กระบวนการผลิตเกิดของเสียมาก ซึ่งจากการสำรวจพบว่า เครื่องจักรบางส่วนผลิตขึ้นในประเทศ ในขณะที่เครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงมักจะนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการพบว่า เครื่องจักรที่นำเข้านั้นบางครั้งมีประสิทธิภาพดีกว่าเครื่องจักรภายในประเทศ เช่นกรณีของผู้ผลิตขนมหวาน พบว่าเตาอบที่ผลิตในประเทศและซื้อมาจากกรุงเทพมหานคร มีปัญหาเรื่องการให้ความร้อนไม่สม่ำเสมอเท่ากันทุกจุด ทำให้สินค้าที่ได้มีคุณภาพไม่ดี ในขณะที่เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรคือเตาอบจากต่างประเทศ พบว่าขนมที่ผลิตได้มีคุณภาพสูงขึ้น อย่างไรก็ตามเครื่องจักรที่นำเขายังมีราคาสูงและการบำรุงรักษามีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงเพิ่มขึ้น

2. การถ่ายทอดเทคโนโลยี

2.1. การถ่ายทอดเทคโนโลยีภายในกิจการ

รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมนั้น มีหลายรูปแบบ แต่ที่พบส่วนใหญ่คือการสอนงานให้โดยตรงโดยสอนให้กับผู้ที่มีหน้าที่ในการผลิตอย่างชัดเจน โดยชนิดหรือประเภทของเทคโนโลยี/ความรู้ที่มีการถ่ายทอด คือ ความรู้ทางด้านเทคนิคการผลิต เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการต้องการให้การผลิตได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ รวมทั้งเกิดของเสียในกระบวนการผลิตน้อย อย่างไรก็ตามการสอนงานมักไม่มีการดำเนินการเต็มรูปแบบ แต่จะดำเนินการไปในขณะที่ดำเนินการผลิต โดยผู้ประกอบการหรือหัวหน้างานที่มีทักษะและผู้ประกอบการจะรับหน้าที่ดังกล่าว

รูปแบบการถ่ายทอดจากผู้ประกอบการไปยังแรงงานอีกประเภทที่พบก็คือ กระทำโดยวิธีการประชุมและหารือกัน โดยจะมีการให้คำแนะนำในเบื้องต้นและให้แรงงานไปพัฒนาการดำเนินการต่อ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจไปพร้อมๆกัน

อย่างไรก็ดีเราพบว่า การถ่ายทอดงานดังมีปัญหบางประการ เช่น ระดับความรู้และทักษะของแรงงานบางคนจะต่างจากผู้ประกอบการมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องใช้เวลามาก ซึ่งผู้ประกอบการได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงสนับสนุนให้แรงงานในกิจการได้มีโอกาสไปศึกษาต่อเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถ

จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ของการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการสอนงานดังกล่าว จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของแรงงานผู้รับการถ่ายทอด อันได้แก่ความสนใจ ความเอาใจใส่ และประสิทธิภาพเดิมที่มีอยู่ อย่างไรก็ตามเราพบว่า ฐานะและงานทางเลือกอื่นก็มีอิทธิพลต่อความพยายาม และความอดทนต่อการพัฒนาทักษะหรือความรู้ที่ได้รับไป

2.2. การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากผู้ผลิตวัตถุดิบไปยังผู้ประกอบการ)

เนื่องจากวัตถุดิบที่ถือเป็นหัวใจของการผลิตที่สำคัญของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร ดังนั้นการเสาะหาวัตถุดิบที่ดีในการผลิตจึงมีความสำคัญมาก จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พบว่ามีการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางตรงระหว่างกันน้อยมาก เนื่องจากว่า ผู้ประกอบการไม่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือทักษะในการผลิตวัตถุดิบโดยตรง

แต่ผู้ประกอบการจะอาศัยประสบการณ์จากผลิตสินค้าของตนเอง ในการคัดเลือกวัตถุดิบที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะวัตถุดิบที่ได้จากการผลิตจากผู้จำหน่ายสินค้าโดยตรง ทำให้สามารถควบคุมคุณภาพได้เป็นอย่างดี เช่น กรณีการคัดเลือกน้ำตาลมะพร้าวของผู้ผลิตกะลาคะเม ส่วนในกรณีของผู้ที่ขายวัตถุดิบให้แก่กิจการแต่ไม่ได้ทำการผลิตวัตถุดิบเองนั้น พบว่า ส่งผลให้เกิดการคัดเลือกสินค้าที่จะมาจำหน่ายให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น โดยได้รับความรู้หรือข้อมูล บางส่วนมาจากกิจการที่ผลิตสินค้า อย่างไรก็ตามเราพบว่าความรู้ที่ได้ดังกล่าวค่อนข้างจะจำกัด และผู้ที่ประกอบการในลักษณะนี้ก็ไม่สามารถนำความรู้ดังกล่าวไปพัฒนาต่อยอดความรู้ได้มากนัก นอกจาก

จะได้รับข้อมูลหรือข่าวสารใหม่ๆจากกิจการที่ทำการผลิต หรือตัวแทนจำหน่ายผู้ผลิตสินค้านั้น เช่น กรณีของ ตัวแทนจำหน่ายอะไหล่ยานยนต์ หรือ แผ่นเหล็ก ที่จะได้รับความรู้จากอุตสาหกรรมยานยนต์ แต่ก็จำกัดแค่เรื่องคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะของสินค้าที่ต้องการ เป็นต้น

2.3.การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากผู้ว่าจ้างผลิตไปยังผู้ประกอบการ)

จากการศึกษาการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้ว่าจ้างผลิตหรือลูกค้าไปยัง ผู้ประกอบการนั้น พบว่าลักษณะการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างผู้ว่าจ้างหรือลูกค้า ไปยังผู้ประกอบการนั้นเป็นการบอกเล่าระหว่างกันจากการที่ผู้ว่าจ้างหรือลูกค้าต้องการที่จะพัฒนาสินค้าในด้านต่างๆ เช่นรูปแบบของสินค้า วัสดุ เป็นต้น เมื่อมีการแนะนำสินค้าจากผู้ซื้อหรือลูกค้า ผู้ที่เป็นตัวแทนจำหน่ายจะทำการถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการ

ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการให้คำแนะนำ โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ มีการนำรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มาให้ผู้ประกอบการดู เพื่อให้ผลิตสินค้าตามรูปแบบที่ตลาดต้องการ ทั้งนี้สินค้าโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นสินค้าที่จำหน่ายในต่างประเทศ โดยรูปแบบของสินค้ามาจากการออกแบบทั้งจากต่างประเทศโดยตรงและจากผู้ส่งออกที่จ้างทำการผลิตด้วย นอกจากนั้นเรายังพบว่าการให้คำแนะนำเรื่องวัตถุดิบที่ใช้ทำการ

ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีก็คือ เพื่อให้กิจการสามารถผลิตสินค้าในรูปแบบใหม่ๆให้แก่ลูกค้า ตามความต้องการของตลาด เพราะถ้าไม่ผลิตตามรูปแบบนั้น สินค้าก็จะขายไม่ได้โดยเฉพาะสินค้าที่ส่งไปขายยังต่างประเทศ ซึ่งพบว่าผลของการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวได้ผลดีในระดับหนึ่งในการพัฒนาการผลิต เพราะผู้ประกอบการสามารถทำการผลิตสินค้าที่มีรูปแบบซับซ้อนจากรูปแบบสินค้าสินค้าที่เคยผลิต รวมทั้งสามารถผลิตเป็นจำนวนมากตามความต้องการซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยฝึกทักษะการวางแผนการจัดการในการผลิตด้วย ซึ่งผลที่ได้รับก็คือ สินค้าสามารถขายได้และบางครั้งผลิตไม่ทันความต้องการที่ตามมาเพิ่มเติมอีกด้วย

อย่างไรก็ตามเราพบว่าผู้ประกอบการเพียงส่วนน้อย ที่สามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆได้เองจากการต่อยอดรูปแบบที่ได้รับคำสั่งทำการผลิตมา และเป็นที่น่าสังเกตว่านอกจากเรื่องรูปแบบและคุณสมบัติของสินค้านี้แล้วข้างต้นนั้น ไม่พบว่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีในด้านอื่นๆ

2.4.การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากกิจการไปยังชุมชน)

จากการศึกษาพบว่า ในการผลิตสินค้าที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น และระดับเทคโนโลยีพื้นบ้านหรือขั้นต้นนั้น กิจกรรมสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนได้ง่าย โดยสามารถเรียนรู้ได้ผ่านวิธีการถ่ายทอดทางประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในชุมชน นอกจากรูปแบบการสอนงานโดยตรงแล้ว เนื่องจากการทำการผลิตกระทำโดยเปิดเผย และในอดีตการผลิตในบางช่วงก็ต้องการแรงงานในการช่วยงานกันทำให้เกิดการเรียนรู้ไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ จากการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมนั้นทำให้มีการพบปะสังสรรค์ทางปัญญาเกิดขึ้น มีการพูดคุยถ่ายทอดรูปแบบผลิตภัณฑ์รวมถึงนวัตกรรมการผลิตใหม่ๆระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการมากขึ้น ทำให้เกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆขึ้นในตลาด ตัวอย่างเช่น กาละแม่อูตรดิตถ์ กาละแม่อุตรดิตถ์ กาละแม่อุตรดิตถ์ กาละแม่อุตรดิตถ์ เป็นต้น

รูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ผ่านวิถีชีวิตประจำวันนั้น ทำให้ความรู้ในกระบวนการผลิตไม่มีความลับรวมถึงรูปแบบการถ่ายทอดที่เป็นการพูดคุย จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเป็นอย่างดี รวมถึงบอกได้ว่าหากมีใครมาถามก็จะถ่ายทอดให้ทั้งหมด อย่างไรก็ตามก็มีการเก็บข้อมูลเฉพาะบางอย่างไว้เพื่อเป็นคุณสมบัติหรือข้อเด่นของสินค้าที่ตนผลิต

หนึ่งการถ่ายทอดเทคโนโลยีของกิจกรรมกับชุมชนนั้น มีเงื่อนไขของตัวบุคคลที่รับการถ่ายทอด หรือเรียนรู้ ในลักษณะเดียวกับแรงงาน กล่าวคือขึ้นกับ พื้นฐานการศึกษา ความสนใจ และความเอาใจใส่ ความอดทนในการเรียนรู้ รวมทั้งฐานะและทางเลือกในการประกอบอาชีพด้วย ดังนั้นหากบุคคลในชุมชนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และการสร้างรายได้ก็จะพยายามเรียนรู้ อย่างจริงจัง แต่หากเห็นช่องทางทำงานหรืออาชีพที่ดีกว่า ก็จะไม่สนใจจะรับหรือพัฒนาความรู้ที่ได้นั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ตาม

บทที่ 7

อุตสาหกรรมขนาดย่อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีในท้องถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ สํารวจ และสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มแรงงานหรือผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมต่อเนื่องของโรงงาน กลุ่มผู้ขายวัตถุดิบให้แก่โรงงานอุตสาหกรรม และกลุ่มผู้ที่ไม่ได้มีกิจกรรมโดยตรงกับโรงงานอุตสาหกรรมโดยทำการพิจารณาในส่วนของภูมิหลัง การทำการผลิตและการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน การนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต จากนั้นจะทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ในการศึกษาเรื่อง เทคโนโลยี จะทำการพิจารณาทั้งในเรื่อง องค์ความรู้ทั้งในด้านการจัดการ และทางด้านเทคนิคการผลิต การบริหาร และการดำเนินการผลิตที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม ทั้งด้านการผลิตวัตถุดิบ (การเกษตร) และการผลิตสินค้าของอุตสาหกรรมนั้นๆ ซึ่งส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีทักษะในการดำเนินการที่ดีขึ้น หรือสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ในอนาคต

การเก็บข้อมูลประชากรในท้องถิ่น

ในการเก็บตัวอย่างดำเนินการ โดยการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างที่คัดเลือก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรงงาน และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ โดยมีการเก็บกลุ่มประชากรในพื้นที่ประมาณ 50 ราย และได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มอุตสาหกรรมที่คัดเลือกในเชิงลึก ไปพร้อมๆกับการสำรวจและสังเกต ณ สถานประกอบการหรือที่พักอาศัย ทั้งนี้ในการศึกษาไม่ได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ผลิตวัตถุดิบหรือผู้รับสินค้าไปจำหน่ายเนื่องจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สะดวกที่จะให้ข้อมูลและเข้าไปสัมภาษณ์ จึงต้องตัดการศึกษาข้อมูลของกลุ่มประชากรนี้ออกไป ดังนั้นข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับประชากรกลุ่มนี้จึงต้องอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการในบทที่ผ่านมาเป็นหลัก

1. กรณีศึกษาตัวอย่างของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ และทำการสัมภาษณ์ อุตสาหกรรม 3 กลุ่ม คือ อุตสาหกรรมซ่อมแซมรถยนต์หนัก อุตสาหกรรมกวนกาละแม และอุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ในเชิงลึก ทั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ แรงงาน และประชาชนในท้องถิ่นที่กิจการตั้งอยู่เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของกิจการ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และโอกาส รวมทั้งข้อจำกัดในการพัฒนาเทคโนโลยีในชนบท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. กรณีศึกษา อุตสาหกรรมซ่อมแซมรถยนต์หนัก เช่น รถแทรกเตอร์ รถขุดดิน

1. แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

1. ข้อมูลทั่วไป

จากการสัมภาษณ์แรงงานในสถานประกอบการ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ มีอายุระหว่าง 30 – 50 ปี ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้างาน ในลักษณะงานที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันคือ งานเครื่องยนต์ งานเชื่อม และงานกลึง ซึ่งแต่ละส่วนงานจะมีความสัมพันธ์ โดยเมื่อรถที่นำมาซ่อมเกิดความเสียหายในตัวเครื่องยนต์หัวหน้างานเครื่องยนต์จะเข้ามาปรึกษากับเจ้าของ หรือผู้ประกอบการเพื่อหาแนวทางในการแก้ไข ซึ่งหากมีการซ่อมแซมโดยแก้ไขส่วนที่เสียหายโดยใช้ส่วนประกอบที่สถานประกอบการผลิตขึ้นเอง นั้น หัวหน้างานเชื่อมและงานกลึงก็จะเข้าร่วมวางแผนด้วยเพื่อทำการผลิตชิ้นส่วนดังกล่าว ในกรณีที่ชิ้นส่วนที่เสียหายเป็นตัวถังหรือชิ้นส่วนอื่นๆที่ไม่เกี่ยวกับเครื่องยนต์นั้น การดำเนินการแก้ไข จะกระทำโดยช่างในแผนกงานเชื่อมและงานกลึงเป็นหลัก

ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ภูมิหลังของแรงงานมีความแตกต่างกันตามลักษณะความรับผิดชอบที่แตกต่างกันกล่าวคือ หัวหน้าช่างเครื่องยนต์มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง และภายหลังจากการศึกษาได้มีโอกาสดำเนินงานในบริษัทขนาดใหญ่ และต่อมาได้เดินทางไปทำงานในต่างประเทศเป็นเวลาประมาณ 10 ปี ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ได้รับประสบการณ์และทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในขณะที่แรงงานในแผนกงานเชื่อมเป็นแรงงานที่ผู้ประกอบการทำการฝึกสอนเอง โดยภายหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วได้เข้ามาทำงานในสถานประกอบการแห่งนี้ โดยเริ่มต้นจากการเป็นแรงงานทั่วไปและเริ่มสะสมประสบการณ์และทักษะ ทำให้ในปัจจุบันมีความสามารถในการออกแบบ และคัดเลือกเหล็กเพื่อนำมาใช้ผลิตชิ้นส่วนที่ต้องการได้เอง ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวใช้เวลากว่า 10 ปีจึงมีความเชี่ยวชาญในระดับดังกล่าว ซึ่งผู้ประกอบการให้ความไว้วางใจในการวางแผนการดำเนินงานได้เอง ส่วนผู้ทำงานกลึงนั้นมีลักษณะใกล้เคียงกับแรงงานในแผนกเชื่อม โดยจบการศึกษาระดับประถมศึกษาและประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ก่อนจะเข้ามาประกอบอาชีพในสถานประกอบการนี้ เนื่องจากลักษณะงานกลึงนั้นไม่ต้องอาศัยทักษะมากในระดับเดียวกับงานเชื่อม การพัฒนาทักษะและประสบการณ์จึงเน้นหนักไปในเรื่องความละเอียดในการทำงาน ในขณะที่การพัฒนาความรู้เพิ่มเติมเพื่อต่อยอดงานที่ทำอยู่ไม่เป็นที่ปรากฏชัดเจน

2. การได้รับเทคโนโลยีการผลิต

ในส่วนแหล่งของความรู้ที่ใช้ในการทำงานสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ จากสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะความรู้ที่ต้องการพื้นฐานและทักษะเฉพาะด้าน เช่น งานเครื่องยนต์ ส่วนประเภทที่สองคืองานที่ใช้ทักษะหรือความรู้ที่ไม่สูงนักเมื่อเทียบกับงานเครื่องยนต์ เช่น งานเชื่อม และงานกลึง ซึ่งงานลักษณะนี้แรงงานสามารถเรียนรู้ได้ในสถานประกอบการโดยผ่านหัวหน้าแผนก หรือจากผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตามความสามารถในการพัฒนาทักษะและเรียนรู้เทคโนโลยีหรือเทคนิคต่างๆ นั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของแรงงานแต่ละคนเช่น พื้นฐานความรู้เดิม ความสนใจและความเอาใจใส่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่แตกต่างกันของแรงงานแต่ละคน

นอกจากนี้ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้น พบว่าแรงงานบางคนโดยเฉพาะแผนกเครื่องยนต์ยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาความรู้ และความสามารถของกิจการ โดยการเรียนรู้จักเป็นการส่วนตัวกับแรงงานในกิจการอื่นๆ ที่ประกอบการประเภทเดียวกัน โดยเฉพาะแรงงานที่อยู่ในบริษัทผู้ผลิตสินค้า ทำให้รับรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าอาจจะไม่สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้อย่างเป็นทางการ ภายหลังจากที่บริษัทผู้ผลิตยกเลิกการเข้าไปอบรมของบุคคลภายนอก การรับเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงมีส่วนสำคัญให้สามารถแก้ปัญหาลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง และความรู้ที่ได้รับนั้นยังถูกถ่ายทอดไปยังแรงงานคนอื่นๆ รวมทั้งผู้ประกอบการด้วย

ความรู้ที่ผู้ประกอบการถ่ายทอดให้แรงงาน ส่วนใหญ่เป็นความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีหรือเทคนิคในการทำงานนั้นๆ เช่น การเลือกวัตถุดิบ การใช้เครื่องจักร เป็นต้น ในขณะที่การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น ความรู้เรื่องการดัดแปลงและซ่อมบำรุงเครื่องจักรที่ใช้งาน พบว่าเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย ในขณะที่ความรู้เรื่องการจัดการ และการบริหารงาน ไม่เป็นที่ปรากฏ

กระบวนการได้มาซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าว กระทำโดยการสอนงานจากผู้ประกอบการหรือหัวหน้าแผนก ในขณะที่ความรู้ที่เป็นเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่จะกระทำผ่านการประชุมของผู้ประกอบการกับหัวหน้าแผนกเป็นหลัก

อุปสรรคที่สำคัญในการเรียนรู้หรือรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี คือ พื้นฐานของแรงงานที่มีความรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังขึ้นกับลักษณะเฉพาะบุคคลอีกด้วย เช่น ความเอาใจใส่ และความสนใจ เป็นต้น

ในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีที่ได้รับมานั้น พบว่าการพัฒนาความรู้ดังกล่าวจะต้องอาศัยประสบการณ์ เช่น ช่างเครื่องยนต์สามารถพัฒนาความรู้ที่ได้รับมา และสามารถแก้ไขหรือดัดแปลงขึ้นส่วนหรือส่วนประกอบบางอย่างได้ ทั้งนี้การเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวส่วนหนึ่งมีผลมาจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาลูกค้าให้ได้จนเสร็จในสถานประกอบการ เพื่อลดการพึ่งพาช่างจากบริษัทผู้ผลิต ทั้งนี้เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพอใจ

ปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีเกิดจากการที่ แรงงานมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีนั้นน้อย ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นช้า ในขณะที่แรงงานที่มีพื้นฐานดีกว่าจะสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาเทคนิคต่างๆได้ เช่น กรณีของหัวหน้าแผนกเครื่องยนต์

3.การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกิจการ (จากแรงงานไปยังแรงงานคนอื่นๆ;สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ)

ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากแรงงานไปสู่แรงงานด้วยกันในกิจการ มักจะอยู่ในรูปการสอนงาน จากหัวหน้างานไปยังลูกน้องในแผนก ความรู้ส่วนใหญ่ที่ถ่ายทอดได้แก่ การใช้เครื่องจักร และกรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์อันได้แก่ ชิ้นส่วนต่างๆ

วัตถุประสงค์หลักของการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือความรู้ต่างๆ ก็คือ ต้องการแรงงานในแผนก โดยเฉพาะแรงงานที่ใหม่สามารถทำการผลิตได้ อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวไม่ได้กระทำอย่างเป็นทางการกล่าวคือ การสอนงานจะกระทำไปพร้อมๆกับการทำงาน ทั้งนี้แรงงานที่ใหม่จะมีทักษะและประสบการณ์ที่มากขึ้นตามระยะเวลา อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ดังกล่าวก็ถูกจำกัดด้วยลักษณะงานที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ เช่น แรงงานที่มีหน้าที่ทำงานตัดและเชื่อมเหล็กก็จะทำงานในลักษณะดังกล่าว โดยขาดโอกาสการเรียนรู้การวางแผนและออกแบบซึ่งมักจะทำโดยหัวหน้าแผนกเป็นหลัก ดังนั้นทักษะและความรู้ที่ได้รับจึงมักเป็นเรื่องในงานที่ได้มอบหมายให้รับผิดชอบเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ดีในระหว่างการผลิตนั้นผู้ประกอบการจะออกมาตรวจความเรียบร้อย และให้คำแนะนำหากเกิดปัญหาในการดำเนินการ ทำให้มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของแรงงานในแผนกนั้นเพิ่มเติมจากที่ได้รับในงานปกติ

จากการสำรวจพบว่า ผลของการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีผ่านการทำงานในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้แรงงานที่เข้ามาใหม่สามารถช่วยทำการผลิตได้ แต่เนื่องจากขาดการสอนงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องทำให้การพัฒนาองค์ความรู้ของแรงงานคนดังกล่าวไม่เกิดขึ้น ซึ่งลักษณะการสอนงานในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่พบได้ทั่วไปในอุตสาหกรรมขนาดย่อม ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดในหลายๆเรื่อง เช่น งบประมาณ บุคลากร รวมทั้งเวลาที่ต้องใช้ในการผลิตด้วย

4.การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากแรงงานไปยังผู้อื่น)

ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากแรงงานไปยังผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกันนั้น พบว่ามีการถ่ายทอดในรูปแบบเดียวกับที่กิจการได้รับเทคโนโลยีดังกล่าว กล่าวคือเมื่อกิจการอื่นๆได้รับรถที่มีเทคโนโลยีใหม่ๆ บางครั้งก็จะติดต่อมายังกิจการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้

เพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้าโดยเฉพาะด้านเครื่องยนต์และสมรรถนะ ในขณะที่ความรู้ในเรื่องการดัดแปลงชิ้นส่วนและอุปกรณ์อื่นของรถนั้น ความรู้ดังกล่าวผู้ประกอบการไม่ได้นำไปแนะนำยังสถานประกอบการอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการมองว่าเคล็ดลับดังกล่าวเป็นหัวใจในความสำเร็จของกิจการจึงไม่อาจเผยแพร่ได้

5.การนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสัมภาษณ์แรงงานในสถานประกอบการพบว่า เนื่องจากรางานโดยส่วนใหญ่ในสถานประกอบการเป็นงานเฉพาะด้าน และต้องอาศัยเครื่องจักรและอุปกรณ์ซึ่งมีราคาสูง ดังนั้นความรู้ที่มีจึงไม่สามารถนำไปสู่การใช้งานนอกสถานประกอบการได้ อย่างไรก็ตามพบว่ามีงานบางประเภทที่แรงงานสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปประกอบอาชีพเสริมได้ เช่นกรณีของหัวหน้าแผนกช่างเครื่องยนต์ที่สามารถนำความรู้เครื่องยนต์ไปประยุกต์ใช้ซ่อมเครื่องจักร และเครื่องยนต์ขนาดเล็กในบริเวณชุมชนที่พำนักอาศัยได้ ทำให้มีรายได้เพิ่มเติมในช่วงวันหยุดของกิจการ

2. ชุมชนในพื้นที่

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างมีอายุประมาณ 15 – 50 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา และเป็นคนในพื้นที่ ตำบลสระพัง อำเภอเขาย้อย ซึ่งจากการสอบถามพบว่า ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยทำและไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ ให้เหตุผลว่าที่ไม่ทำเนื่องจากมีที่นาให้ผู้อื่นเช่าหรือมีฐานะดีแล้วเลยไม่ทำ จึงไม่สนใจประกอบอาชีพนี้

นอกจากนี้พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างบางคนเคยได้รับการชักชวนให้ทำ แต่มีงานอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีและงานสบายกว่า จึงไม่เคยทำ และยังไม่คิดจะทำ โดยขณะนี้ทำงานโรงงานอยู่

นอกจากนี้ยังพบกลุ่มตัวอย่างที่เคยทำงานในกิจการนี้ เป็นครั้งคราว โดยเป็นแรงงานที่เข้ามาฝึกหัดงาน และกำลังอยู่ในระหว่างการฝึกหัด โดยจะมาทำในช่วงวันหยุดของโรงเรียนและในช่วงปิดเทอม เมื่อสอบถามถึงความสนใจที่เข้ามาฝึกหัดทำให้ทราบว่าผู้ปกครองรู้จักกับผู้ประกอบการและได้ฝากให้มาช่วยฝึกหัดงานให้

2. การได้รับเทคโนโลยีการผลิต

จากการสัมภาษณ์กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมทำงานกับกิจการ พบว่า ไม่ได้รับหรือไม่สนใจที่จะรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยสาเหตุจากการที่ไม่ได้เรียนหรือศึกษาและไม่มีใจรักในงานนี้ คิดว่าทำคงไม่ได้ดีเลยไม่ทำ รวมทั้งมีที่ดินเป็นของตนเองจึงทำอาชีพเกษตรหรือรับจ้างทั่วไปอิสระมากกว่า หรือบางรายต้องการงานที่สบายและมีค่าตอบแทนสูงกว่า และบางรายมีเหตุผลอื่น เช่นฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี จึงไม่คิดอยากทำอะไรอยู่เฉยๆมากกว่า เพราะมีที่นาให้เก็บค่าเช่ามา อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจว่าหากบุคคลที่ไม่ได้รับการศึกษาทางด้านวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจการแล้ว จะให้ความสนใจน้อยมาก รวมทั้งแรงงานที่ต้องมาฝึกหัดในฐานะลูกมือจะหาได้ยากเนื่องจากมีทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่นๆในพื้นที่ โดยเฉพาะงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียง

ในขณะที่ผู้ที่ได้เข้ามาฝึกหัดงานนั้น ก็จะได้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีในรูปแบบเดียวกับ แรงงานทั่วไป กล่าวคือผ่านระบบการสอนงานจากหัวหน้าแผนก และบางครั้งจากผู้ประกอบการด้วย

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังผู้อื่นต่อไป

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิต จึงไม่สามารถที่ถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวได้ ในส่วนของผู้ที่เข้ามาฝึกงานนั้นยังอยู่ในระยะเริ่มต้นจึงยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้ อย่างไรก็ตามหากเป็นความรู้เบื้องต้นก็สามารถที่จะให้คำแนะนำได้ เช่น หลักการเชื่อม เป็นต้น

4. การนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสอบถามผู้ที่เข้ามาฝึกงาน พบว่า ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ในทักษะงานช่างซึ่งสามารถนำไปใช้ในงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ และสามารถนำไปสู่การหารายได้เล็กน้อยในปัจจุบัน และสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ด้วย

2. กรณีศึกษา อุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล

1. แรงงาน

1. ข้อมูลทั่วไป

รูปแบบกิจการนั้นเป็นกิจการในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ โดยอาชีพเดิมของแรงงานคือ บางคนค้าขาย บางคนประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ส่วนใหญ่แรงงานจะทำงานผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลนี่เป็นที่แรก โดยแรงงานจะมีอายุอยู่ระหว่าง 15 – 60 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแรงงานเป็นคนพื้นที่ในตำบลหนองปรัง อำเภอยะย้อย และจะไปทำงานที่สถานประกอบการหรือบ้านของหัวหน้ากลุ่ม มีบางครั้งที่จะรับงานไปทำที่บ้านโดยเฉพาะช่วงงานมากๆ และต้องส่งสินค้าให้ทันเวลา นอกจากนี้ยังพบแรงงานที่กำลังศึกษาอยู่และมารับจ้างทำไม้ตาลด้วยในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ เพื่อเป็นรายได้พิเศษ โดยการชักชวนของแม่ หรือญาติที่ทำอยู่ก่อน

2. การได้รับเทคโนโลยีการผลิต

เริ่มแรกได้รับความรู้ด้านการทำไม้ตาลจากผู้ประกอบอาชีพนี้มาก่อน และบางส่วนได้รับความรู้จากสมาชิกครอบครัว เช่น คุณสุชนันท์ หอมอ้อม กล่าวว่าได้รับความรู้จากพ่อสอนให้ทำ เพราะพ่อเคยประกอบอาชีพนี้มาก่อนแล้ว หรือบางคนก็ได้รับความรู้จากนายจ้าง เช่นคุณสมร เบียดกระสีน บอกว่าได้รับความรู้เริ่มแรกมาจากนายจ้าง โดยสอนว่าจะต้องจัดอย่างไรให้เรียบ ให้เนียน หรือคุณบุญมา ร่ำเรือง ได้รับความรู้ด้านการผลิตนี้มาจากสามี เมื่อสามีเลิกทำก็มารับทำของบ้านอื่นแทน โดยความรู้ที่ได้ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ด้านการผลิต โดยเฉพาะการจัดและการทาเคลือบเป็นส่วนใหญ่และแรงงานดังกล่าวมักจะทำการกลึงไม่เป็น และเมื่อถามว่าคิดจะฝึกหัดเพื่อทำการกลึงหรือไม่ คุณสมร เบียดกระสีน บอกว่าไม่คิด เพราะกลัวอันตราย แต่แรงงานบางคนก็สามารถทำการกลึงได้เนื่องจากสามีเป็นผู้สอนให้

เป็นที่น่าสังเกตว่าแรงงานโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นเพศหญิง และงานที่รับผิดชอบมักจะเป็นส่วนการจัดและเคลือบเงา ในขณะที่ผู้ที่ทำงานกลึงมักจะเป็นเพศชายและเมื่อมีความสามารถในการกลึงแล้วก็จะแยกตัวไปตั้งกิจการของตนเอง ซึ่งอาจจะรับงานไปจากสถานประกอบการเดิมหรือกลุ่ม นอกจากนี้บางส่วนก็อาจจะหาลาด้วยตนเองด้วย ดังนั้นการสอนงานหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยส่วนใหญ่จึงมักจะกระทำเพียงช่วงเริ่มต้นใหม่ของงานกลึง ในขณะที่การฝึกและทาสารเคลือบเงายังคงมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องมากกว่า อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานจัดและเคลือบชิ้นงาน

เป็นงานที่ไม่อาศัยทักษะมากจึงทำการฝึกจนชำนาญไม่ต้องใช้เวลานาน การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการให้คำแนะนำใหม่จากผู้ประกอบการจึงมักไม่มี

รูปแบบของการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการได้มาซึ่งความรู้ของแรงงานนั้น จะเป็นการสอนงานเป็นส่วนใหญ่ โดยเริ่มการสอนหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีตั้งแต่เริ่มทำงาน และบางครั้งมีการให้ความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มหัดทำถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและประสบการณ์ของแรงงานแต่ละคน ดังนั้นหากคุณภาพงานยังไม่ได้มาตรฐานก็จะมี การให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้แรงงานปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้น และหากแรงงานมีความรู้และความชำนาญในกระบวนการผลิตแล้ว การให้คำแนะนำต่างก็จะลดลงตามลำดับ ยกเว้นหากมีงานที่มีคุณลักษณะเฉพาะ หรือมีความซับซ้อนมากก็มีการให้ความรู้เพิ่มเติมในการทำงานดังกล่าว เพื่อให้ได้คุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการ เช่น คุณปริมประภา เจ้าของบ่อปลาบอกว่าตามแม่มาซัดที่บ้านคุณณรงค์ ก็ได้รับการสอนและการถ่ายทอดเรื่อยๆเสมอ ในด้านการจัดและการทำให้เรียบ โดยสอนว่าถ้าซัดจะต้องซัดไปในทางเดียวกันถึงจะเรียบ การทาเคลือบอย่างไรไม่ให้เสื่อม

ปัญหาในการพัฒนาเทคโนโลยีคือ ในการผลิตของงานในบางขั้นตอนเช่น การจัดให้เรียบหรือการทาสารเคลือบเงานั้น มักจะมีข้อจำกัดในการเรียนรู้เนื่องมาจากลักษณะของการทำงานและไม่มี การพัฒนาต่อ ทั้งนี้หากผู้ประกอบการให้ความรู้แก่ไหนก็รู้เท่านั้นและไม่มีการทดลองทำงานให้เกิดคุณภาพด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น เมื่อเริ่มซัด และทาเคลือบใหม่ๆ จะซัดและทาได้ไม่เรียบเนียน ต้องอาศัยการแนะนำและอาศัยความชำนาญในการทำจนเกิดทักษะ อย่างไรก็ตามจากการสังเกตจะพบว่าการทำงานในลักษณะดังกล่าวไม่ส่งผลให้แรงงานมีทักษะในการทำงานในลักษณะอื่นๆเพิ่มเติม

ในขณะที่แรงงานที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในงานกลึง จะได้รับความรู้ทั้งกระบวนการผลิต วิธีการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพและปลอดภัย การดูแลและรักษาเครื่องจักร รวมทั้งวิธีการคัดเลือกวัตถุดิบ ด้วยลักษณะงานและความรู้ต่างๆที่ได้กล่าวข้างต้น ทำให้แรงงานในส่วนงานกลึงนั้นมีโอกาสดำเนินการพัฒนาทักษะและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆได้ง่ายกว่า ดังที่พบว่ามีแรงงานหลายคนพัฒนาไปเป็นผู้ประกอบการ และหลายคนมีความรู้ความสามารถในการดัดแปลงเครื่องกลึงให้มีประสิทธิภาพสูงสำหรับการผลิต และบางคนยังได้นำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในงานอื่นๆหรือในชีวิตประจำวันด้วย เช่น การซ่อมเครื่องยนต์รถไถ เป็นต้น

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกิจการ (จากแรงงานคนอื่นๆ;สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ)

การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกิจการ โดยการสอนให้คนอื่น ๆ โดยสอนให้แก่คนในครอบครัว และสมาชิกคนอื่นนอกกลุ่มด้วย โดยส่วนมากเป็นการสอนด้านการผลิตต่างๆ เช่นการจัด การทา

เคลือบ สาเหตุที่ถ่ายทอดความรู้ให้เพราะ อยากให้ทำเป็น เนื่องจากเห็นว่ารายได้ดี และ บางครั้งช่วงงานมากๆ ก็รับงานมาทำที่บ้านก็สอนลูกทำไปด้วยในตัวเพื่อจะได้ทำงานได้เร็วขึ้น

ผลที่ได้จากการถ่ายทอดความรู้นั้นเป็นที่น่าพอใจมาก เนื่องจากผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดสามารถทำได้ตามที่ต้องการ

2. ส่วนชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างมีทั้งที่เคยทำ และไม่เคยทำอาชีพไม้ตาล อายุประมาณ 50ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา และเป็นคนในพื้นที่ ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย

ผู้ที่เคยทำและปัจจุบันเลิกทำนั้นมีเหตุผลที่แตกต่างกันไปดังนี้ เนื่องจากมีร่างกายไม่แข็งแรง เช่นคุณสมาน ร่าเร้ง และเนื่องจากสาเหตุอื่นๆเช่น คุณเดียน น้อมมัน เลิกทำเพราะประสบอุบัติเหตุจากการทำไม้กลึงคือ หินระเบิด เลยเลิกทำไม้ตาลเพราะอันตราย ส่วนบางรายเลิกทำไม้ตาลเพราะผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่มาว่าจ้างทำให้และไม่มีการจ้างไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และไม่อยากจะกลับมาทำไม้ตาลอีก

ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยทำและไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ ให้เหตุผลว่าที่ไม่ทำเนื่องจากมีที่นาให้ผู้อื่นเช่าหลายร้อยไร่ (มีฐานะดีแล้วเลยไม่ทำ) จึงไม่สนใจประกอบอาชีพอื่น

คุณประเสริฐ ขวัญมา เคยได้รับการชักชวนให้ทำแต่บอกว่าตนเองไม่มีใจรักในงานนี้ และไม่กล้าที่จะลงทุน ประกอบกับไม่มีเงินลงทุน และในอนาคตก็ไม่อยากทำ และที่ไม่รับจ้างการผลิตเพราะอายุมากแล้วผู้ว่าจ้างไม่ไว้วางใจกลัวทำงานออกมาไม่ดี และถ้างานออกมาไม่ดีเวลาจะตีก็จะเกรงใจกัน

คุณมานพ อิมอาสา (ญาติคุณอนงค์) ไม่เคยทำ และยังไม่คิดจะทำ ตอนนี้ทำงานโรงงานอยู่ สาเหตุที่ไม่ทำเพราะยังไม่กล้าที่จะลงทุน และเห็นผู้ที่เคยทำหลายรายเลิกไปเพราะไม้ตาลหายากขึ้นเลยไม่กล้าตัดสินใจทำ แต่คิดว่าถ้าจะทำก็ทำได้เนื่องจากทราบขั้นตอนการผลิตตั้งแต่ต้นจนจบ เพราะเคยเดินไปดูบ่อยๆ ในอนาคตคิดว่าอาจจะทำ เพราะไม่อยากเป็นลูกจ้างไปตลอดและลักษณะงานไม่ยากเกินไป ทำให้คาดหวังว่าน่าจะทำได้

2. การได้รับเทคโนโลยีการผลิต

ได้รับความรู้จากผู้ที่อยู่ในอาชีพนี้ เช่น คุณลุงสมาน ร่ำเรง เมื่อก่อนเคยส่งไม้ให้แก่ผู้ที่กลึงไม้ และอาศัยการยืนดูและการสังเกต จากนั้นกลับมาตั้งแท่นเองที่บ้านและลองหัดทำ ลองผิดลองถูกไปเรื่อยๆ สามารถตั้งแท่นเองได้เพราะเคยเป็นช่างมาก่อน

ความรู้ที่ได้ส่วนมากเป็นความรู้ด้านการผลิตมากกว่า คือรู้ว่าจะต้องผลิตอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการกลึง การขัด การทาเคลือบ ในเบื้องต้น จากนั้นจะเกิดการลองผิดลองถูกในการผลิต ส่วนบางคนที่ไม่เคยทำไม้ตาลมาก่อน เช่น คุณมานพ อิมอาสา จะเคยไปยืนดูและรู้วิธีการกลึงไม้ตาลว่าทำอย่างไร แต่ยังไม่เคยทดลองทำแต่คิดว่าน่าจะทำได้

สาเหตุที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น เป็นเพราะบ้านอยู่ใกล้ๆ กับคนที่ทำไม้ตาลอยู่ก่อน บางคนเป็นญาติกัน เช่น คุณมานพ กับคุณอนงค์เป็นญาติกัน หรือคุณเคยินได้รับความรู้จากครอบครัวที่ทำอยู่ก่อน และเคยช่วยครอบครัวทำ บางคนบ้านอยู่ติดกัน เช่นคุณประเสริฐ ขวัญมา บ้านอยู่ติดกับบ้านคุณสังวาลย์ ร่ำเรง เมื่อเดินไปพูดคุยกับเพื่อนบ้านก็ได้สังเกต และพูดคุยเรื่องไม้ตาล

การได้มาซึ่งเทคโนโลยี โดยส่วนมากจะมาจากการสังเกตเอง บางคนเห็นมาทุกวันตั้งแต่เด็ก บางคนอาศัยความคุ้นเคยเนื่องจากบ้านอยู่ใกล้เคียงกันเห็นบ่อยๆ เป็นต้น

อุปสรรคที่พบในการถ่ายทอดเทคโนโลยี จากผู้ที่ทำแล้วเลิกทำไปให้เหตุผลว่า เนื่องจากการกลึงไม้ตาลเป็นงานที่ค่อนข้างเสี่ยงต่อการถูกหินระเบิดใส่ เพราะจากการบอกกล่าวของกลุ่มชุมชน บอกว่า ผู้ประกอบการบางคนถูกหินกระเด็นใส่ตา ตาบอด และเป็นอาชีพที่ต้องใช้กำลังในการกลึงมาก ดังนั้นเมื่ออายุมากขึ้นและร่างกายไม่แข็งแรงก็จะทำงานดังกล่าวไม่ไหว

กรณีไม่ได้รับหรือไม่สนใจที่จะรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่า สาเหตุที่ไม่รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าวว่า ไม่ชอบและไม่มีใจรักในงานนี้คิดว่าทำคงไม่ได้ดีเลยไม่ทำ ทำอาชีพรับจ้างทั่วไปอิสระมากกว่า ประกอบกับการขาดเงินลงทุน และไม่กล้าลงทุน กลัวกิจการไปไม่รอด นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นๆอีกเช่น กลัวปัญหาเรื่องการขาดแคลนไม้ตาล เนื่องจากการบอกเล่าถึงปัญหานี้จากผู้ประกอบการ ทำให้ไม่กล้าเสี่ยง และบางรายมีเหตุผลอื่น เช่นฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี จึงไม่คิดอยากทำอะไรอยู่เฉยๆ มากกว่า เพราะมีที่นาให้เก็บค่าเช่านา

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังผู้อื่นต่อไป

ส่วนของผู้ประกอบการ (นอกกลุ่ม)

การถ่ายทอดเทคโนโลยีจะเป็นการถ่ายทอดโดยการสอนงานกันมากกว่า เช่น คุณสุรินทร์ คิคคิง (นอกกลุ่ม) เมื่อก่อนจะตั้งแท่นกลึงประมาณ 10 แท่น เพื่อสอนให้คนงานที่ไปรับมาจากอีสาน มาหัดกลึงไม้ตาล เนื่องจากต้องการขยายกิจการของตนให้ใหญ่ขึ้น โดยการสอนส่วนใหญ่จะสอน ในด้านการผลิตมากกว่า เช่นการกลึง การขัด การทาเคลือบเงา ในขณะการสอนหรือเทคโนโลยีอื่นๆ จะพบน้อย เช่น การจัดการและคัดเลือกวัตถุดิบ เป็นต้น

สาเหตุของการถ่ายทอด เพื่อต้องการขยายกิจการของตนเองให้ใหญ่ขึ้น หรือเมื่อเวลาที่มี งานเข้ามามากๆ ต้องส่งสินค้าให้ทันเวลา เช่น คุณเทา แจ่มจำ (นอกกลุ่ม) ก็จะสอนภรรยาในการ กลึงไม้ตาล ขัด และทา เพื่อช่วยกันทำเวลาที่มียางเข้ามามากๆ แต่ปัจจุบันจะรับงานแค่เท่าที่กำลังจะ ทำได้เท่านั้นจะไม่รับงานมากเกินไปจนกำลัง หรือคุณศรีไพร จันทร์ทอง (นอกกลุ่ม) ก็เช่นกัน จะชักชวน คนในพื้นที่ให้มาหัดกลึงไม้ตาล โดยตั้งแท่นให้ เพื่อหัดทำ จะได้สามารถผลิตไม้ตาลได้เพิ่มมากขึ้น และรวดเร็วขึ้น

ผลที่ได้จากการสอน โดยมากจะได้ผลดีในการรับการถ่ายทอด เพราะแรงงานจะสามารถทำ เป็นและทำได้ดีตามที่ผู้ประกอบการต้องการ แต่บางครั้งอาจมีข้อบกพร่องเล็กน้อยในเรื่องรายละเอียด ของงานซึ่งผู้ประกอบการจะเป็นผู้ตามแก้ไขก่อนส่งมอบสินค้า แต่ในกรณีของคุณสุรินทร์ คิคคิง ปัจจุบันเหลือแท่นกลึงเพียง 2 แท่น จาก 10 แท่น เนื่องจากแรงงานนั้นไปรับมาจากอีสานด้วยความคิด ที่ว่า แรงงานมาจากที่ไกลๆ จะได้ไม่ต้องลาหยุดกลับไปบ้านบ่อย และแรงงานในพื้นที่ไม่นิยมทำกัน จะเข้าโรงงานมากกว่า แรงงานอีสานเมื่อหัดกลึงเป็นก็กลับภูมิลำเนาเดิมหมด ที่ฝึกให้ไปก็เท่ากับ ศูนย์เปล่า ปัจจุบันเหลือลดเหลือแท่นกลึง 2 แท่น เท่านั้น

ส่วนแรงงาน (นอกกลุ่ม)

การถ่ายทอดเทคโนโลยี จะเป็นรูปแบบการสอนงาน โดยสอนเป็นงานง่ายๆ เช่น การขัด การทาเคลือบ ให้แก่สมาชิกในครอบครัว เมื่อรับงานกลับมาทำที่บ้าน เช่น คุณสมร เปียกระสิน เมื่อต้องรับงานกลับมาทำที่บ้านตอนช่วงที่งานมากๆ จะสอนให้ลูก และสามี เพื่อที่จะช่วยทำให้ได้ ชิ้นงานเพิ่มมากขึ้น หรือคุณสังเวียน ร่ำเรงก็จะสอนงานให้แก่ผู้อื่น โดยจะสอนการขัด และการทา เคลือบเช่นกัน โดยแรงงานที่คุณสังเวียน สอนงานให้ นั้นจะมาทำงานที่บ้านคุณสังเวียนเป็นประจำ 1

คน และในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ และช่วงปิดเทอมจะมีแรงงานที่เป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมต้นและปลายประมาณ 4 – 5 คน มารับจ้างจัดและทาเคลือบที่บ้านคุณสังเวียนอีกด้วย

สาเหตุการถ่ายทอดนั้น เพื่อที่จะสามารถทำงานได้เสร็จทันตามที่ได้รับมอบหมาย และเพื่อให้ได้สินค้าจำนวนมากขึ้น

ผลที่ได้คือผู้อื่นสามารถทำเป็นและช่วยแบ่งเบางานที่ทำทำให้งานเสร็จเร็วขึ้น และได้ชิ้นงานเพิ่มมากขึ้น แต่ต้องกลับมาตรวจสอบความเรียบร้อยอีกครั้งหนึ่งก่อน บางครั้งอาจจะขัดยังไม่เรียบ หรือทาไม่เรียบเท่ากันทั้งใบก็ต้องมาแก้ไขใหม่ก่อน เป็นต้น

4. การนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นำไปประกอบอาชีพเกี่ยวกับไม้ เช่นคุณเลี่ยม ปิ่นทอง และสามี คุณเลี่ยมก็ทำไม้สลักเรืออยู่กับบ้าน และสามีรับจ้างทำบ้านและซ่อมแซมทั่วไป เป็นต้น

3. กรณีศึกษา อุตสาหกรรมกวนกาละแม

1. แรงงาน

1. ข้อมูลทั่วไป

แรงงานในอุตสาหกรรมกวนกาละแม ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีอยู่ในชุมชนเป็นชาวบ้านทั่วไปที่มีความรู้ในการกวนกาละแมอยู่ก่อนแล้ว รวมทั้งแรงงานในครอบครัวของผู้ประกอบการเอง ในส่วนของแรงงานทั่วไปนั้นมีอายุอยู่ระหว่าง 25 – 65 ปี แรงงานส่วนใหญ่ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการกวนกาละแมจากกระบวนการถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิต จะมีแรงงานเป็นส่วนน้อยที่เพิ่งจะมาเรียนรู้วิธีการทำงาน กล่าวโดยง่ายว่าเป็นบุคคลที่ไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่น ตำบลเขาย้อยเดิม เช่น ลูกเขย ลูกสะใภ้ หรือญาติพี่น้องจากที่อื่น เป็นต้น แรงงานในครัวเรือนมักจะมีหน้าที่น้อยกว่าแรงงานรับจ้าง กล่าวคือจะทำหน้าที่ในการห่อบรรจุภัณฑ์หรือทำการรับส่งสินค้ามากกว่าที่จะลงมือกวนกาละแมเอง

แรงงานส่วนใหญ่สามารถทำงานได้เอง แม้ผู้ประกอบการจะไม่อยู่ในสถานประกอบการก็ตาม ผู้ประกอบการสามารถสั่งงานไว้ล่วงหน้าหรือโทรมาสั่งงานให้แรงงานรับจ้างทำตามได้โดยตนเองไม่ต้องลงไปควบคุมกระบวนการผลิตใด ๆ จากที่กล่าวแล้วว่าแรงงานส่วนใหญ่มีความรู้ในกระบวนการผลิตกาละแมแล้วเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามที่น่าสนใจว่าแม้แรงงานจะมีความชำนาญในกระบวนการผลิตที่สามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้ประกอบการได้แต่ก็ไม่มีความสนใจ โดยให้เหตุผลว่า “ไม่มีหัว” ซึ่งอาจหมายถึงนัยสำคัญทางด้านการจัดการและการตลาดเป็นหลัก

2. การได้รับเทคโนโลยีการผลิต

แรงงานในอุตสาหกรรมกวนกาละแมเกือบทั้งหมด มีความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตดีเท่ากับผู้ประกอบการเอง เนื่องจากว่าเทคโนโลยีการผลิตที่นำมาใช้ในปัจจุบันนั้นเป็นเทคโนโลยีการผลิตแบบดั้งเดิมที่แรงงานในชุมชนได้รับการถ่ายทอดและเรียนรู้กันมาตั้งแต่อดีต ผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตพื้นบ้าน

ส่วนเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ เช่น เครื่องกวนกาละแม การบรรจุภัณฑ์โดยใช้ฟิล์มพลาสติกบาง ๆ เป็นต้น เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่สามารถเรียนรู้ได้โดยง่ายไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะความรู้มากนักประกอบกับเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ นั้น ไม่เป็นที่นิยมของผู้ประกอบการ จึงไม่มีความจำเป็นในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการกวนกาละแม

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกิจการ (จากแรงงานคนอื่น ๆ กลุ่มสมาชิกอื่น ๆ)

การถ่ายทอดเทคโนโลยีในกิจการเป็นการบอกเล่าต่อกัน ซึ่งเป็นผลจากการที่ได้มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมกวนกาสะแม เทคโนโลยีการผลิตใด ๆ ที่มีเกิดขึ้น รวมถึงนวัตกรรมการผลิตใหม่ ๆ จะได้รับการถ่ายทอดกันอย่างรวดเร็ว

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการ (จากแรงงานไปยังผู้อื่น)

จากการสังเกตพบว่า แรงงานสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตอุตสาหกรรมกวนกาสะแมได้อย่างชัดเจน หากมีผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้กระบวนการผลิตกาสะแม แรงงานรับจ้างรวมถึงแรงงานในครัวเรือน ก็จะถ่ายทอดความรู้รวมถึงเทคโนโลยีการผลิตให้อย่างไม่หวงวิชาความรู้ หากแต่เทคโนโลยีการผลิตกาสะแมนั้นเป็นกระบวนการแบบดั้งเดิมที่สามารถเรียนรู้ได้ทั่วไป การถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกิจการจึงเป็นลักษณะการบอกเล่าต่อกัน หรือสอนงานให้กับผู้ที่สนใจเท่านั้น

5. การนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เนื่องจากการกวนกาสะแมจำเป็นต้องออกแรงกวนกาสะแมเป็นเวลานาน การทำงานลักษณะนี้จึงเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง ทำให้แรงงานที่ทำงานกวนกาสะแมมีสุขภาพรวมถึงบุคลิกภาพที่ดูแข็งแรงและใจเย็น ถือได้ว่าเป็นการนำความรู้ในอาชีพนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างหนึ่ง มีคำกล่าวไว้ว่า หากหญิงสาวคนใดต้องการที่จะมีรูปร่างสัดส่วนที่ดี หากมากวนกาสะแมแล้วก็สามารถทำให้รูปร่างสัดส่วนดูดีขึ้นมาได้

2. ชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไป

ชุมชนในเขตอุตสาหกรรมกวนกาสะแมเป็นเขตชุมชนดั้งเดิม มีลักษณะการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงน้อยมากประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบชนบททั่วไปมีแรงงานบางส่วนอพยพเข้าสู่เมือง บางส่วนนิยมที่จะเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเขา

ย่อยซึ่งมีการตั้งอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากและกำลังจะเพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากเป็นเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมเขต 3

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า ผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี สามารถพบปะพูดคุยได้ง่าย มีลักษณะเป็นสังคมชนบททั่วไป มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในพื้นที่ เช่น มีกลุ่มลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) กลุ่มลาวภาคอีสาน (เป็นผู้เข้ามาอยู่ใหม่) และกลุ่มพื้นบ้าน เป็นต้น แต่สังคมโดยรวมมิได้มีปัญหาทางชาติพันธุ์เลย ชุมชนต่าง ๆ ของสังคมในพื้นที่สามารถอยู่ร่วมอาศัยได้อย่างไม่มีปัญหาต่อกัน

ชุมชนในเขตตำบลเขาย้อยรวมถึงในตำบลอื่น ๆ มักจะมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตกละแมที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน แต่ผู้ที่ทำการกวนกละแมได้ดีจริง ๆ นั้น มีอยู่เพียงจำนวนหนึ่งหากไม่นับรวมกับผู้ประกอบการ เนื่องจากถือได้ว่าการกวนกละแมนั้นเป็นความสามารถหรือทักษะที่ต้องใช้เวลาในฝึกฝนมาเป็นเวลานาน โดยส่วนใหญ่หากไม่มีความจำเป็นในการกวนกละแมแล้วก็ไม่มักจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวในกระบวนการผลิตแต่อย่างใด

2. การได้รับเทคโนโลยีการผลิต

เนื่องด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในอุตสาหกรรมกวนกละแมนั้น เป็นเทคโนโลยีแบบดั้งเดิมมีการพัฒนาในระดับที่น้อยมาก ชุมชนในเขตพื้นที่จึงมีความรู้ความสามารถในเรื่องเทคโนโลยีการผลิตเทียบเท่ากับผู้ประกอบการเอง

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังผู้อื่นต่อไป

เนื่องด้วยเทคโนโลยีที่เป็นแบบดั้งเดิมนั้น จึงทำให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังผู้อื่นทั้งที่อยู่ในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันหรือต่างประเภทกัน รวมทั้งผู้คนทั่วไปจึงเป็นไปได้โดยง่าย แทบจะไม่มีผู้ใดเลยในชุมชนที่ไม่รู้จักการกวนกละแม

2. อุตสาหกรรมขนาดย่อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีในท้องถิ่น

1. แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

1.1. ลักษณะทั่วไปของแรงงาน

จากการสัมภาษณ์แรงงานในสถานประกอบการ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ มีอายุระหว่าง 15 – 60 ปี ส่วนใหญ่ ภูมิหลังของแรงงานมีความแตกต่างกันตามลักษณะความรับผิดชอบที่แตกต่างกันกล่าวคือ แรงงานฝีมือ (Skilled Labor) หรือผู้ชำนาญการจะมีการศึกษาในระดับสูง เช่นระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือปริญญาตรี ในขณะที่แรงงานกึ่งฝีมือ (Semi-skilled Labor) บางส่วนเป็นแรงงานที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือผู้ประกอบการทำการฝึกสอนเอง โดยเริ่มต้นจากการเป็นแรงงานทั่วไปและเริ่มสะสมประสบการณ์และทักษะ ในส่วนของแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor) นั้น ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร หรือรับจ้างทั่วไปในพื้นที่ ซึ่งบางส่วนยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรอยู่ ซึ่งมีทั้งทำเกษตรควบคู่อุตสาหกรรมในเวลาเดียวกัน และกลุ่มที่ทำงานในสถานประกอบการในช่วงรอฤดูกาลเกษตร การพัฒนาทักษะและประสบการณ์ของแรงงานกลุ่มนี้จึงเน้นหนักไปในเรื่องความละเอียดและประสิทธิภาพในการทำงาน ในขณะที่การพัฒนาความรู้เพิ่มเติมเพื่อต่อยอดงานที่ทำอยู่ไม่เป็นที่ปรากฏชัดเจน

นอกจากนี้ เราพบว่า แรงงานบางส่วนภายหลังจากจบการศึกษาได้มีโอกาสทำงานในบริษัทขนาดใหญ่หรือเคยได้เดินทางไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ได้รับประสบการณ์และทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ และสามารถนำกลับมาปรับใช้กับกิจการได้

โดยจบการศึกษาระดับประถมศึกษาและประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ก่อนจะเข้ามาประกอบอาชีพในสถานประกอบการนี้ เนื่องจากลักษณะงานกลิ้งนั้นไม่ต้องอาศัยทักษะมากในระดับเดียวกับงานเชื่อม

1.2. ที่มาและเทคโนโลยีที่ใช้ในปัจจุบัน

ในส่วนแหล่งของความรู้ที่ใช้ในการทำงานสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ จากสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะความรู้ที่ต้องการพื้นฐานและทักษะเฉพาะด้าน ส่วนประเภทที่สองคือจากการสอนงาน อบรมระยะสั้น หรือการแนะนำอย่างไม่เป็นทางการ โดยลักษณะงานที่ใช้วิธีการถ่ายทอดในแบบนี้มักจะเป็นงานที่อาศัยทักษะหรือความรู้ ประสบการณ์ที่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับงานเฉพาะประเภทตามแบบแรก ซึ่งงานลักษณะนี้แรงงานสามารถเรียนรู้ได้ในสถานประกอบการโดยผ่านหัวหน้าแผนก หรือจากผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตามความสามารถในการพัฒนาทักษะและเรียนรู้

เทคโนโลยีหรือเทคนิคต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของแรงงานแต่ละคนเช่น พื้นฐานความรู้เดิม ความสนใจและความเอาใจใส่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่แตกต่างกันของแรงงานแต่ละคน

นอกจากนี้ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้น พบว่าแรงงานบางคนมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาความรู้และความสามารถของกิจการ โดยการรู้จักเป็นการส่วนตัวกับแรงงานในกิจการอื่นๆที่ประกอบการประเภทเดียวกัน การรับเทคโนโลยีใหม่ๆจึงมีส่วนสำคัญให้สามารถแก้ปัญหาของลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง และความรู้ที่ได้รับนั้นยังถูกถ่ายทอดไปยังแรงงานคนอื่นๆ รวมทั้งผู้ประกอบการด้วย

ความรู้ที่ผู้ประกอบการถ่ายทอดให้แรงงาน ส่วนใหญ่เป็นความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีหรือเทคนิคในการทำงานนั้นๆ เช่น การเลือกวัตถุดิบ การใช้เครื่องจักร เป็นต้น ในขณะที่การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น ความรู้เรื่องการดัดแปลงและซ่อมบำรุงเครื่องจักรที่ใช้งาน พบว่าเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย ในขณะที่ความรู้เรื่องการจัดการ และการบริหารงาน ไม่เป็นที่ปรากฏ

1.3. ลักษณะการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือความรู้ นั้น สามารถแบ่งได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ มีการถ่ายทอดอย่างเป็นรูปแบบหรือเป็นทางการ ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นงานที่มีความซับซ้อน และมีลักษณะความต้องการความรู้ ทักษะ และความชำนาญสูง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นงานที่มีระดับเทคโนโลยีขั้นกลางหรือขั้นสูง เช่น งานซ่อมเครื่องยนต์ ซึ่งมักจะมีการถ่ายทอดอย่างใกล้ชิดจากหัวหน้างาน หรือผู้ประกอบการ ในขณะที่การถ่ายทอดในรูปแบบที่สองนั้น จะไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ผ่านการสังเกต หรือพูดคุย และนำกลับมาลองฝึกลองดู และฝึกฝนเอง

นอกจากนี้ยังพบว่า การได้รับความรู้จากผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ก่อน เช่น กรณีของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ตาลที่เมื่อก่อนเคยส่งไม้ให้แก่ผู้ที่กลึงไม้ และอาศัยการยืมดูและการสังเกต จากนั้นกลับมาตั้งแท่นเองที่บ้านและลองหัดทำ ลองฝึกลองดูไปเรื่อยๆ สามารถตั้งแท่นเองได้เพราะเคยเป็นช่างมาก่อน

ความรู้ที่ได้ส่วนมากเป็นความรู้ด้านการผลิตมากกว่า คือรู้ว่าจะต้องผลิตอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการกลึง การขัด การทาเคลือบ ในเบื้องต้น จากนั้นจะเกิดการลองฝึกลองดูในการผลิต ส่วนบางคนที่ไม่เคยทำไม้ตาลมาก่อน จะเคยไปยืมดูและรู้วิธีการกลึงไม้ตาลว่าทำอย่างไร แต่ยังไม่เคยทดลองทำแต่คิดว่าน่าจะทำได้

สาเหตุที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น เป็นเพราะบ้านอยู่ใกล้ๆ ซึ่งการได้มาซึ่งเทคโนโลยี โดยส่วนมากจะมาจากการสังเกตเอง บางคนเห็นมาทุกวันตั้งแต่เด็ก บางคนอาศัยความคุ้นเคยเนื่องจากบ้านอยู่ใกล้เคียงกันเห็นบ่อยๆ เป็นต้น

1.4. ผลลัพธ์ที่ได้ภายหลังการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากแรงงานไปยังผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกันนั้น พบว่ามีการถ่ายทอดในรูปแบบเดียวกับที่กิจการได้รับเทคโนโลยีดังกล่าว กล่าวคือเมื่อกิจการอื่นๆ ได้รับเทคโนโลยีใหม่ๆ บางครั้งก็จะติดต่อมายังกิจการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้า ในขณะที่ความรู้ในเรื่องการดัดแปลงชิ้นส่วนและอุปกรณ์อื่นๆ นั้น ยังคงเป็นสิ่งที่มีการถ่ายทอดต่อไปน้อยมาก

จากการสัมภาษณ์แรงงานในสถานประกอบการพบว่า หากงานเป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะด้าน และต้องอาศัยเครื่องจักรและอุปกรณ์ซึ่งมีราคาสูง ดังนั้นความรู้ที่มีจึงไม่สามารถนำไปสู่การใช้งานนอกสถานประกอบการได้ อย่างไรก็ตามพบว่าม้งงานบางประเภทที่แรงงานสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปประกอบอาชีพเสริมได้

ในขณะที่เทคโนโลยีหรืองานบางประเภท แรงงานสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเตรียมเป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้ด้วย

2. ประชาชนในชุมชนหรือผู้ที่ไม่ได้ติดต่อกับโรงงานอุตสาหกรรมโดยตรง

2.1. ลักษณะทั่วไปของชุมชน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา และเป็นคนในพื้นที่อำเภอเขาย้อย เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบางส่วนเคยประกอบอาชีพกับกิจการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ และมีบางส่วนที่ไม่เคยเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการเลย

ผู้ที่เคยทำและปัจจุบันเลิกทำนั้นมีเหตุผลที่แตกต่างกันไปดังนี้ เนื่องจากมีร่างกายไม่แข็งแรง และเนื่องจากสาเหตุอื่นๆ เช่น เลิกทำเพราะประสบอุบัติเหตุ หรือเพราะผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่มาว่าจ้างทำให้และไม่มีงานทำจึงไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และไม่ยากกลับมาทำไม้ตาลอีก

ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยทำและไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ ให้เหตุผลว่าที่ไม่ทำเนื่องจากมีที่นาให้ผู้อื่นเช่าหลายร้อยไร่ (มีฐานะดีแล้วเลยไม่ทำ) หรือมีงานอื่นที่มีค่าตอบแทน รวมทั้งสวัสดิการที่ดีกว่า จึงไม่สนใจประกอบอาชีพอื่น นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นๆ เช่น เคยได้รับการชักชวนให้ทำแต่บอกว่าตนเองไม่มีใจรักในงานนี้ และ ไม่กล้าที่จะลงทุน ประกอบกับไม่มีเงินลงทุน และในอนาคตก็ไม่อยากทำ และที่ไม่รับจ้างการผลิตเพราะอายุมากแล้วผู้ว่าจ้างไม่ไว้วางใจกลัวทำงานออกมาไม่ดี

2.2. ลักษณะการถ่ายทอดเทคโนโลยี

การถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น หากเป็นเทคโนโลยีแบบดั้งเดิมหรือพื้นบ้าน หรือเป็นเทคโนโลยีที่ไม่สูงนั้น จึงทำให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังผู้อื่นที่อยู่ในชุมชนเดียวกันเป็นไปได้โดยง่าย ซึ่งบางครั้งอาจผ่านการสังเกต หรือประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการผลิตทางตรงหรือทางอ้อม ในขณะที่เทคโนโลยีขั้นสูงนั้นจากการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดนั้นเป็นเฉพาะบุคคล เช่น การเข้าไปฝึกงาน หรือ แรงงานในสถานประกอบการให้คำแนะนำ แต่ก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

2.3. ผลลัพธ์ที่ได้ภายหลังการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิต จึงไม่สามารถที่ถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวได้ ในส่วนของผู้ที่เข้ามาฝึกงานนั้นยังอยู่ในระยะเริ่มต้นจึงยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้ อย่างไรก็ตามหากเป็นความรู้เบื้องต้นก็สามารถที่จะให้คำแนะนำได้ และสามารถนำไปสู่การหารายได้เล็กๆน้อยๆในปัจจุบัน และคาดหวังว่าจะสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ด้วย

บทที่ 8

โอกาส ข้อจำกัด แนวโน้มในอนาคตของการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโครงสร้างการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทั้งในเรื่องของปัจจัยการผลิต เช่น ผู้ประกอบการ ทุน แรงงาน และลักษณะทั่วไปของการประกอบการ รวมทั้งความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมขนาดย่อม กับชุมชนหรือท้องถิ่นที่ตั้งของสถานประกอบการ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ โดยทำการพิจารณาร่วมกับนโยบายมาตรการ และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ ทำให้เราทราบว่าที่ผ่านมา อุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่เป็นอุตสาหกรรมที่มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในหลายด้าน ทั้งสภาพพื้นที่และภายในกิจการเอง ได้ส่งผลให้กิจการหลายประเภทประสบปัญหาในการดำเนินกิจการและนำไปสู่การเลิกกิจการในที่สุด

ในการศึกษาในบทนี้ เราจะทำการพิจารณาถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือวิธีการ SWOT ANALYSIS ของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต สถานประกอบการ จากนั้นจะพิจารณาข้อมูลของผู้ประกอบการในฐานะของผู้ใช้เทคโนโลยี ชุมชนหรือท้องถิ่นในฐานะผู้ได้รับหรือผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งได้ แรงงาน ผู้ขายวัตถุดิบ ผู้จำหน่ายสินค้า และประชาชนในท้องถิ่น โดยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่เหมาะสมต่อไป

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ในภูมิภาคตะวันตก

1. วัดถุดิบ

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของภูมิภาคตะวันตก ในเรื่องโครงสร้างและลักษณะทั่วไป
ของการผลิต นั้นในเรื่องของวัตถุดิบนั้น พบว่า

จุดแข็ง

- ปริมาณและความสม่ำเสมอของวัตถุดิบ พบว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่สามารถจัด
หาวัตถุดิบในพื้นที่ที่ตั้งโรงงานและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหลักและในสัดส่วนที่สูง โดยส่วนใหญ่ซื้อวัตถุดิบใน
จังหวัดที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม และในภาคตะวันตก ทำให้ในปัจจุบันอุตสาหกรรมในภูมิภาคนี้ยังไม่
ประสบปัญหาเรื่องต้นทุนการขนส่ง รวมทั้งระยะเวลาที่ต้องใช้เวลาในการขนส่งนานซึ่งอาจจะส่งผลเสีย
หายกับคุณภาพของวัตถุดิบ โดยเฉพาะวัตถุดิบทางด้านการเกษตร

- คุณภาพและลักษณะเฉพาะของวัตถุดิบบางชนิดในพื้นที่ โดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตร
ที่มีปริมาณมากในภูมิภาคตะวันตก อาทิ สับปะรด มะพร้าว ซึ่งมีปริมาณและคุณลักษณะเชิงคุณภาพ
มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทางกายภาพและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก
เช่น สับปะรด ที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวนถึง 290,482 ไร่ และเพชรบุรี
จำนวน 37,365 ไร่ พื้นที่ปลูกมะพร้าวเพื่อใช้กะทิหรือน้ำมันมะพร้าวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือน้ำ
ตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงครามและเพชรบุรี เป็นต้น

- ระบบการจัดหาวัตถุดิบที่มีความพร้อม โดยสามารถซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ใกล้เคียงโดยสามารถ
ซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ใกล้เคียงกับที่ตั้งโรงงานได้ง่ายเมื่อมีความต้องการในปริมาณมาก ทั้งนี้เนื่องจากส่วน
ใหญ่จะมีผู้ทำหน้าที่รวบรวมวัตถุดิบมาส่ง ทำให้สะดวกต่อการจัดหา และช่วยควบคุมในเรื่องคุณภาพ
และราคาของวัตถุดิบ

จุดอ่อน

- มีการขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น โลหะ และเหล็ก ซึ่งมีการผลิต
ในประเทศน้อยและมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีการผลิตต้องใช้
เทคโนโลยีขั้นกลางหรือสูง รวมทั้งประเทศไทยไม่มีแหล่งเหล็กมากเหมือนในต่างประเทศ ซึ่งทำให้ต้อง
นำเข้าจากต่างประเทศ และแหล่งจำหน่ายส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ทำให้มีต้นทุนสูงเนื่อง
จากค่าขนส่ง

- การขาดแคลนวัตถุดิบบางชนิดในบางช่วงของปี เนื่องจากอุตสาหกรรมบางประเภทในภูมิภาคตะวันตก เช่น อุตสาหกรรมอาหาร นั้นยังขาดวัตถุดิบที่เพียงพอจะนำมาผลิตเพราะวัตถุดิบทางการเกษตรหลายชนิดจะออกผลผลิตมาในบางช่วงของปี รวมทั้งในบางฤดูกาลจะมีการผันแปรในเรื่องของปริมาณที่ไม่แน่นอนในแต่ละปีจึงทำให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำการสั่งซื้อในแหล่งอื่นที่ไม่อยู่ในพื้นที่ ทำให้เกิดต้นทุนขนส่งเพิ่มสาเหตุดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นจากปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในพื้นที่มีไม่เพียงพอ หรือมีไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี จึงมีความจำเป็นในการซื้อวัตถุดิบจากพื้นที่อื่น รวมทั้งปริมาณวัตถุดิบที่น้อยทำให้มีราคาที่สูงขึ้นมาก อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมหลายแห่งยังต้องทำการผลิตตลอดทั้งปี ทั้งนี้เพื่อรักษาสต็อก รวมทั้งเพื่อให้แรงงานได้ทำการผลิตอย่างต่อเนื่อง

- ราคาวัตถุดิบที่สูงเนื่องจากการสั่งซื้อวัตถุดิบผ่านตัวแทนจัดหาหรือตัวแทนจำหน่ายวัตถุดิบ ซึ่งเหตุผลของการสั่งซื้อวัตถุดิบในลักษณะนี้ เนื่องจากลดภาระในการจัดหาและรวบรวมวัตถุดิบ โดยพบว่าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในแต่ละจังหวัดมีโครงสร้างของประเภทอุตสาหกรรมที่มีความแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ โดยส่วนหนึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงวัตถุดิบ และทรัพยากรธรรมชาติ อีกส่วนเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานอื่นๆที่แต่ละจังหวัดมีศักยภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งบางครั้งอาจเกิดการขาดแคลนส่งผลให้ราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นจะสูงขึ้นตามด้วย จึงเกิดตัวแทนในการจัดหาวัตถุดิบขึ้น เนื่องจากเจ้าของกิจการไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดหา ทั้งนี้การรวบรวมวัตถุดิบนั้นจะถูกดำเนินการผ่านตัวแทนจัดหาและนำมาให้ถึงโรงงานเลย อย่างไรก็ตามตัวแทนจัดหามักจะกำหนดราคาสูงกว่าตลาดทั่วไป รวมทั้งอุตสาหกรรมบางประเภทเช่น อุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์และวัสดุก่อสร้างไม่สามารถติดต่อกับบริษัทผู้ผลิตได้โดยตรง เนื่องจากมีคำสั่งซื้อในปริมาณต่ำทำให้ต้องซื้อจากตัวแทนจำหน่ายซึ่งส่งผลให้ราคาวัตถุดิบสูง ส่งผลให้การแข่งขันกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและใหญ่ได้ลำบาก

- วัตถุดิบในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะมีปริมาณลดลง โดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตรซึ่งเกิดจากการที่แรงงานภาคเกษตรซึ่งเกิดจากการที่แรงงานภาคเกษตรย้ายสู่ภาคอุตสาหกรรม ถึงแม้ว่าบางกิจการจะได้ทำการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า รวมทั้งให้เงินกู้ยืมในการเพาะปลูกแล้วก็ตาม แต่แนวโน้มของปริมาณวัตถุดิบหลายชนิดยังคงลดลง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญในระยะยาวในการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่จากพื้นที่ทำการเกษตรไปเป็นพื้นที่จัดสรร หรือสนามกอล์ฟ ก็ส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกลดจำนวนลงอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงที่ราคาที่ดินแพงที่ผ่านมาในช่วงปี พ.ศ. 2533 - 2537

- ความผันผวนของราคาวัตถุดิบ โดยเฉพาะราคาของวัตถุดิบบางชนิดทางการเกษตร ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน และอุตสาหกรรมอาหาร มีราคาไม่แน่นอน ส่วนหนึ่งเนื่องจากการมีคำสั่งซื้อทำให้ราคาในแต่ละช่วง หรือแต่ละปีแตกต่างกัน ส่งผลให้การวางแผนการ

ผลิตและการจัดหาเงินทุนหมุนเวียนและการจัดหาทำได้ไม่เต็มความสามารถในการผลิต เพราะมีข้อจำกัดในการจัดหาเงินทุนหมุนเวียน

โอกาส

- การตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ทำให้อุตสาหกรรมบางประเภท สามารถจัดหาวัตถุดิบจากนอกภูมิภาคได้โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมวัตถุดิบที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องมืออุปกรณ์การขนส่ง จะซื้อวัตถุดิบจากกรุงเทพฯมากเพราะวัตถุดิบในพื้นที่ไม่มีคือพวกเหล็กและโลหะอื่นๆ เป็นต้น

- ความสะดวกในการขนส่งทำให้มีวัตถุดิบในการขนส่งทำให้มีวัตถุดิบจากพื้นที่ใกล้เคียงมาใช้ในการผลิตได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากภาคตะวันตกอยู่กึ่งกลางของประเทศและเป็นทางผ่านของเส้นทางลงสู่ภาคใต้ รวมทั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานครดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดความสะดวกในการจัดหาวัตถุดิบจากแหล่งอื่นๆนอกภูมิภาค เช่น การจัดหาผลไม้จากภาคเหนือของอุตสาหกรรมผลิตผลไม้บรรจุกระป๋อง เป็นต้น

อุปสรรค

- พื้นที่เพาะปลูกในภูมิภาคลดลงเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้โรงงานขาดแคลนวัตถุดิบ ในการจัดหาเพื่อผลิตไม่คุ้มทุน ซึ่งราคาและปริมาณของวัตถุดิบเป็นปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมหลายประเภทในภูมิภาค โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานและอุตสาหกรรมอาหาร นอกจากนี้ยังประสบปัญหาราคาในวัตถุดิบบางช่วงระยะเวลามีราคาค่อนข้างสูง ทำให้มีผลต่อกำลังซื้อและสามารถเก็บวัตถุดิบเพื่อใช้ผลิตในปริมาณที่น้อย จึงสูญเสียโอกาสในการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณมากพอที่ลูกค้าสั่งทำให้บางครั้งต้องสูญเสียโอกาสที่ธุรกิจไป นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบถึงกับต้องเลิกกิจการไปเนื่องจากต้นทุนการจัดหาจากพื้นที่อื่นๆสูงและไม่คุ้มกับการผลิตเพื่อจำหน่าย

- ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ อันเนื่องมาจากการขาดการจัดการที่ดีในการบริหารการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทำให้ปริมาณวัตถุดิบขาดแคลน และมีคุณภาพต่ำลง เช่น ทรัพยากรชายฝั่ง จากการประมงมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง และคุณภาพต่ำลง เช่น มีขนาดเล็กลง หรือมีการปนเปื้อนจากมลพิษต่างๆ ทำให้คุณภาพของสินค้าต่ำลง และอาจถูกกีดกันการส่งออกจากต่างประเทศได้ในอนาคต

สรุป

ถึงแม้ว่าภูมิภาคตะวันตกจะมีความได้เปรียบกว่าหลายภูมิภาคของประเทศไทยในเรื่อง ความหลากหลาย และคุณภาพของวัตถุดิบทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิดที่มีเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับการขาดการจัดการที่ดีในการวางแผนพัฒนาระดับภูมิภาค ทำให้เริ่มปรากฏปัญหาเรื่องความต้องการวัตถุดิบและความสามารถในการผลิต

ของวัตถุดิบทางการเกษตรในพื้นที่ยังขาดความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะปัญหาการลดลงของพื้นที่การเกษตรและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในภูมิภาค ถือเป็นประเด็นสำคัญที่น่าจะมีความศึกษาต่อไป เนื่องจากมีส่วนสำคัญที่ทำให้หลายกิจการต้องเลิกกิจการ

นอกจากนี้พบว่า การผูกขาดการค้ากับผู้ป้อนวัตถุดิบมีเพียงรายเดียว ด้วยเหตุผลหลายประการ โดยเฉพาะด้านการเงิน จึงทำให้ได้วัตถุดิบในต้นทุนที่สูงและไม่มีศักยภาพหรืออำนาจต่อรองพอในการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบ ดังนั้นหากมีการรวมตัวกันโดยจัดตั้งสมาคมหรืออาศัยกลไกของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดที่มีอยู่ เพื่อรวมตัวกันซื้อวัตถุดิบและจัดตั้งหน่วยตรวจสอบคุณภาพร่วมกันเป็นผลสำเร็จ ก็จะสามารถที่จะแก้ไขปัญหาด้านราคาวัตถุดิบ ในเรื่องปริมาณและคุณภาพวัตถุดิบ

2. ทูน

จุดแข็ง

- อุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่สามารถระดมทุนจากสถาบันการเงินในระบบได้ พบว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตกส่วนใหญ่สามารถที่จะระดมทุนได้จากหลายสถาบัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีการระดมทุนจากธนาคารพาณิชย์ และยังมีสถาบันทางการเงินเพื่อสนับสนุนกิจการอุตสาหกรรมแห่งอื่นๆของรัฐในพื้นที่ อาทิเช่น บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมในจังหวัดราชบุรี บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

- แหล่งเงินทุนของรัฐมีนโยบายเน้นการสนับสนุนเงินทุนแก่กิจการอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในประเทศ ดังนั้นจึงส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานที่มีเป็นจำนวนมากในภูมิภาคตะวันตก

- ภาวะการออมของผู้ประกอบการในพื้นที่มีสูง ซึ่งพบว่าผู้ประกอบการนอกจากจะใช้เงินก่อตั้งอุตสาหกรรมจากการออมของตนเองแล้ว ยังสามารถระดมเงินออมจากเครือข่ายได้ด้วย ซึ่งเราพบลักษณะดังกล่าวในจัดหาเงินทุนของอุตสาหกรรมเกือบทุกประเภท ซึ่งการดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวจะมีผลต่อการลดการเป็นหนี้และมีส่วนสำคัญที่สามารถจะเพิ่มทุนได้ในอนาคต รวมทั้งมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำกว่า เป็นต้น

จุดอ่อน

- การขาดเงินทุนหมุนเวียน สืบเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ประกอบการมีเงินทุนส่วนตัวสำหรับลงทุนและหมุนเวียนน้อยลง และความสามารถในการขอใช้สินเชื่อต่ำลงมากจึงส่งผลต่อการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ และมักจะไม่สามารถขยเงินกู้จากวงเงินเดิม ดังนั้นกิจการบางแห่งจึง

ต้องใช้เงินกู้ยืมนอกระบบ เช่น การเล่นแชร์ จึงส่งผลต่อการเสียอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้ามีราคาสูงขึ้นตามด้วย

- ผู้ประกอบการขาดความรู้ในเรื่องข้อมูลสนับสนุนการกู้ยืมเงิน จากสถาบันทางการเงินของรัฐ ทำให้สูญเสียโอกาสในการระดมเงินทุนและต้นทุนที่ถูกกว่าธนาคารพาณิชย์

- ผู้ประกอบการยังขาดความรู้ในเรื่องการจัดเก็บข้อมูลของกิจการ เพื่อขอการสนับสนุนการกู้ยืมเงินจากสถาบันทางการเงิน ทั้งธนาคารพาณิชย์และแหล่งเงินทุนสนับสนุนต่าง ๆ ทำให้สูญเสียโอกาสในการระดมเงินทุน โดยเฉพาะการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อขอสินเชื่อ นั้น พบว่ามีผู้ประกอบการจำนวนมากที่ไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว และการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำ เช่น การจัดทำระบบบัญชี เป็นต้น

โอกาส

- ความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในพื้นที่ยังมีอยู่สูง เราพบว่ายังมีการให้เครดิตของผู้ขายวัตถุดิบประมาณ 1 – 3 เดือน ทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการดำเนินการไปใช้ในกิจกรรมผลิตในด้านอื่นๆได้

- ปัจจุบันรัฐสนับสนุนให้สินเชื่อแก่อุตสาหกรรมขนาดย่อมมากขึ้น จึงเป็นการสร้างโอกาสแก่อุตสาหกรรมในการกู้ยืมเงินทุนเพื่อลงทุนและหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น โดยรัฐมีมาตรการต่างๆเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่กิจการ ผ่านสถาบันต่างๆของรัฐ เช่น สำนักงานประกันสินเชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีสถาบันการเงินอื่นๆของรัฐ เข้ามาบทบาทกับการให้สินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อมมากขึ้น เช่น ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

อุปสรรค

- การขาดเงินทุนหมุนเวียนอันเนื่องมาจากการผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งปัจจุบันประสบปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะต้องรอเครดิตจากตัวแทนจำหน่าย โดยเฉพาะกลุ่ม Discount Stores ซึ่งบางแห่งอาจนานถึง 60 – 90 วัน แต่เนื่องจากการซื้อวัตถุดิบบางชนิดเพื่อนำมาใช้ในการผลิตนั้นไม่สามารถค้างชำระได้จึงต้องจ่ายเงินสด ทำให้ขาดเงินที่นำมาใช้ในการผลิต

- ปัญหาการใช้บริการจากสถาบันการเงินของรัฐ แม้ว่าจะมีสถาบันการเงินของรัฐหลายแห่งในพื้นที่ที่ให้การสนับสนุนกิจการอุตสาหกรรม แต่เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณ ทำให้มีสาขาและบุคลากรน้อย จึงไม่สามารถให้บริการแก่ผู้ประกอบการได้อย่างทั่วถึงทั้งภูมิภาค และการที่ขาดบุคลากรส่งผลให้การให้บริการใช้เวลานานในการอนุมัติสินเชื่อ จึงทำให้ผู้ประกอบการหลายรายไม่นิยมใช้บริการนี้ ถึงแม้ว่าจะมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำกว่า

- ความไม่เสมอภาคของการได้รับการกู้ยืมจากสถาบันทางการเงิน เป็นผลอันเนื่องมาจากประเภทกิจการและตัวผู้ประกอบการขาดความน่าเชื่อถือในการขอกู้ยืมเงินจากธนาคาร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานซึ่งเป็นอุตสาหกรรมดั้งเดิม เริ่มได้รับความสนใจน้อยลง

เนื่องจากได้รับผลตอบแทนในสัดส่วนที่ต่ำกว่า ในขณะที่อุตสาหกรรมโลหะ และอุตสาหกรรมเครื่องมือ อุปกรณ์การขนส่ง ได้รับความสนใจมากกว่า ซึ่งอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนสูง ผู้ประกอบการรุ่นใหม่มีระดับการศึกษาสูงกว่า รวมทั้งอุตสาหกรรมดังกล่าวมีการขยายตัวสูงและสามารถให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า รวมทั้งมีความน่าเชื่อถือสูงจึงได้รับความสนใจในการสนับสนุนสินเชื่อมากกว่า กลุ่มอุตสาหกรรมเดิมในพื้นที่ เป็นต้น

สรุป

อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตกนั้น ส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนที่เข้ามาจากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีแหล่งทุนของภาครัฐเพื่อกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อมอีกหลายแห่ง อย่างไรก็ตามสถาบันการเงินของรัฐกลับมีบทบาทในการให้สินเชื่อน้อยกว่ามาก อันเนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ นอกจากนี้ยังพบว่า กิจการส่วนใหญ่ที่มีมาดั้งเดิม เช่น อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานนั้นมีการพัฒนาหรือขยายกิจการในอัตราที่ไม่สูงมากนัก จึงมีกระดมทุนจากการออมของตนเองหรือครอบครัว และเครือข่ายและมีภูมิลำเนาจากสถาบันการเงินไม่มากนัก ในขณะที่อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ อาทิ อุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมเครื่องมือ อุปกรณ์การขนส่ง เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนสูง ประกอบกับการดำเนินกิจการใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก จึงอาศัยการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ และส่วนใหญ่อุตสาหกรรมใหม่ ๆ เหล่านี้ผู้ประกอบการมีระดับการศึกษา และผลตอบแทนที่ดีกว่าอุตสาหกรรมดั้งเดิม ดังนั้นอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่สูง รัฐควรให้ความช่วยเหลือในการสนับสนุนเงินทุน เช่น มีการรับจำนำผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้เพิ่มมากขึ้น

3. การตลาด

จุดแข็ง

- สินค้าที่ทำการผลิตสามารถสนองตอบความต้องการในท้องถิ่นได้ โดยพบว่า ตลาดของสินค้ามีอยู่ในจังหวัดที่ผู้ประกอบการตั้งโรงงานอยู่ ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือจังหวัดนั้นๆ ได้ ลักษณะการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบดังกล่าวเป็นผลดี ที่ผู้ประกอบการไม่ต้องเสียต้นทุนค่าขนส่งสินค้าไปขายยังตลาดนอกพื้นที่ โดยถือว่าเป็นการพึ่งพิงตลาดในท้องถิ่น

- ความสามารถในการจัดหาตลาด พบว่า ผู้ประกอบการสามารถที่จะจำหน่ายสินค้าด้วยตนเองก่อให้เกิดการประหยัดไม่ต้องผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งการจำหน่ายมักจะอาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลค่อนข้างสูง

จุดอ่อน

- ขนาดของตลาดท้องถิ่นมีขนาดจำกัด ตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตกยังถือว่าเป็นตลาดที่แคบ และจำกัดเพียงในจังหวัดที่ตั้งเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีขยายกำลังการผลิตไม่มากนัก ดังนั้นหากกิจการต้องการขยายงานและกำลังการผลิตในอนาคต การหาตลาดภายนอกท้องถิ่นจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะตลาดกรุงเทพมหานคร และตลาดต่างประเทศที่พบว่ายังมีสัดส่วนที่ต่ำอยู่
- การขาดการประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้ขนาดของตลาดของสินค้ามีจำกัด ทั้งนี้เพราะการขาดแคลนงบประมาณ และไม่มีความรู้ทางด้านนี้ นอกจากนี้ยังขาดคำแนะนำและชี้ให้เห็นความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ ดังนั้นการขยายตลาดจึงต้องอาศัยการบอกต่อของกลุ่มลูกค้าเป็นหลัก
- การจำหน่ายสินค้าบางประเภทมีข้อจำกัดของคุณลักษณะของสินค้า ดังนั้นช่องทางการจำหน่ายจึงขาดอำนาจในการต่อรอง เช่น พบว่าอุตสาหกรรมอาหารซึ่งมีจำนวนมากในภูมิภาคนี้ มีการจำหน่ายโดยอาศัยตัวแทนจำหน่ายร่วมกับจำหน่ายเองในสัดส่วนที่สูง เพราะสภาพของผลผลิตที่ไม่สามารถเก็บรักษาได้นาน เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทอื่น จึงเป็นข้อจำกัดของอุตสาหกรรมดังกล่าวอย่างมาก เป็นต้น

โอกาส

- อุตสาหกรรมบางประเภทเริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง พบว่าผู้ประกอบการเริ่มมีการรวมกลุ่มของผู้ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันก็จะมีการช่วยเหลือกันในการผลิตได้มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดตั้งชมรมของผู้ผลิตน้ำตาลในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีผลต่อการขยายตลาดด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าบางอุตสาหกรรมมีการแบ่งขอบเขตพื้นที่ตลาดเพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนและการแข่งขันระหว่างกัน
- สินค้าอุตสาหกรรมเริ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการผลิตให้มีคุณภาพ มาตรฐานอุตสาหกรรม มีการจัดทำเครื่องหมายการค้า สร้างBrand Name มีบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูดใจ ก็จะสามารถขยายตลาดได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังคงรักษาตลาดเดิมได้

อุปสรรค

- ยังขาดตัวแทนจำหน่ายสินค้า เพราะตัวแทนจำหน่ายจะสามารถกระจายสินค้าได้เพิ่มขึ้นและไปในพื้นที่ไกลมากขึ้น ส่งผลดีต่อการขยายการผลิตได้
- สภาพของตลาดสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงเสมอ ทำให้ผู้ประกอบการมีกำลังการผลิตที่ไม่แน่นอน หรือไม่สม่ำเสมอ ซึ่งพ่อค้าคนกลางหรือตัวแทนจำหน่ายจะมีบทบาทต่อการกำหนดราคาสูง
- กลุ่มผู้ซื้อสินค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้ารายย่อยและมีอาชีพเกษตรกร ทำให้มีข้อจำกัดในปริมาณการซื้อต่อครั้งและไม่มีความแน่นอน ในการซื้อทำให้มีผลต่อการวางแผนการผลิตที่ไม่แน่นอนตามไป

ด้วย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน ยังขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ทำให้สินค้าไม่เป็นที่ยอมรับของตลาด

สรุป

จากการที่ผู้ประกอบการสามารถผลิต และจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ของตนเองเป็นตลาดใหญ่ที่สุด หรือมีการพึ่งพิงตลาดในท้องถิ่นสูง นั้นเป็นแง่ดีคือสามารถผลิตแล้วจำหน่ายสินค้าได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าขนส่ง แต่ถ้าพิจารณาอีกแง่หนึ่งแล้วจะเป็นการจำกัดขนาดตลาดที่เล็กทำให้กิจการมีกำลังผลิตค่อนข้างจำกัดอยู่กับที่ ไม่มีการพัฒนากิจการ และยังส่งผลต่อกำลังการผลิตที่ไม่แน่นอนเนื่องจากลูกค้าส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร

นอกจากนี้สินค้ายังขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพและรูปแบบให้ทันสมัยขึ้น รวมทั้งขาดการวางแผนการจัดการด้านการตลาดที่ดี ส่งผลให้ไม่ทราบความต้องการของลูกค้า และผู้ซื้อไม่รู้จักสินค้าเพราะสินค้ายังขาด Brand Name โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานที่นับวันจะไม่มีเพิ่มกำลังการผลิต ซึ่งถ้าสามารถพัฒนาด้านการตลาดได้ก็จะส่งผลให้อุตสาหกรรมในภูมิภาคตะวันตกมีการเพิ่มการจ้างงานให้กับคนในพื้นที่ได้มากขึ้น และปริมาณการผลิตสินค้าก็จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย

4. เทคโนโลยีการผลิต

จุดแข็ง

- มีการใช้เทคโนโลยีในประเทศเป็นหลัก พบว่า กิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก ส่วนใหญ่นั้นใช้เครื่องจักรที่ทำการผลิตในประเทศ โดยสั่งซื้อจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล และมีการสั่งซื้อจากต่างประเทศเพียง ซึ่งมีความสะดวกต่อผู้ประกอบการที่สามารถสั่งซื้อได้โดยตรงในประเทศ และราคาที่ไม่สูงมาก

- ความสามารถในการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีในการผลิต พบว่า ผู้ประกอบการได้รับความรู้ที่ใช้ในการผลิตเทคโนโลยี จนสามารถที่จะดำเนินการผลิตได้นั้น ส่วนใหญ่มาจากการเรียนรู้หรือศึกษาด้วยตนเอง รองลงมาคือได้ความรู้จากครอบครัว บางส่วนได้มาจากการส่งเสริมประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้างแรงงาน นอกจากนี้ได้จากการอบรมสัมมนา และจากการศึกษาในระบบเป็นต้น

- ความสามารถในการจัดหาเครื่องจักรเพื่อการผลิต พบว่า เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตนั้นส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรใหม่ นอกนั้นจะมีการสั่งทำหรือผลิตเอง

จุดอ่อน

- อุตสาหกรรมบางกลุ่มยังขาดความสามารถในการจัดหาเครื่องจักรใหม่ พบว่า อุตสาหกรรมดั้งเดิมในภูมิภาคโดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน ยังคงใช้เครื่องจักรเก่าในการผลิตซึ่งส่งผลต่อการถดถอยของการผลิต เครื่องเสียบ่อย นอกจากนี้มีของเสียจากกระบวนการผลิตมาก การจัดหาเครื่องจักรใหม่มีราคาสูง ดังนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะใช้เครื่องจักรมือสองที่นำเข้าจากต่างประเทศ มาใช้ในการผลิตเป็นจำนวนมาก ทำให้กระบวนการผลิตยังไม่พัฒนาและสินค้ามีคุณภาพดีไม่เท่าที่ควร
- การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นกลางและสูงยังจำกัด พบว่า ความสามารถในการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก ยังมีข้อจำกัดทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้ผลิตเครื่องจักรไปยังช่างท้องถิ่น โดยจะเห็นว่าแม้ว่าช่างในโรงกลึงท้องถิ่นจะซ่อมได้แต่ก็เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นถ้ามีการขัดข้องมากก็ต้องเรียกตัวแทนจำหน่ายหรือส่งเข้าศูนย์ซ่อม จึงส่งผลกระทบต่อการผลิตที่ช้าลง จึงเป็นปัญหาหนึ่งของการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคนี้
- การจัดหาทุนของอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีมีจำกัด เนื่องจากประสบกับปัญหาการปรับปรุงรูปแบบสินค้าที่จากพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของตลาด อันเนื่องมาจากเครื่องจักรมีราคาสูง ขาดความรู้ในการใช้เครื่องจักร

โอกาส

- การให้ความสำคัญกับคุณภาพในการผลิต พบว่า เครื่องจักรที่ใช้งานในอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นเครื่องจักรใหม่เป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่เป็นเครื่องจักรเก่า เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ และคุณภาพในการผลิตมากขึ้นกว่าในอดีต ประสิทธิภาพการผลิตดี สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม
- ความร่วมมือในการจัดหาเทคโนโลยีในการผลิต สำหรับข้อมูลในการตัดสินใจสั่งซื้อเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรของอุตสาหกรรมต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่ได้ข้อมูลหรือสอบถามจากผู้ประกอบการรายอื่นเป็นหลัก สามารถได้เครื่องจักรที่ดี และเหมาะสมกับการผลิต เนื่องจาก ผู้ประกอบการนั้นมีการใช้เครื่องจักรประเภทเดียวกันด้วย

อุปสรรค

- การผลิตและผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของกิจการ ซึ่งจะต้องมีคุณภาพของสินค้าที่สม่ำเสมอตลอด ในขณะที่วัตถุดิบมีความเปลี่ยนแปลงคุณภาพตามฤดูกาล ซึ่งความรู้ความสามารถในเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตสินค้าพวกนี้จะต้องสะสมมานานพอ ถึงจะมีความเชี่ยวชาญได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญและอาจทำให้ประสบปัญหาภายหลังในเรื่องของการผลิตได้ไม่ดีต้องมีผู้ที่มีความรู้เรื่องเครื่องจักรนั้นเป็นอย่างดีมาดูแล มีการต่อรองเรื่องเงินเดือนหรือสิทธิพิเศษอื่นๆ เมื่อต้องการลูกจ้างที่มีความชำนาญในเรื่องเทคโนโลยีการผลิตหนึ่ง ๆ

- ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการของอุตสาหกรรมบางประเภทยังอยู่ในระดับต่ำ จึงนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ รวมทั้งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดการต่อยอดการอบรมและสัมมนาด้านเทคโนโลยีทางด้านการผลิต ส่งผลให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่ประสบผลเท่าที่ควร

สรุป

อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก ผู้ประกอบการนั้นส่วนใหญ่มีความรู้ในการผลิตสินค้าจากการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก อีกทั้งได้ความรู้จากครอบครัว จากการสั่งสมประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้าง การอบรมสัมมนา โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ มีการศึกษาด้วยตนเองมากที่สุด เครื่องจักรที่นำมาใช้ผลิตส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรใหม่ และส่วนน้อยที่จะซื้อเครื่องจักรเก่ามาใช้ ดังนั้นถ้าเครื่องจักรมีปัญหาขัดข้องก็จะเรียกช่างซ่อมโรงกลึงในท้องถิ่นมาแก้ไข แต่ถ้าเสียมากก็จะส่งไปยังตัวแทนจำหน่าย

นอกจากนี้จากการศึกษา พบว่าผู้ประกอบการยังขาดความสามารถในการเรียนรู้และใช้เครื่องจักรหรือเทคโนโลยี ในการผลิตสินค้าที่จะพัฒนารูปแบบสินค้าให้ดีขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะอาจจะเกิดจากการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอก จึงขาดการเรียนรู้ ปรับปรุงให้เหมาะสมกับกิจการหรือท้องถิ่น โดยการขาดฐานความรู้ดังกล่าวส่งผลให้ต้องมีการจัดหาและพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกตลอด และยังขาดเทคโนโลยีการผลิตที่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับตลาดของตนเอง อีกทั้งในการผลิตก็ยังขาดการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการควรที่จะพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ประกอบกับรัฐควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการดูแลรักษา ซ่อมบำรุงเครื่องจักร และช่วยพัฒนารูปแบบการผลิตเพื่อเป็นการลดปัญหาอื่น ๆ

5. แรงงาน

จุดแข็ง

- มีแรงงานในพื้นที่มากเพียงพอสำหรับอุตสาหกรรมบางประเภท พบว่า แรงงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อมเป็นแรงงานที่มีพื้นเพหรือแหล่งที่มาในภูมิภาคตะวันตก เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นแรงงานที่อยู่ในจังหวัดที่กิจการตั้งอยู่ ซึ่งมีความสามารถในการจัดหาและจัดจ้างเหมาะสมกับอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร

- สามารถจัดหาแรงงานได้ไม่ยากนัก พบว่าในการจัดหาแรงงานนั้น แรงงานส่วนใหญ่จะมาสมัครด้วยตนเองจึงมีต้นทุนการหาที่ต่ำ

- แรงงานในภูมิภาคอยู่ในวัยแรงงานจำนวนมาก โดยมีช่วงอายุระหว่าง 31 – 40 ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุ 21-30 ปี

จุดอ่อน

- ในบางช่วงต้องมีการจ้างงานจากท้องถิ่นอื่น ๆ โดยเฉพาะต่างภูมิภาคจึงทำให้มีต้นทุนสูงกว่ามากและต้องจ่ายเงินล่วงหน้าข้ามปี เพื่อประกันการจ้างงาน มีทั้งจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีนายหน้ามาติดต่อเองและต้องจ่ายเงินล่วงหน้าบางส่วนทำให้ต้นทุนการจ้างงานสูงมากขึ้น
- กลุ่มแรงงานวัยหนุ่มสาวมีการเลือกงานโดยเฉพาะงานที่ใช้แรงมาก สกปรก หรือเสี่ยงอันตราย อันเนื่องมาจากการมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ส่งผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ไม่มองสภาพปัญหาดังกล่าว
- แรงงานมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษามากที่สุด จึงมีข้อจำกัดในการพัฒนาความรู้และความสามารถในการผลิต

โอกาส

- แรงงานในพื้นที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น หากแรงงานเหล่านี้เข้ามาร่วมในการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีข้อได้เปรียบ ในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตต่อไป
- สามารถหาแรงงานในท้องถิ่นมาทำงานที่เพียงพอได้ โดยพึ่งแรงงานต่างถิ่นไม่มากนัก และในช่วงที่ขาดแคลนแรงงานก็สามารถหาแรงงานจากภูมิภาคหรือพื้นที่ใกล้เคียงได้ ลักษณะของแรงงานจะเป็นแรงงานฝีมือดั้งเดิมซึ่งมีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าเมื่อเทียบกับแรงงานในเมือง มีการเข้า - ออก เปลี่ยนงานบ่อยและความใกล้ชิดกับนายจ้างเป็นอย่างมาก

อุปสรรค

- การมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐ ที่มีการจัดอบรมฝีมือแรงงานเพื่อสร้างมีทักษะให้กับแรงงานในภูมิภาคนั้น พบว่า ผู้ประกอบการไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการที่จะส่งแรงงานมาฝึกฝน เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่แรงงานต้องทำงาน ประกอบกับมีความคิดว่าพอแรงงานมีความรู้แล้วผู้ประกอบการกลัวว่าจะไม่กลับมาทำงานที่เดิมอีก จึงมีผลต่อการพัฒนาระดับการผลิตและเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมเป็นอย่างมาก
- สภาพของปัญหาของแรงงานที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมย่อมก็คือ ปัญหาความรับผิดชอบที่มีสูง นอกจากนี้มีปัญหาการหยุดงานบ่อย อันเนื่องมาจากในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรทำให้แรงงานต้องหยุดงานเป็นเวลานาน ปัญหาความซื่อสัตย์ของแรงงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหาฝีมือแรงงาน ที่มีผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของผลผลิต

สรุป

อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก มีลักษณะการใช้แรงงานที่ต่างกัน เห็นได้จากอุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานในภูมิภาคเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความต้องการแรงงานอย่างเข้มข้น (Labor Intensive) ในขณะที่อุตสาหกรรมเครื่องมือ อุปกรณ์การขน

ส่ง เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เครื่องจักร ในการผลิตเป็นจำนวนมาก และแรงงานที่ใช้ในการผลิตก็น้อย ส่วนใหญ่เป็นแรงงานฝีมือ(Skilled Labor) และไม่ต้องมีปริมาณมาก เป็นต้น

ที่มาของแรงงานในภูมิภาคนั้นก็มาจากในภูมิภาคตะวันตก เป็นส่วนใหญ่ และอยู่ในจังหวัดที่กิจการนั้นตั้งอยู่ จึงมีความสะดวกในการจัดหาและจ้างงาน โดยผู้ประกอบการไม่ต้องกาและส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยแรงงานระหว่างอายุ 31 – 40 ปี มากที่สุด แต่ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่จะมีการเลือกงานสูง จะไม่ทำงานที่เสี่ยงอันตราย สกปรก และทำงานในพื้นที่อื่นมากกว่าเนื่องจากจากระดับการศึกษาที่สูงซึ่งอนาคตจะส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ต้องอาศัยแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียง หรือต่างด้าว เป็นต้น โดยเฉพาะงานหนัก สกปรก หรือมีอันตรายในการผลิต

ในส่วนของการเพิ่มพูนทักษะฝีมือแรงงานนั้นรัฐให้การสนับสนุน โดยเปิดการฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงาน แต่เนื่องจากผู้ประกอบการยังมีข้อจำกัดทางความคิดที่จะให้ลูกจ้างไปฝึกอบรม เพราะกลัวว่าเมื่อมีความรู้จะไม่กลับมาทำงานของตนเอง หรือไม่เห็นความจำเป็นกลัวเสียเวลางาน ไม่มีประโยชน์ เป็นต้น จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร นอกจากนี้แรงงานยังขาดความรับผิดชอบสูงโดยมีการหยุดงานบ่อย ขาดความซื่อสัตย์ ติดสารเสพติด เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่มีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก

6. การจัดการ

จุดแข็ง

- กิจการที่ทำการส่วนใหญ่จะเป็นการภายในครอบครัว การบริหารงานจะใช้บุคลากรภายในครอบครัว ทำให้มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และสามารถตัดสินใจได้ทันที เมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วน

- ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น โดยภูมิสำเนาในจังหวัดที่ตนเองตั้งกิจการ และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเป็นคนท้องถิ่น จึงส่งผลดีต่อการจัดหาวัตถุดิบ แรงงานในพื้นที่ได้ดีและสามารถบริหารจัดการได้ง่ายและรวดเร็ว

- จากการที่ผู้ประกอบการสืบทอดกิจการของครอบครัว และจากการเป็นลูกจ้างแรงงานเช่นเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งมีผลดีต่อการบริหารจัดการ และช่องทางการจำหน่าย หาดตลาดเพราะได้สัมผัส ความรู้จากกิจการของตนเองหรือที่สัมผัสมาแต่แรกเริ่มก็จะทำให้มีการพัฒนากิจการได้มากขึ้น

จุดอ่อน

- พบว่าการบริหารงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ผู้ประกอบการจะมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ไม่ครบทุกด้านทั้งทางด้านการผลิต การพาณิชย์ การเงินและการบริหาร
- ผู้ประกอบการมีการพัฒนาความรู้ในการดำเนินธุรกิจไม่มากนัก โดยผู้ประกอบการจำนวนร้อยละ 66.18 ไม่เคยร่วมประชุม หรือสัมมนา เกี่ยวกับอุตสาหกรรมที่ตนเองดำเนินการอยู่

โอกาส

- การพัฒนาความรู้เพิ่มเติมมีน้อยและสอดคล้องกับการศึกษา แต่ประสบการณ์การทำธุรกิจแบบไม่เป็นระบบมีมาก ฉะนั้นเมื่อนำมาผสมผสานกับการศึกษา การอบรม สัมมนาแล้ว จะสามารถให้มีการบริหารงานได้ดีขึ้น ดังเช่นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมอาหารมีการพัฒนาตนเองค่อนข้างสูงเพราะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย และตรงตามความต้องการของตลาดทำให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น
- กิจกรรมที่สืบทอดมานั้นถ้าลูกหลานมีการศึกษา และกลับมาพัฒนากิจการก็จะสามารถจัดการบริหารได้ดีกว่าคนรุ่นเก่า

อุปสรรค

- การใช้ระบบการจัดการที่ยังคงอิงกับ ระบบที่เคยทำกันมา โดยไม่ได้มุ่งพัฒนาความรู้ใหม่จากการฝึกอบรม สัมมนา ทำให้เป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาธุรกิจได้
- ผู้สืบทอดกิจการยุคใหม่ไม่สนใจที่จะกลับมาบริหารจัดการกับกิจการของครอบครัวเพราะมีระบบการศึกษาที่สูงขึ้น และส่วนใหญ่จะมีงานรองรับในเมืองทำให้ขาดบุคคลที่จะรับช่วงการผลิตจากครอบครัว
- ข้อจำกัดของผู้ประกอบการที่ผันตัวเองจากลูกจ้างในหน่วยงานผลิตมาเป็นผู้ประกอบการนั้น จะมีข้อจำกัดในการบริหารและจัดการทั้งในด้านวัตถุดิบ แรงงาน ทุน และการตลาด แต่จะมีทักษะในการผลิตที่ดีกว่าเพราะมีประสบการณ์ที่สะสมมาเป็นเวลานาน
- จากการบริหารจัดการแบบครอบครัวนั้นมีข้อจำกัด กล่าวคือผู้ประกอบการขาดการศึกษาและประสบการณ์บางด้านทำให้การจัดการปัญหากระทำได้ยากกว่า เป็นรูปแบบที่ไม่เอื้อต่อการระดมทุนที่จะขยายกิจการในอนาคต เห็นได้จากกิจการดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่จะไม่มีขยายตัว เช่น โรงสี และปรับปรุงหรือพัฒนาขึ้นถ้าไม่มีผู้รับช่วงการผลิตก็จะมีกรยกเลิกกิจการดังกล่าว
- ผู้ประกอบการรุ่นเก่าจะไม่ยอมเปิดโลกทัศน์ที่จะรับการพัฒนารูปแบบการดำเนินการ อีกทั้งไม่ยินดีกับการเผยแพร่กรรมวิธีการผลิตให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และไม่ยินดีกับการที่ได้รับความเสนอแนะในการปรับปรุงกิจการ

สรุป

ลักษณะการจัดการของการประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตกนั้น โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการดำเนินการโดยระบบครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งรูปแบบการดำเนินการโดยบุคคลคนเดียวหรือครอบครัวของอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีสัดส่วนที่สูงมาก ซึ่งมีรูปแบบที่ดีก็คือมีการบริหารจัดการ ที่สามารถทำได้สะดวกและรวดเร็ว ส่งผลต่อกิจการที่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว กับการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่กิจการประสบอยู่ อย่างไรก็ตามการพัฒนากิจการยังคงประสบปัญหาอยู่ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจจะมีข้อจำกัดจากระดับการศึกษา ทำให้เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาการประกอบการ การผลิต และรูปแบบผลิตภัณฑ์ ดังนั้นหากภาครัฐให้ความช่วยเหลือในประเด็นดังกล่าว ก็จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคนี้

2. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ทางด้านเทคโนโลยีจากอุตสาหกรรมขนาดย่อมไปสู่ชุมชนในท้องถิ่น

1. อุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่

1) การจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

ในการพิจารณาในเรื่องการจัดหา และที่มาของเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่ พบว่ามีทั้งโอกาส และอุปสรรค ดังต่อไปนี้

- จุดแข็งในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการหรือกิจการในพื้นที่ที่สามารถจัดหาเทคโนโลยีได้ จากผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ที่กิจการที่เริ่มต้นใหม่หรือผู้ประกอบการใหม่สามารถดำเนินการผลิต

จึงอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่ สามารถริเริ่มขึ้นได้ในเรื่องกระบวนการผลิต เนื่องจากผู้ประกอบการเดิมไม่ได้ปิดบังความรู้ หรือยินดีถ่ายทอดให้ผู้อื่น ดังเช่น กรณีของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ตาลที่ผู้ผลิตใหม่มีความสามารถในการประกอบหรือผลิตเครื่องกลึงขึ้นใช้เองได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดเทคโนโลยียังกล่าวก็ไม่ได้เปิดเผยทั้งหมด เพราะกิจการต้องการรักษาเอกลักษณ์ หรือคุณสมบัติพิเศษของสินค้าของตนเองไว้ เพื่อให้เกิดความแตกต่างจากสินค้าของกิจการอื่นๆซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ในการทำการตลาด

ในการสำรวจพบว่า ผู้ประกอบหลายรายมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นได้ เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล เป็นต้น ที่ดัดแปลงผลิตภัณฑ์จากสินค้าที่จำหน่ายในท้องถิ่นไปสู่รูปแบบที่จำหน่ายในต่างประเทศได้

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ประกอบการบางรายสามารถดัดแปลงและซ่อมเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตเองได้เบื้องต้น โดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาในสายวิชาชีพ หรือช่างเทคนิค ทำให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการผลิตได้

- จุดอ่อนในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการหรือกิจการในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้สามารถจัดหาหรือการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมีข้อจำกัดในเรื่องระดับของเทคโนโลยีที่สามารถจะเรียนรู้ได้

นอกจากระดับการศึกษา ที่เป็นข้อจำกัดแล้ว เราพบว่าข้อมูลเกี่ยวกับการจัดหาความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ในพื้นที่ค่อนข้างจำกัด ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะได้รับจากผู้ประกอบการที่ประกอบอาชีพประเภทเดียวกัน

สำหรับเทคโนโลยีขั้นกลางและขั้นสูงแล้ว เราพบว่า ความสามารถของกิจการ ยังคงมีข้อจำกัด ทำให้ต้องพึ่งพาความรู้และความช่วยเหลือจากที่อื่น โดยเฉพาะจากกรุงเทพมหานคร ดังจะเห็นได้จากเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

- โอกาสในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

ในปัจจุบันภาครัฐ ให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชน และอุตสาหกรรมขนาดย่อม ในชนบทมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายและมาตรการต่างๆของภาครัฐ เช่น นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ และสถาบันการศึกษาได้ลงให้ช่วยเหลือและจัดหาเทคโนโลยีต่างๆ มาให้กิจการในชนบทมากขึ้น

- อุปสรรคในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

นอกจากระดับการศึกษาที่จำกัดแล้ว เราพบว่า เงินทุนในการจัดหาเทคโนโลยีของกิจการยังมีจำกัด โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักจะใช้เงินสะสมส่วนตัวในการลงทุนตั้งกิจการ และจัดหาเทคโนโลยีการผลิต ในขณะที่ความสามารถในการระดมทุนจากภายนอกยังมีน้อย โดยเฉพาะสินเชื่อในระบบ อย่างไรก็ตามเนื่องจากกิจการบางประเภทไม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมาก แต่ต้องใช้ภูมิปัญญา ความรู้และเทคนิคในการผลิตเป็นหลัก เช่น การผลิตกอละแม เป็นต้น

2) การพัฒนาเทคโนโลยี

- จุดแข็งในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

ในการพัฒนาเทคโนโลยีหรือภูมิปัญญาที่มีรากฐานของท้องถิ่น สามารถพัฒนาและต่อยอดความรู้ได้ เช่น การผลิตขนม เป็นต้น

นอกจากนี้การที่ชุมชนบางส่วนมีเชื้อชาติ หรือวัฒนธรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ รวมทั้งเทคโนโลยีที่มีอยู่ เช่น ชาวไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) ที่จะมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ให้กับชุมชนส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

การที่รัฐให้ความช่วยเหลือมากขึ้นในด้านเงินทุน ทำให้กิจการสามารถจัดหาเทคโนโลยีสามารถกระทำได้ดีขึ้น

- จุดอ่อนในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

นอกจากการศึกษาแล้ว ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งก็คือ การพัฒนาความรู้ และความสามารถ เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ได้รับการอบรมเพิ่มเติม ทั้งนี้ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีเวลา และต้องอยู่ดูแลกิจการเพื่อทำการผลิต

ให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตน้อย การพัฒนาโดยส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะรูปแบบ หรือบรรจุภัณฑ์

ขาดแรงจูงใจ หรือไม่สนใจในการพัฒนาสินค้าให้ได้การรับรอง หรือมาตรฐาน ทำให้ขาดแรงกระตุ้นที่นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีของกิจการ

- โอกาสในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

หน่วยงานราชการ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาได้ให้ความช่วยเหลือมากขึ้น ทำให้กิจการได้รับข้อมูล และการถ่ายทอดความรู้ใหม่จากภายนอก โดยเฉพาะจากต่างประเทศ

- อุปสรรคในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

ข้อจำกัดภายในกิจการ จากการที่ผู้ประกอบการขาดที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชานี้ ทำให้เมื่อได้รับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ จึงต้องใช้เวลาในการศึกษาว่าที่จะสามารถปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้เมื่อมีการใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นในงานดังกล่าว จากต่าง

ประเทศ โดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และส่วนประกอบ ทำให้กิจการไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

ข้อจำกัดจากภายนอกกิจการ เกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆของต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตรต่างๆ ทำให้ผู้ประกอบการต้องเรียนรู้โดยวิธีแบบไม่เป็นทางการ โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

นอกจากนี้จากการที่ไม่มีสถาบันการศึกษาเปิดสอนในบางสาขาวิชาในประเทศ ทำให้การพัฒนาความรู้พื้นฐานและการพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าวขาดการพัฒนาฐานความรู้ ส่งผลให้ขาดโอกาสการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีดังกล่าวในปัจจุบันจึงมักเกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคลและในวงจำกัดเท่านั้น และปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ต้องมีการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศต่อไป

2. ชุมชนในท้องถิ่น

1) การจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

- จุดแข็งในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชนได้ง่าย ผ่านการสังเกต หรือการช่วยงานของกิจการในพื้นที่ เนื่องจากทุกคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ เป็นของชุมชนหรือท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- จุดอ่อนในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

เนื่องจากระดับการศึกษาที่จำกัด ซึ่งส่วนใหญ่ที่จบระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีภูมิหลังเดิมมาจากการมีอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทั่วไปทำให้ขาดทักษะในการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ซับซ้อน

- โอกาสในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

การให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มากขึ้นในท้องถิ่น ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถพัฒนาความรู้และความสามารถ

- อุปสรรคในเรื่องการจัดหาและการใช้เทคโนโลยี

เงินทุนที่จำกัด และการขาดแรงกระตุ้นทำให้ที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ หรือให้ความสนใจกับเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่น

2) การพัฒนาเทคโนโลยี

- จุดแข็งในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

แรงผลักดันในการพัฒนาฐานทำให้หลายคนพัฒนาตนเอง มาสู่การเป็นผู้ประกอบการ แทนการรับจ้างผลิต โดยเฉพาะกิจการที่ใช้เงินลงทุนไม่มากนัก

- จุดอ่อนในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

ข้อจำกัดทางการศึกษา และประสบการณ์ทำให้ สมาชิกหลายคนในชุมชนขาดความมั่นใจ ในการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งจะเห็นได้จากคำตอบที่ว่า “ไม่มีหัวทางด้านนี้” แต่ ยินดีที่จะรับจ้างผลิต

- โอกาสในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

การสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ประกอบการ ตัวแทนของ สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น และผู้นำชุมชน นำมาซึ่งการพัฒนาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่ง กันและกัน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่จำกัดในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- อุปสรรคในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในท้องถิ่นโดยเฉพาะการตั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่ ทำให้แรงงาน หรือเยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิม ทำให้ขาดการสืบทอด และ การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่เดิม ซึ่งส่วนใหญ่มองว่าเป็นงานหนักและได้ค่าตอบแทนน้อย

บทสรุป

1. วัตถุดิบ

ถึงแม้ว่าภูมิภาคตะวันตกจะมีความได้เปรียบกว่าหลายภูมิภาคของประเทศไทยในเรื่อง ความหลากหลาย และคุณภาพของวัตถุดิบทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิดที่มีเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับการขาดการจัดการที่ดีในการวางแผนพัฒนาระดับภูมิภาค ทำให้เริ่มปรากฏปัญหาเรื่องความต้องการวัตถุดิบและความสามารถในการผลิตของวัตถุดิบทางการเกษตรในพื้นที่ยังขาดความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะปัญหาการลดลงของพื้นที่การเกษตรและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในภูมิภาค ถือเป็นประเด็นสำคัญที่น่าจะมีความการศึกษาต่อไป เนื่องจากมีส่วนสำคัญที่ทำให้หลายกิจการต้องเลิกกิจการ

นอกจากนี้พบว่า การผูกขาดการค้ากับผู้ป้อนวัตถุดิบมีเพียงรายเดียว ด้วยเหตุผลหลายประการ โดยเฉพาะด้านการเงิน จึงทำให้ได้วัตถุดิบในต้นทุนที่สูงและไม่มีศักยภาพหรืออำนาจต่อรองพอในการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบ ดังนั้นหากมีการรวมตัวกันโดยจัดตั้งสมาคมหรืออาศัยกลไกของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดที่มีอยู่ เพื่อรวมตัวกันซื้อวัตถุดิบและจัดตั้งหน่วยตรวจสอบคุณภาพร่วมกัน เป็นผลสำเร็จ ก็จะสามารถที่จะแก้ไขปัญหาด้านราคาวัตถุดิบ ในเรื่องปริมาณและคุณภาพวัตถุดิบ

2. ทุน

อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตกนั้น ส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนที่ใช้มาจากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีแหล่งทุนของภาครัฐเพื่อกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อมอีกหลายแห่ง อย่างไรก็ตามสถาบันการเงินของรัฐกลับมีบทบาทในการให้สินเชื่อน้อยกว่ามาก อันเนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ นอกจากนี้ยังพบว่า กิจการส่วนใหญ่ที่มีมาดั้งเดิม เช่น อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานนั้นมีการพัฒนาหรือขยายกิจการในอัตราที่ไม่สูงมากนัก จึงมักระดมทุนจากการออมของตนเองหรือครอบครัว และเครือข่าย และมีกู้สินเชื่อจากสถาบันการเงินไม่มากนัก ในขณะที่อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ อาทิ อุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมเครื่องมือ อุปกรณ์การขนส่ง เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนสูง ประกอบกับการดำเนินกิจการใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก จึงอาศัยการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ และส่วนใหญ่อุตสาหกรรมใหม่ ๆ เหล่านี้ผู้ประกอบการมีระดับการศึกษา และผลตอบแทนที่ดีกว่าอุตสาหกรรมดั้งเดิม ดังนั้นอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่สูง รัฐควรให้ความช่วยเหลือในการสนับสนุนเงินทุน เช่น มีการรับจำนำผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้เพิ่มมากขึ้น

3. การตลาด

จากการที่ผู้ประกอบการสามารถผลิต และจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ของตนเองเป็นตลาดใหญ่ที่สุด หรือมีการพึ่งพิงตลาดในท้องถิ่นสูง นั้นเป็นแง่ดีคือสามารถผลิตแล้วจำหน่ายสินค้าได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าขนส่ง แต่ถ้าพิจารณาอีกแง่หนึ่งแล้วจะเป็นการจำกัดขนาดตลาดที่เล็กทำให้กิจการมีกำลังผลิตค่อนข้างจำกัดอยู่กับที่ ไม่มีการพัฒนากิจการ และยังส่งผลต่อกำลังการผลิตที่ไม่แน่นอน เนื่องจากลูกค้าส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร

นอกจากนี้สินค้ายังขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพ และรูปแบบให้ทันสมัยขึ้น รวมทั้งขาดการวางแผนการจัดการด้านการตลาดที่ดี ส่งผลให้ไม่ทราบความต้องการของลูกค้า และผู้ซื้อไม่รู้จักสินค้าเพราะสินค้ายังขาด Brand Name โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานที่นับวันจะไม่มีกำลัการเพิ่มกำลังการผลิต ซึ่งถ้าสามารถพัฒนาด้านการตลาดได้ก็จะส่งผลให้อุตสาหกรรมในภูมิภาคตะวันตกมีการเพิ่มการจ้างงานให้กับคนในพื้นที่ได้มากขึ้น และปริมาณการผลิตสินค้าก็จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย

4. แรงงาน

อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก มีลักษณะการใช้แรงงานที่ต่างกัน เห็นได้จากอุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานในภูมิภาคเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความต้องการแรงงานอย่างเข้มข้น (Labor Intensive) ในขณะที่อุตสาหกรรมเครื่องมือ อุปกรณ์การขนส่ง เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เครื่องจักร ในการผลิตเป็นจำนวนมาก และแรงงานที่ใช้ในการผลิตก็น้อย ส่วนใหญ่เป็นแรงงานฝีมือ (Skilled Labor) และไม่ต้องมีปริมาณมาก เป็นต้น

ที่มาของแรงงานในภูมิภาคนั้นก็มาจากในภูมิภาคตะวันตก เป็นส่วนใหญ่ และอยู่ในจังหวัดที่กิจการนั้นตั้งอยู่ จึงมีความสะดวกในการจัดหาและจ้างงาน โดยผู้ประกอบการไม่ต้องกาและส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยแรงงานระหว่างอายุ 31 – 40 ปี มากที่สุด แต่ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่จะมีการเลือกงานสูง จะไม่ทำงานที่เสี่ยงอันตราย สกปรก และทำงานในพื้นที่อื่นมากกว่าเนื่องมาจากระดับการศึกษาที่สูงซึ่งอนาคตจะส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ต้องอาศัยแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียง หรือต่างด้าว เป็นต้น โดยเฉพาะงานหนัก สกปรก หรือมีอันตรายในการผลิต

ในส่วนของการเพิ่มพูนทักษะฝีมือแรงงานนั้นรัฐให้การสนับสนุน โดยเปิดการฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงาน แต่เนื่องจากผู้ประกอบการยังมีข้อจำกัดทางความคิดที่จะให้ลูกจ้างไปฝึกอบรม เพราะกลัวว่าเมื่อมีความรู้จะไม่กลับมาทำงานของตนเอง หรือไม่เห็นความจำเป็นกลัวเสียเวลางาน ไม่มี

ประโยชน์ เป็นต้น จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร นอกจากนี้แรงงานยังขาดความรับผิดชอบสูงโดยมีการหยุดงานบ่อย ขาดความซื่อสัตย์ ดิตสารเสฟติด เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่มีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก

5. การจัดการของผู้ประกอบการ

ลักษณะการจัดการของการประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตกนั้น โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการดำเนินการโดยระบบครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งรูปแบบการดำเนินการโดยบุคคลคนเดียวหรือครอบครัวของอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีสัดส่วนที่สูงมาก ซึ่งมีรูปแบบที่ดีก็คือมีการบริหารจัดการ ที่สามารถทำได้สะดวกและรวดเร็ว ส่งผลต่อกิจการที่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว กับการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่กิจการประสบอยู่ อย่างไรก็ตามการพัฒนากิจการยังคงประสบปัญหาอยู่ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจจะมีข้อจำกัดจากระดับการศึกษา ทำให้เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาการประกอบการ การผลิต และรูปแบบผลิตภัณฑ์ ดังนั้นหากภาครัฐให้ความช่วยเหลือในประเด็นดังกล่าว ก็จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคนี้

6. เทคโนโลยี

อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก ผู้ประกอบการนั้นส่วนใหญ่มีความรู้ในการผลิตสินค้าจากการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก อีกทั้งได้ความรู้จากครอบครัว จากการสั่งสมประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้าง การอบรมสัมมนา โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ มีการศึกษาด้วยตนเองมากที่สุด เครื่องจักรที่นำมาใช้ผลิตส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรใหม่ และส่วนน้อยที่จะซื้อเครื่องจักรเก่ามาใช้ ดังนั้นถ้าเครื่องจักรมีปัญหาขัดข้องก็จะเรียกช่างซ่อมโรงกลึงในท้องถิ่นมาแก้ไข แต่ถ้าเสียมากก็จะส่งไปยังตัวแทนจำหน่าย

นอกจากนี้จากการศึกษา พบว่าผู้ประกอบการยังขาดความสามารถในการเรียนรู้และใช้เครื่องจักรหรือเทคโนโลยี ในการผลิตสินค้าที่จะพัฒนารูปแบบสินค้าให้ดีขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะอาจจะเกิดจากการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอก จึงขาดการเรียนรู้ ปรับปรุงให้เหมาะสมกับกิจการหรือท้องถิ่น โดยการขาดฐานความรู้ดังกล่าวส่งผลให้ต้องมีการจัดหาและพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกตลอด และยังขาดเทคโนโลยีการผลิตที่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับตลาดของตนเอง อีกทั้งในการผลิตก็ยังขาดการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการควรที่จะพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ประกอบกับรัฐควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการดูแลรักษา ซ่อมบำรุงเครื่องจักร และช่วยพัฒนารูปแบบการผลิตเพื่อเป็นการลดปัญหาอื่น ๆ

บทที่ 9

สรุปผลการศึกษาและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีในชนบท

จากการศึกษาข้อมูลของอุตสาหกรรมขนาดย่อม และชุมชนหรือท้องถิ่นที่ตั้งของสถานประกอบการ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ และโครงสร้างการผลิต ทั้งในเรื่องของปัจจัยการผลิต เช่น ผู้ประกอบการ ทุน แรงงาน และลักษณะทั่วไปของการประกอบการ รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยทำการพิจารณาร่วมกับนโยบาย มาตรการ และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ โดยจะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็น ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่เหมาะสมต่อไป

1. โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดย่อม

ภูมิภาคตะวันตกมีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความพร้อมของฐานทรัพยากรการผลิต อันได้แก่ วัตถุดิบทางการเกษตร การประมง และทรัพยากรธรรมชาติ มีระบบสาธารณูปโภคที่พร้อม เช่น ระบบชลประทาน และการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งการที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญของประเทศ ทำให้อุตสาหกรรมในภูมิภาคตะวันตกมีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยดังกล่าวข้างต้น อันได้แก่ การลดลงของพื้นที่การเกษตร ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการเคลื่อนย้ายของประชากรในพื้นที่ โดยเฉพาะวัยแรงงาน ส่งผลให้ศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมลดลง

จากการวิจัยพบว่า ภาคการเกษตรมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อลักษณะโครงสร้าง และการกระจายตัวของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคตะวันตก อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน และอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักในภูมิภาคนี้ เริ่มลดบทบาทลง กล่าวคือ อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานมีการขยายตัวในอัตราที่ต่ำมาก และลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีสูงเริ่มเข้ามาแทนที่ โดยแหล่งอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ระหว่างเขตอำเภอเมืองราชบุรี โพธาราม และ บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อำเภอท่าม่วง ท่ามะกา และ อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีจำนวนโรงงานกว่า 1,740 โรง หรือกว่าร้อยละ 37 ของโรงงานทั้งภูมิภาค

ในส่วนของการสร้างการผลิตของกิจการพบว่า ในการเริ่มต้นของผู้ประกอบการ ได้รับความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการมาจากการเป็นลูกจ้างมาก่อน สืบทอดกิจการของครอบครัว

และการศึกษา ในส่วนการดำเนินการและการจัดการพบว่า ผู้ประกอบการที่มีความรู้พื้นฐานและมีประสบการณ์ จะสามารถจัดการและแก้ปัญหาต่างๆได้ดี ทั้งด้านการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ การตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในขณะที่ผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐจะมีข้อจำกัดในการจัดการกับปัญหาต่างๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยในการดำเนินการของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาค มีแนวโน้มดีขึ้นในหลายๆด้าน เช่น ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการ และแรงงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการโดยเฉพาะปัญหาเรื่องการขาดแคลนวัตถุดิบทางการเกษตร ที่มีส่วนสำคัญทำให้สถานประกอบการหลายแห่งต้องเลิกกิจการ การที่แรงงานรุ่นใหม่ไม่สนใจทำงานในกิจการขนาดย่อม การขาดแคลนทุนหมุนเวียน รวมทั้งผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูงขึ้นให้ความสนใจการดำเนินกิจการขนาดย่อมน้อยลง

2. ผลการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีในชนบท

ในส่วนของการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ภายในกิจการ และภายนอกกิจการ ทำให้กิจการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการจะได้รับการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาการผลิตและผลิตภัณฑ์ การควบคุมคุณภาพ และการจัดการที่ดีขึ้น ในขณะที่ผู้อาศัยในชุมชนที่กิจการตั้งอยู่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยทางอ้อม และการนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา ความสนใจและเอาใจใส่ และประสบการณ์ เป็นสำคัญ

ในการพัฒนาเทคโนโลยีหรือภูมิปัญญาที่มีรากฐานของท้องถิ่น สามารถพัฒนาและต่อยอดความรู้ได้ เช่น การผลิตขนม เป็นต้น นอกจากนี้การที่ชุมชนบางส่วนมีเชื้อชาติ หรือวัฒนธรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ รวมทั้งเทคโนโลยีที่มีอยู่ เช่น ชาวไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) ที่จะมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆให้กับชุมชน ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน นอกจากนี้การที่รัฐให้ความช่วยเหลือมากขึ้นในด้านเงินทุน ทำให้กิจการสามารถจัดหาเทคโนโลยี สามารถกระทำได้ดีขึ้น

ในส่วนของปัญหาการพัฒนาเทคโนโลยี พบว่า ระดับการศึกษาเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ นอกจากนี้ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งก็คือ การพัฒนาความรู้ และความสามารถ เนื่องจากขาดการอบรมเพิ่มเติม และปัญหาขาดเงินทุนในการจัดหาและพัฒนาเทคโนโลยีก็เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ และการพัฒนาโดยส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

โดยเฉพาะรูปแบบ หรือบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งขาดแรงจูงใจ หรือไม่สนใจในการพัฒนาสินค้าให้ได้การรับรอง หรือมาตรฐาน ทำให้ขาดแรงกระตุ้นที่นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยี

3. แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมทางด้านเทคโนโลยี

แนวโน้มของเศรษฐกิจโลกขณะนี้ เป็นแบบทุนนิยมเสรีมากขึ้น ซึ่งหมายถึงทุกประเทศทั่วโลกจะลดการปิดกั้นทางการค้า ลดการสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศของตน ทุกประเทศสามารถนำเข้าสินค้าของตนเองออกไปขายทั่วโลกได้อย่างเสรีขึ้น จึงดูเหมือนว่าการแข่งขันจะเป็นธรรมชาติมากขึ้น แต่แท้ที่จริงแล้วอาจส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกมีความรุนแรงมากขึ้น อุตสาหกรรมของไทยซึ่งมีโครงสร้างที่อ่อนแอเนื่องจากหลายประการ เช่น เทคโนโลยีเก่าล้าสมัยที่มากับเครื่องจักร สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทยเป็นสินค้าระดับกลาง-ระดับล่างที่รับจ้างผลิต ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมของไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถด้านการจัดการ การตลาดและการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้ง Brand name ของตน ผู้ส่งออกไทยสามารถเจาะเรื่องทางการตลาดได้เพียงระดับผู้นำ ทำให้ถูกกดราคา แรงงานไทยมีพื้นฐานการศึกษาต่ำ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ เป็นต้น

โครงสร้างที่อ่อนแอของอุตสาหกรรมไทยเช่นนี้ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยค่อนข้างด้อยกว่าประเทศคู่แข่ง ทำให้จำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างทางอุตสาหกรรมให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก

การศึกษาในส่วนนี้นั้นจะเป็นแนวทางการพัฒนาของอุตสาหกรรมในด้านเทคโนโลยี การผลิต การจัดการทางด้านแรงงาน และการพัฒนาบุคลากร โดยอาจพิจารณาเป็นสองลักษณะ ประการแรกคือ เพื่อวัตถุประสงค์การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการในด้านต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ในภาวะการแข่งขันที่รุนแรงของอุตสาหกรรมหรือเป็นแนวทางในระยะสั้น และประการที่สองคือ แนวทางการปรับตัวเพื่อการเจริญเติบโต การขยายกิจการอย่างมีเสถียรภาพในอนาคต และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

1. การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการผลิต

การที่อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการผลิตที่ล้าสมัย เครื่องจักรในการผลิตมักเป็นเครื่องจักรเก่าขาดการพัฒนาเทคโนโลยี ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ สินค้ามีคุณภาพต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าจากอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีสูงและมีต้นทุนที่ต่ำกว่าได้ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองตามแนวทางต่างๆ 7 ประการ

ประการแรก กลุ่มอุตสาหกรรมขนาดย่อม ที่มีความพร้อมทางด้านเครื่องมือ เครื่องจักร อาทิ มีเครื่องจักรใหม่ ทันสมัย ประสิทธิภาพสูง หรือทำงานตามคุณสมบัติเฉพาะได้ เป็นต้น แต่ประสบปัญหาใช้เครื่องจักรได้เต็มที่อาจเนื่องมาจาก ขาดช่างเทคนิคที่มีความรู้ หรือผู้จำหน่ายเครื่องจักรให้การดูแลและบริการแนะนำการใช้ได้ไม่เพียงพอ ก็ตามทำให้ไม่สามารถใช้เครื่องจักรได้อย่างเต็มขีดความสามารถ ควรมีการรวมกลุ่มระหว่างผู้ผลิตในกลุ่มอุตสาหกรรมและประสานงานมายังสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น สถาบันไทย-เยอรมัน สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลและโลหะการ และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อจัดฝึกอบรมบางสาขาโดยเฉพาะ

ประการที่สอง กลุ่มอุตสาหกรรมขนาดย่อมใช้เครื่องจักรเก่าและประสิทธิภาพต่ำ มักจะประสบปัญหาต้องหยุดการผลิตเพราะเครื่องจักรเสียบ่อย พบว่ามี เครื่องจักรจำนวนหนึ่งของโรงงานมิได้เดินเครื่อง เนื่องจากเสียมานาน และไม่มีช่างที่สามารถซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องจักรบางประเภทได้ แนวทางการพัฒนาในกลุ่มนี้จะกระทำโดยการลงทุนซื้อเครื่องจักรใหม่หรือเครื่องจักรเก่ามาแปรสภาพ แล้วแต่ความเหมาะสม และเครื่องจักรใหม่ที่จะซื้อนั้นควรคำนึงถึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต (Application) ได้มากเพื่อสะดวกต่อการผลิตสนองตามความต้องการของตลาดและอาศัยการแนะนำการใช้งานซ่อมแซม บำรุงรักษาจากช่างเทคนิคตัวแทนจำหน่าย

ประการที่สาม การปรับปรุงระบบการวางผังโรงงาน (Plant Layout) ซึ่งปัจจุบันพบว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อม มิได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้เท่าที่ควร ส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจในกระบวนการผลิต และการใช้งานเครื่องจักรที่ดีพอ ทำให้เกิดการวางสายการผลิต ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการประเมินต้นทุนได้อย่างถูกต้อง ผู้ประกอบการจำเป็นต้องเรียนรู้การจัดการผลิตสมัยใหม่ ไม่ใช่เพียงผิวเผิน หรือคิดเอาจากประสบการณ์ที่ตนเองมี หากแต่ต้องเข้าใจถึงพื้นฐานความรู้อย่างลึกซึ้ง เพื่อจะเอาไปใช้ประโยชน์ ความรู้เหล่านี้ได้แก่ หลักสูตร Total Productivity Management, Total Quality Management, Quality Circle และ Material Registration Process เป็นต้น ควรเริ่มต้นจากความรู้พื้นฐานง่ายๆ ก่อน และนำไปปรับใช้กับองค์กร

ประการที่สี่ กลุ่มอุตสาหกรรมขนาดกลางที่มีศักยภาพมีนโยบายในการร่วมทุนกับต่างชาติควรเตรียมความรู้พื้นฐานของเทคโนโลยีการผลิตของอุตสาหกรรมและเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีและบุคลากรของตนเพื่อรับเทคโนโลยีการผลิต (Technology Transfer) จากผู้ร่วมทุนต่างประเทศ และอาจประสานงานกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อสืบค้นผู้ร่วมธุรกิจจากต่างประเทศที่น่าสนใจ

ประการที่ห้า เพื่อรองรับการแข่งขันในอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 21 การผลิตเพื่อเข้าสู่มาตรฐานการผลิตระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่อุตสาหกรรมขนาดกลางหลีกเลี่ยงยาก และจะกลายเป็นข้อจำกัดทางการค้า โดยเฉพาะมาตรฐาน ISO สำหรับตลาดยุโรปและอเมริกา และมาตรฐาน JIS ของ

ญี่ปุ่น อุตสาหกรรมขนาดกลางที่จะเน้นการเข้าสู่ตลาดผลิตโดยติดยี่ห้อบริษัท (OEM) หรือเน้นตลาดส่งออกจำเป็นต้องมีการปรับวัฒนธรรมขององค์กร ให้ความรู้พนักงานให้เข้าใจความสำคัญและแนวทางการนำองค์เข้าสู่ระบบมาตรฐานดังกล่าว การจัดเตรียมบุคลากร ที่มีคุณภาพและความรู้มาเป็นคณะศึกษา ในขณะที่เดียวกันการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยใช้ตลาดต่างประเทศเป็นสื่อในการพัฒนาสายผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือรูปแบบสินค้าที่ตลาดต้องการเป็นเรื่องจำเป็น

ประการที่หก หันไป ผลิตสินค้าระดับกลาง และระดับสูงโดยการทำวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ ผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือสายการผลิตใหม่ ๆ และการปรับปรุงผลิตภาพและการปรับปรุงกระบวนการผลิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากจำเป็นต้องแข่งขันกับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือเป็นสินค้าทดแทนสำหรับให้ตลาดเลือก ดังนั้นการผลิตได้ในต้นทุนที่ถูก ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรง ทำให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดได้ โดยแนวทางผู้ประกอบการจะต้องตรวจสอบความต้องการภายใน และวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกิจการว่าต้องการวิจัยและพัฒนาในด้านใด และประสานงานมายังสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ซึ่งเตรียมความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ (Facilities and Equipment) สำหรับทั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ กลางและขนาดย่อม โดยสถาบัน “Science Park” นอกจากนี้ยังมีสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ที่จะให้บริการได้อีกด้วย

ประการที่เจ็ด การเน้นระบบการควบคุมการผลิต (Quality Control) เพื่อผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานสูงขึ้นโดยให้ความสำคัญกับการตั้งหน่วย / แผนตรวจสอบคุณภาพสินค้าภายในองค์กรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อรักษามาตรฐานการผลิตและให้สินค้าเป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือได้ในเรื่องคุณภาพ โดยเฉพาะขั้นตอนการผลิตที่มีการใช้แรงงานคนเข้าไปทำมิได้ใช้เครื่องจักรนั้นจะมีปัญหาเรื่องคุณภาพค่อนข้างมาก จำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ทั้งระหว่างขั้นตอนการผลิต, หลังผลิตเสร็จ และก่อนนำสินค้าออกจากโรงงาน

ในเรื่องเทคโนโลยีการผลิตนี้ ภาครัฐควรเพิ่มบทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ประกอบการให้มากขึ้น โดยการจัดหาผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศออกไปให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ประกอบการในแต่ละสาขาอุตสาหกรรมที่สำคัญเป็นประจำ โดยผู้ประกอบการหรือสมาคมอุตสาหกรรมสาขาต่างๆ เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด

2. การปรับตัวในด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในการผลิต

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นฐานสำคัญในการยกระดับในการพัฒนาต่อไปของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ปัญหาด้านแรงงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อมนั้น ส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือเป็นส่วนใหญ่ และมักมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าออกบ่อยครั้งตาม

ฤดูการผลิตภาคเกษตรทำให้แรงงานขาดความชำนาญทักษะเฉพาะด้าน แต่ลักษณะแรงงานที่จัดจ้างก็ยังเป็นแรงงานในท้องถิ่นคือเป็นลูกจ้างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด หรือจังหวัดใกล้เคียง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ที่มีสัดส่วนการใช้แรงงานสูงอย่างอุตสาหกรรมเครื่องหนังและสิ่งทอ, สินค้าหัตถกรรม (อัญมณีและเครื่องประดับ) แปรรูปไม้และเฟอร์นิเจอร์ และอาหาร / แปรรูปอาหาร ในกลุ่มนี้ควรจะมีการจัดหลักสูตรและรูปแบบการฝึกฝนแรงงาน ในระหว่างการทำงานภายใต้การดูแลของผู้ควบคุม (Supervisor) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกฝน เปิดให้มีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ อย่างเต็มรูปแบบและควรมีการประเมินประสิทธิภาพของพนักงาน เพื่อหาทางเพิ่มผลผลิตต่อจำนวนคนให้มากที่สุด (Productivity) นอกจากนี้ต้องจัดหาเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ทันสมัยและประสิทธิภาพสูงๆ และสามารถผลิตสินค้าได้หลากหลายตามความต้องการของตลาดได้ และฝึกบุคลากรกลุ่มที่มีศักยภาพขึ้นมารองรับอย่างจริงจัง เพื่อสามารถปรับใช้ได้ในอนาคต

สำหรับการประสานการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐบาล สามารถติดต่ออย่างสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา (อุตสาหกรรมสิ่งทอ, อัญมณีและเครื่องเรือน) สำหรับอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นน้อยกว่าแต่เน้น แรงงานที่มีพื้นฐานความรู้ทางเทคนิคในสัดส่วนสูงๆ อย่างอุตสาหกรรมชิ้นส่วนโลหะ (อิเล็กทรอนิกส์, เครื่องจักรอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมพลาสติกและเคมีภัณฑ์) นี้ควรเน้นการรับบุคลากรที่มีพื้นฐานความรู้ทางเทคนิคที่มีการศึกษา ระดับ ปวช. / ปวส. และลงทุนในการพัฒนาบุคลากรโดยการส่งไปอบรมที่หน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานหรือประสานไปยังสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนหรือศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการของกรมส่งเสริมกระจายอยู่ 11 ภาค สำหรับอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการหาผู้ร่วมลงทุนต่างชาติ หรือการซื้อเครื่องจักรใหม่ที่ทันสมัย จะต้องมีการเตรียมความพร้อมของช่างเทคนิค หรือวิศวกรโรงงานที่จะรับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการผลิตและพัฒนาทักษะทางด้านภาษา เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

3. การปรับตัวของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการกิจการขนาดย่อม ในปัจจุบันมีสัดส่วนน้อยมากที่เจ้าของกิจการนั้นมีสถานภาพทางสังคมและเป็นสมาชิกกลุ่มอุตสาหกรรมหรือสมาคมต่างๆ เนื่องจากผู้ประกอบการยังมีวัฒนธรรมเก่าๆ ในความคิดที่หวงแหนความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองสะสมมาเป็นเวลานาน และไม่ให้ความสนใจหรือไม่เห็นความสำคัญต่อการเปิดรับแนวความคิดใหม่ๆ ทั้งทางการตลาด, การผลิตวัตถุดิบหรือเทคโนโลยีเครื่องจักร และการจัดการธุรกิจ เป็นอุปสรรคพื้นฐานที่ทำให้กิจการขนาดย่อมขาดการรวมกลุ่ม และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ซึ่งบางครั้งผู้ประกอบการ

ต้องการได้ข้อมูลบางอย่าง แต่ก็ไม่ทราบว่าตนจะหาข้อมูลดังกล่าวได้จากแหล่งใด หรือหน่วยงานใด เป็นต้น

ผลที่เกิดขึ้นคือ กิจการขนาดย่อมจะเสียเปรียบในหลายๆ ด้าน เนื่องจากขาดอำนาจต่อรอง ในทางธุรกิจเห็นได้จากการจัดหาวัตถุดิบที่ได้มามีราคาสูงแต่กลับมีคุณภาพต่ำ มีผลทำให้สินค้าที่ผลิตมีราคาแพง ในขณะที่เดียวการสั่งซื้อวัตถุดิบที่มีคุณสมบัติเฉพาะทำได้ยากเพราะขาดความรู้และข้อมูลเรื่องแหล่งวัตถุดิบ และปริมาณสั่งซื้อแต่ละครั้งก็ไม่มากพอเป็นอุปสรรคต่อการจัดหาวัตถุดิบและกระทบต่อการผลิตที่ต้องหยุดชะงัก และตลาดซึ่งไม่สามารถส่งมอบงานได้ตามเวลาในที่สุด

ทางด้านเทคโนโลยีหรือเครื่องจักร การขาดแหล่งข้อมูลด้านผู้จำหน่ายเครื่องจักร ประเภทเครื่องจักรและการใช้งาน ที่กิจการขนาดกลางและขนาดย่อมมักไม่มีทางเลือกมากนัก ทำให้ได้เครื่องจักรที่มีราคาแพงและอาจไม่เหมาะสมกับการใช้งานที่เกิดขึ้นจริง

การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการสามารถประสานความร่วมมือในฐานะสมาชิก ทั้งประเภทสามัญหรือสมาชิกสมทบ หรือบุคคลธรรมดาผ่านสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนในกลุ่มอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันและยังเป็นการประสานความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างภาคเอกชน และรัฐบาลอีกทางหนึ่งด้วย

4. การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่เหมาะสมกับการพัฒนาเทคโนโลยีในชนบท

ภายใต้ข้อจำกัดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในประเทศและต่างประเทศที่จำกัดของผู้ประกอบการอีกทั้งข้อจำกัดในการพัฒนาเทคโนโลยีที่ยังต้องพึ่งตนเองเป็นหลักอีกทั้งการสะสมทุนทั้งในลักษณะเครื่องจักร อุปกรณ์ ทุนมนุษย์ ให้มีความพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่องยังเป็นไปได้ยากในช่วงระยะเวลาอันใกล้ เนื่องจากจำกัดด้านเครื่องจักรส่วนใหญ่เป็นเครื่องเก่า และบุคลากรยังมีระดับการศึกษาไม่มากนัก แรงงานยังขาดทักษะฝีมือในการผลิต ดังนั้นกลยุทธ์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศควรจะอาศัยการประสานการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในประเทศ ต้องเปลี่ยนให้เทคโนโลยีนี้ถูกดูดซับ หรือเปลี่ยนให้อยู่ในรูปของทักษะของคนไทย

- การที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงานซึ่งเป็นแหล่งพัฒนาช่างฝีมือ ยกระดับช่างฝีมือ พัฒนาช่างฝีมือชนบท และฝึกอาชีพแรงงานที่ไม่ใช่ช่าง จะมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้มีการเทียบระดับแรงงานฝีมือให้เป็นมาตรฐานสำหรับอุตสาหกรรมไทยนั้นจะทำให้ฝีมือไทยได้รับการยอมรับมากขึ้นจากกลุ่มผู้ประกอบการ

อีกทั้งเป็นการชี้วัดความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยีการผลิตให้อยู่ในรูปของทักษะแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

• รูปแบบต่างๆ ที่ทำให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยจะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในด้านทักษะของบุคลากรเพิ่มความสามารถในการดูดซับ ได้แก่

- การฝึกฝน ฝึกอบรมขณะทำงาน (On- the- Job Training) อย่างมีระบบ
- การส่งบุคลากรช่างฝีมือให้ได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมหรือดูงานในประเทศและต่างประเทศ
- การร่วมทุนกับต่างประเทศและการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Transfer)

จากต่างประเทศ

- การถ่ายทอดความรู้คำแนะนำการใช้เครื่องจักรโดยบริษัทผู้จำหน่ายเครื่องจักร
- การเชิญที่ปรึกษา/ ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาประจำที่บริษัท
- การทำการรับช่วงการผลิตจากบริษัทต่างชาติหรือบริษัทใหญ่จะทำให้เกิดการ

เรียนรู้ในการควบคุมคุณภาพการผลิตและการส่งมอบได้เป็นอย่างดี

หากภาครัฐฯ โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจัดเตรียมการให้คำแนะนำเพื่อการพัฒนาความสามารถบุคลากรของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและทั่วถึงระดับภูมิภาคผู้ประกอบการจะสามารถใช้ดุลยพินิจในการร่นระยะเวลาให้แรงงานเรียนรู้เทคโนโลยี และสะสมทักษะฝีมือได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในปลายปี 2540 ประเทศไทยมีสถาบันไทย-เยอรมันเป็นแหล่งถ่ายทอดและฝึกทักษะแรงงานคุณภาพ และสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้ในขณะที่และโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ซึ่งเป็น องค์กรประกอบที่เป็น จุดเด่นคือ จะสนับสนุนภาคเอกชนในการจัดหาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้บริการปรึกษาอุตสาหกรรมเสาะหาเทคโนโลยีและจับคู่ทางธุรกิจเทคโนโลยีทดสอบมาตรฐานควบคุมคุณภาพ และฝึกอบรม

โดยสรุปแล้วการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในท้องถิ่น โดยอาศัยอุตสาหกรรมในพื้นที่เป็นเครื่องมือ นั้น การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีของกิจการ จำเป็นต้องมีการพัฒนาและจัดหาปัจจัยทางด้านทุนและแหล่งความรู้หรือเทคโนโลยีเป็นสำคัญ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมของกิจการและตัวผู้ประกอบการเองยังมีส่วนสำคัญต่อประเด็นดังกล่าวอีกด้วย และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาความรู้ร่วมกัน ทั้งผู้ประกอบการ ชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ทั้งนี้องค์กรอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐจากส่วนกลางควรเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และช่วยต่อยอดการพัฒนาในเชิงวิชาการขั้นสูง ทั้งนี้ทุกกลุ่มต้องดำเนินการในฐานะของหุ้นส่วนและสมาชิกของเครือข่ายที่ต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คณะกรรมการจัดทำเอกสารวิชาการ.นโยบายวิทยาศาสตร์ : วิวัฒนาการและการจัดการ.

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน,2530.

----- . การพัฒนาและการถ่ายทอดเทคโนโลยี. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน,2534.

ดิเรก ฤกษ์ห่วย. การนำการเปลี่ยนแปลง : เน้นกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม . สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. เฉลิมชาญการพิมพ์ : กรุงเทพฯ2528

ธนพรรณ สุนทร. การศึกษาผลกระทบสภาพเศรษฐกิจ – สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมบริเวณเขตอุตสาหกรรมปทุมธานี.สถาบันวิจัยสถานะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อํารง เปรมปริดี. หน่วยเทคโนโลยีเหมาะสมเพื่อการพัฒนาชนบท. คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงมหาวิทยาลัย, เอกสารประชุมสัมมนาผู้นำเยาวชนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ครั้งที่ 1 , 5 –12 พฤษภาคม 2531.

----- และชาญชัย .เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท. คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , เอกสารประกอบการสัมมนา สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 13 – 15 มีนาคม 2527.

ปริญญา เกื้อหนู. การถ่ายทอดเทคโนโลยี. วารสารสิทธิบัตร ปีที่ 5 ฉบับที่ 13 มิ.ย. – ก.ย. 2533.

พิชิต สุขเจริญพงษ์. การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท. วารสารเทคโนโลยี ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2525

ณรงค์ รัตนะ. เทคนิคการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ชนบท. วารสารเทคโนโลยี ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2527

ณรงค์ เส็งประชา. สังคมวิทยาอุตสาหกรรมเบื้องต้น. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2536.

วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ทบทวนแนวความคิด การพัฒนาเทคโนโลยี. วารสารเศรษฐกิจสังคม ปีที่ 27 ฉบับที่ 6 , พ.ย. – ธ.ค. 2533

วิศิษฐ์พร วัฒนาวาทิน. การถ่ายทอดเทคโนโลยี. วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 4 ปีที่ 16 ธันวาคม 2527.

- ศิริ ฮามสุโพธิ์. เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในท้องถิ่น. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะ
 ศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเลย, โอเดียนสโตร์ : กรุงเทพฯ, 2536.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การถ่ายทอดเทคโนโลยี : แนวคิดพื้นฐาน
 เล่มที่ 1, รุ่งศิลป์การพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2544.
- กระบวนการได้มาซึ่งเทคโนโลยี. รุ่งศิลป์การพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2544.
- สมบุญ ศรีประชัย. การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย. สถาบันไทยคดี
 ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2528.
- สมพงษ์ พุฒิวิสาทรภาคย์. การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ. วารสารสุทธิปริทัศน์ ปีที่ 5
 ฉบับที่ 13 มิถุนายน – กันยายน 2533.
- แสง จงสุจิตธรรม. เทคโนโลยีเพื่อสนองจุดมุ่งหมายทางสังคมของประเทศกำลังพัฒนา แปล
 จาก Technologies which are appropriate for meeting social objectives of
 developing countries. งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ .1988.
- โสมสการ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. วารสารสุทธิปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 13 มิถุนายน – กันยายน 2533
- สันทัต โรจนสุนทร. การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบท : ความจริงที่ควรทราบ. วารสารราช
 บัณฑิตยสถาน ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 ตุลาคม – ธันวาคม 2538
- การถ่ายทอดเทคโนโลยี. วารสารราชบัณฑิต ฉบับผนวก 2 ธันวาคม 2536 .

ภาษาอังกฤษ

- Allen, T. *Managing the Flow of Technology : Technology Transfer and the Dissemination
 of Technological Information within the R&D Organization*. 2nd . Cambridge :
 MIT Press, 1978.
- Cortes, M., Berry, A. and Ishaq, A. *Success in Small and Medium – Scale Enterprises*.
 London : Oxford University Press, 1990.
- Emmanuel, A. *Appropriate or Underdeveloped Technology*. Paris : John Wiley& Sons,
 1982.
- Gillespie, A. *Technological Change and Regional Development*. London : Pion Ltd.,1983.

ภาคผนวก

อุตสาหกรรมขนาดย่อมกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในชนบท

อภิเศก ปั่นสุวรรณ

บทบาทของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่ามีส่วนสำคัญมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดย่อมในชนบทซึ่งมีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นสูง ทั้งด้านการจ้างงาน การรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรในรูปของวัตถุดิบ เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมในท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่สามารถดำเนินการได้ภายใต้ปัจจัยท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน การสนับสนุน กิจการดังกล่าวเริ่มชัดเจนขึ้นภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ประสบกับวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ รัฐจึงได้พยายามผลักดันโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises : SMEs) โดยการจัดตั้งโครงการสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ขึ้น

ทั้งนี้เนื่องจากตระหนักว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนเงินที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมทั้งเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานที่จะเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืน

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแล้ว การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งจากการศึกษาของ United Nation (1990) พบว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมในชนบทมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความรู้ทางด้านเทคนิคและการจัดการให้กับท้องถิ่นด้วย เนื่องจากอุตสาหกรรมขนาดย่อมโดยส่วนใหญ่ต้องอาศัยแรงงานมากกว่าเครื่องจักร รวมทั้งเทคโนโลยีที่ใช้ส่วนใหญ่ยังเป็นเทคโนโลยีที่ไม่สูงและเหมาะสมกับท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ ซึ่งส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นคนงานหรือผู้ขายวัตถุดิบในชุมชนหรือท้องถิ่นที่โรงงานตั้งอยู่ ได้รับประโยชน์ในการพัฒนาและยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวผู้ประกอบการในอนาคต นอกเหนือไปจากการเป็นแหล่งแรงงานและการจำหน่ายวัตถุดิบในท้องถิ่นให้กับโรงงานแล้ว

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการวิจัย “อุตสาหกรรมขนาดย่อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีชนบทกรณีศึกษาภาคตะวันตก” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ในการศึกษาโครงสร้างการผลิต และการถ่ายทอดเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ในส่วนนี้ จะได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยการศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ประกอบการทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโดยตรง และผ่านการสังเกต โดยได้ดำเนินการสำรวจกิจการรวมทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาล อุตสาหกรรมผลิตตาล และอุตสาหกรรมซ่อมรถแทรกเตอร์

ทั้งนี้ในการศึกษา และพิจารณาจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ ดังนี้ ผู้ประกอบการ การดำเนินการผลิต แรงงาน เทคโนโลยีการผลิตและการถ่ายทอด ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่กิจการประสบอยู่ รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของกิจการที่ทำการสำรวจ : สถานภาพปัจจุบัน

1.1. ข้อมูลทั่วไปของอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษา

ในการศึกษาลักษณะของกิจการในครั้งนี้ เราพบว่ารูปแบบในการดำเนินการของกิจการ อุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่ศึกษาจะสามารถแบ่งโดยลักษณะของการจัดตั้งได้เป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ได้จดทะเบียนไว้กับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กับกลุ่มของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในลักษณะอุตสาหกรรม ในครัวเรือน (มีเจ้าของกิจการเป็นผู้บริหาร) หรือวิสาหกิจชุมชน (บริหารในลักษณะสมาชิก)

ซึ่งข้อมูลที่ได้ทำการสำรวจในครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างข้างต้น 4 แห่ง มาจากสถานประกอบการที่จดทะเบียนไว้ในลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมกับ กรมโรงงานอุตสาหกรรม ในขณะที่เหลืออีก 8 แห่งเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ดำเนินการใน ลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพ

1.2. ลักษณะการดำเนินการผลิต

1.ลักษณะทั่วไปของกิจการและการริเริ่มกิจการ

จากการศึกษาพบว่า กิจการส่วนใหญ่เริ่มดำเนินการจากการริเริ่มของผู้ประกอบการ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ในกรณีของกิจการที่มีเจ้าของหรือผู้ประกอบการ ที่ชัดเจนนั้น การเริ่มต้นของกิจการมาจากการสะสมประสบการณ์ในการผลิตสินค้าต่างๆทั้งจากการเคยเป็นลูกจ้างหรือสืบทอดกิจการ และสืบทอดความรู้ (Know - how) กระบวนการผลิตและเทคนิคต่างๆไว้ เช่น กรณีของสถานประกอบการที่ทำขนมหวาน พบว่า ผู้ประกอบการเคยเป็นลูกจ้างและแม่ค้าที่เคยขายอาหารมาก่อน ภายหลังจึงเริ่มทำอาหารและขนมหวานขายเอง จนกระทั่งมีความชำนาญจึงตั้งกิจการขึ้น ส่วนผู้ประกอบการอีกรายหนึ่งเราพบว่า ได้รับการสะสมความรู้และกระบวนการผลิต รวมทั้งเทคนิคต่างๆไว้จากมารดา โดยเคยเป็นผู้ช่วยในการผลิตมาก่อน ซึ่งทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของของผู้ประกอบการรายหลังนี้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าเนื่องจากมีลักษณะของการต่อยอดความรู้ ในขณะที่ผู้ประกอบการรายแรกต้องใช้การลองผิดลองถูกในการพัฒนากระบวนการผลิตและเทคนิคต่างๆ

นอกจากนั้นเราพบว่าวัตถุดิบยังส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดผู้ประกอบการได้ ดังเช่นกรณีของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และไม้มะพร้าว ที่นำวัตถุดิบที่ปรากฏและมีเป็นจำนวนมากในท้องถิ่นมาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้า อย่างไรก็ตามก็ดีเราพบว่า ผู้ประกอบการยังคงมีทักษะที่ได้จากวิชาชีพหรือพื้นฐานเดิม เช่นกรณีของผู้ประกอบการที่ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าจากไม้มะพร้าวนั้น มีอาชีพเดิมเป็นช่างสำรวจ ต่อมาภายหลังเกษียณราชการจึงได้มาริเริ่มผลิตสินค้า เนื่องจากเห็นวัตถุดิบในท้องถิ่น ประกอบกับตนเองมีความรู้ทางช่างฝีมือทำให้มีทักษะในการผลิต

เราพบว่าการศึกษาในระบบ เป็นอีกกรณีหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการมีพื้นฐานในการผลิตสินค้า โดยเฉพาะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยความรู้หรือเทคโนโลยีขั้นกลางหรือสูง อย่างไรก็ตามการสะสมประสบการณ์ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการประเภทเดียวกัน ดังเช่น กรณีของเจ้าของกิจการอู่ซ่อมรถแทรกเตอร์ และงานเชื่อมโลหะ ที่ผู้ประกอบการได้ศึกษามาโดยตรง และได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมจากกิจการอื่นก่อนที่จะเปิดกิจการของตนเอง ซึ่งเราพบว่าผู้ประกอบการในลักษณะนี้มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี ทำให้ลูกจ้างของกิจการเรียนรู้ได้เร็ว

อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวระหว่างเจ้าของกิจการกับลูกจ้างนั้น ยังขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการ อาทิเช่น การผลิตขนมหรืออาหาร มีเทคนิคเฉพาะ ซึ่งผู้ประกอบการมักจะไม่ได้เปิดเผยและจะดำเนินการเอง ในขณะที่การผลิตสินค้าอื่นๆจะอาศัยความชำนาญและทักษะ รวมทั้งประสบการณ์ในการทำ ส่งผลให้ลูกจ้างมีความสามารถในการผลิตได้ดี ซึ่งเราพบว่าหากเทคนิคการผลิตยากหรือไม่ซับซ้อนเกินไป ก็มีแนวโน้มที่ลูกจ้างจะกลายเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ได้ง่าย ดังเช่นกรณีของผลิตภัณฑ์งานเชื่อมโลหะ หรือผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ที่ลูกจ้างสามารถพัฒนาตนเองมาเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้รับจ้างผลิต (รับช่วงผลิต) ได้ในระยะไม่นานนัก ทั้งนี้การเกิดผู้ประกอบการใหม่ขึ้นในลักษณะดังกล่าว ส่วนหนึ่งมีปัจจัยจากคุณสมบัติของตัวลูกจ้างเอง เช่น พื้นฐานความรู้เดิม ความเอาใจใส่ต่องานที่ทำ เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก เช่น ตลาดในท้องถิ่น หรือ ทุน เป็นต้น

กรณีที่สอง ในส่วนของการประกอบการของกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน นั้น เราพบว่า การเริ่มดำเนินการมีผลมาจากปัจจัยสำคัญ ๆ 2 ประการได้แก่

การที่รัฐได้ให้ความช่วยเหลือ โดยการให้ความรู้ในการผลิตสินค้า ผ่านกระบวนการฝึกอบรม และการดูงานจากกิจการประเภทเดียวกัน ซึ่งเราพบว่า การดำเนินการหรือการพัฒนาองค์ความรู้ก่อนข้างจะจำกัดหากปราศจากความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเทคนิคบางประการในการผลิตสินค้าบางประเภท เช่น อาหารหรือขนมหวาน ผู้ประกอบการต้องลองผิดลองถูกหลายครั้งกว่าจะผลิตได้สินค้าที่มีคุณภาพดีซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่กิจการบางแห่งต้องล้มเลิกไป เนื่องจากสมาชิกไม่สามารถรอนกระทั่งสินค้ามีคุณภาพได้ เนื่องจากต้องใช้ทุนมาก หรือต้องใช้เวลาไปในการขายได้ทางอื่นๆ อย่างไรก็ตาม เราพบว่าหากในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดเรื่องปัจจัยการผลิตเช่น วัตถุดิบ หรือตลาดในท้องถิ่นแล้ว กิจการในลักษณะดังกล่าวจะมีแนวโน้มที่เลิกได้ง่าย

การมีผู้ที่มีความทักษะในการผลิตริเริ่มดำเนินการ ต่อมาจึงถ่ายทอดให้ชุมชนหรือบุคคลที่สนใจ และได้รวมกลุ่มกันขายสินค้า ดังเช่น กรณีของกลุ่มผลิตถั่มไม้ตาล เราพบว่า การริเริ่มมาจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาวบ้านที่มีความชำนาญไม้ เนื่องจากพื้นที่ในอำเภอเขาย้อยในอดีตมีโรงงานแปรรูปไม้เป็นจำนวนมาก ต่อมาภายหลังที่ไม้เนื้อแข็งอื่นๆหายาก ประกอบกับนโยบายในการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ ทำให้หันมาใช้ไม้ในท้องถิ่น เป็นหลัก อย่างไรก็ตามเนื่องจากขาดเงินทุนทำให้เกิดการรวมกลุ่มเกิดขึ้น ซึ่งต่อมาภายหลังจึงมีการรวมตัวของสมาชิกมากขึ้นเนื่องจากมีรายได้ที่ดี รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการผลิต มีลักษณะเปิดเผยทำให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ภายในกลุ่มอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การริเริ่มหรือการตั้งกิจการขนาดย่อมมีปัจจัยที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ความรู้หรือเทคนิคในการผลิต ซึ่งอาจจะได้มาในหลายรูปแบบทั้งจากการศึกษา การสะสมประสบการณ์ หรือจากการฝึกอบรม นอกจากนี้ทุน และตลาด ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การสะสมประสบการณ์หรือทักษะของผู้ประกอบการ เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการดำรงอยู่ของกิจการนั้นๆ

การจัดการ

จากการศึกษาพบว่า กิจการที่ทำการส่วนใหญ่จะเป็นการภายในครอบครัว การบริหารงานจะใช้บุคลากรภายในครอบครัว ทำให้มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และสามารถตัดสินใจได้ทันที เมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วน และพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเป็นคนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลดีในการจัดหาวัตถุดิบ สามารถบริหารจัดการได้ง่ายและรวดเร็ว

จากรูปแบบการบริหารข้างต้น พบว่า การบริหารงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อมผู้ประกอบการจะมีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ไม่ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านการผลิต

การพาณิชย์ การเงินและการบริหาร นอกจากนี้การที่ผู้ประกอบการที่มีโอกาสพัฒนาความรู้เพิ่มเติม เมื่อพัฒนาร่วมกับประสบการณ์การทำธุรกิจ จะสามารถให้มีการบริหารงานได้ดีขึ้น

รูปแบบการดำเนินการ : การรับช่วงผลิตและการว่าจ้างผลิต

จากการลักษณะของรูปแบบการดำเนินการ พบว่าส่วนใหญ่กิจการขนาดย่อม มักจะดำเนินการผลิตด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มีบางส่วนว่าจ้างกิจการอื่น หรือรับจ้างผลิตสินค้าจากกิจการอื่นๆ ทั้งนี้การที่กิจการส่วนใหญ่ไม่ได้รับจ้างผลิตเนื่องจากผลิตภัณฑ์ยังคงสนองตอบตลาดสินค้าในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ชนิดของผลิตภัณฑ์ที่มีความคล้ายคลึงเหมือนกับสินค้าในพื้นที่หรือท้องถิ่นอื่นๆ ดังนั้นจึงไม่ได้รับการว่าจ้างผลิต ในขณะที่กิจการที่ผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัว หรือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจะได้รับการว่าจ้างผลิต ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นพวกหัตถกรรม หรือสินค้าของที่ระลึก ของฝากเฉพาะถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และน้ำตาลมะพร้าว (น้ำตาลปึก) โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ทำให้มีคำสั่งซื้อจากแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้งการว่าจ้างผลิตในรูปแบบของสินค้าเฉพาะแบบจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ซึ่งลักษณะการรับจ้างผลิตผลิตของกิจการนี้ทำให้กิจการได้รับคำสั่งซื้อที่มีลักษณะเฉพาะแบบ รวมทั้งเน้นคุณภาพของสินค้า ทำให้เป็นการถ่ายทอดการพัฒนาแบบของผลิตภัณฑ์ทางอ้อม ซึ่งส่งผลให้กิจการสามารถพัฒนาแบบสินค้าให้มีความเป็นสากลมากขึ้น เช่น ในอดีตสินค้ามักจะมีรูปแบบจำกัดและไม่หลากหลาย ได้แก่ทำเป็นครก แก้วน้ำ หรือที่ใส่ปากกา เป็นต้น ในปัจจุบันสามารถพัฒนาแบบเป็นเชิงเทียน และแก้วแชมเปญ เป็นต้น ซึ่งทำให้มีคำสั่งซื้อเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างผลิตยังให้คำแนะนำในเรื่องของเทคนิคการผลิตให้ รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาและลักษณะของสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะไม่มีคำแนะนำอย่างสม่ำเสมอแต่จะกระทำหรือเกิดขึ้นในช่วงที่มีคำสั่งซื้อ ทั้งก่อน และหลังทำการผลิต รวมทั้งการตรวจรับสินค้า ส่งผลให้กิจการมีการพัฒนาทั้งเทคนิคในกระบวนการผลิต และการจัดการในสถานประกอบการ เพื่อให้สามารถส่งมอบสินค้าได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งมีความแตกต่างจากในอดีตที่การผลิตจะกระทำโดยไม่มีเงื่อนไขของเวลา รูปแบบ และคุณภาพของสินค้ามาจากตลาด โดยเฉพาะในท้องถิ่นส่งผลให้การพัฒนาเทคนิคและการจัดการไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

อย่างไรก็ดีเราพบว่า การควบคุมคุณภาพของสินค้าเมื่อทำการผลิตเป็นจำนวนมากยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญของกิจการ กล่าวคือ กิจการมีปัจจัยการผลิตที่จำกัด โดยเฉพาะแรงงาน และวัตถุดิบ ส่งผลให้การรับคำสั่งซื้อที่ได้รับเป็นปริมาณสูง และมีเวลาจำกัด ไม่สามารถดำเนินการผลิตได้อย่างมีคุณภาพ เช่น การเกิดเชื้อราเนื่องจากไม้ไม่แห้งสนิท ส่งผลให้สินค้าถูกส่งกลับและสูญเสียคำสั่งซื้อไป โดยเฉพาะกิจการที่อยู่ในรูปของกลุ่มอาชีพ จะมีปัญหาการควบคุมคุณภาพของสินค้าเนื่องจากการผลิตสามารถดำเนินการได้ที่บ้านหรือครัวเรือนของสมาชิก ส่งผลให้สินค้าของกิจการโดยภาพรวมมี

คุณภาพไม่สม่ำเสมอทั้งกลุ่ม อย่างไรก็ตามหัวหน้าหรือแกนนำกลุ่มตระหนักถึงปัญหานี้แต่ก็ยังไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด ในส่วนของกิจการที่มีเจ้าของคนเดียวนั้นการจัดการเรื่องคุณภาพ จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ทำให้การส่งคืนสินค้ามีน้อยกว่า รวมทั้งการรับคำสั่งซื้อสามารถกระทำได้ยืดหยุ่นมากกว่า เนื่องจากใช้การว่าจ้างครัวเรือนในการผลิตในช่วงที่มีคำสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่สำคัญๆ ทั้งในและต่างประเทศ

ในส่วนของการว่าจ้างผลิตของสินค้าของกิจการที่สำรวจนั้นเราพบว่า มีการว่าจ้างผลิตอยู่บ้าง โดยเฉพาะการว่าจ้างครัวเรือนทำการผลิตสินค้า ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ทำให้กิจการมีความยืดหยุ่นต่ออุปสงค์ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงของปี เช่น การผลิตของผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลส่วนใหญ่ในช่วงการผลิตปกติจะใช้แรงงานในครัวเรือนในการผลิต และมีการจ้างแรงงาน ในลักษณะของแรงงานรายวันเข้ามาช่วยเพิ่มเติมในช่วงที่มีคำสั่งซื้อ หรือเทศกาลที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน หรือสงกรานต์ เป็นต้น โดยผู้ประกอบการจะควบคุมการผลิต และแนะนำเทคนิคการผลิตให้แรงงานเหล่านี้ในช่วงต้น ทั้งนี้มักจะเริ่มจากงานที่ไม่อาศัยทักษะและความชำนาญมาก เช่น การจัดกระดาษทราย การขัดเงา เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทำงานจะเริ่มจากง่าย ๆ ไปจนถึงผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความชำนาญมากขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตามเมื่อมีคำสั่งซื้อเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีระยะเวลาจำกัด โดยเฉพาะคำสั่งซื้อจากต่างประเทศนั้น การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ หรือสถานที่ทำการผลิตล้วนจำกัดส่งผลให้กิจการต้องทำการว่าจ้างผลิต โดยเฉพาะจากครัวเรือนซึ่งการว่าจ้างผลิต กระทำใน 2 ลักษณะคือ การว่าจ้างครัวเรือนที่มีทักษะการผลิตสินค้านั้นๆอยู่แล้ว จะกระทำโดยการนำรูปแบบสินค้าที่ได้รับมาส่งมอบ และกระทำสัญญาสั่งซื้อกัน บางครั้งอาจจะต้องจัดหาวัตถุดิบให้ด้วย เนื่องจากไม้ตาลจะมีปริมาณมากน้อยไม่สม่ำเสมอในแต่ละฤดู ส่งผลให้ราคาไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในฤดูฝน ที่เกษตรกรจะทำนา ทำให้ไม่สามารถไปตัดได้ส่งผลให้ไม้ขาดแคลนและมีราคาสูง ในอีกลักษณะหนึ่งคือการว่าจ้างครัวเรือนที่ผู้ว่าจ้างได้ไปริเริ่มให้ โดยอาจจะสอนและถ่ายทอดเทคนิคการผลิตให้ในช่วงต้น ซึ่งในช่วงปกติครัวเรือนดังกล่าว อาจจะผลิตสินค้าออกสู่ตลาดเอง โดยเฉพาะร้านค้าของที่ระลึกในท้องถิ่น การว่าจ้างผลิตของกิจการนี้บางครั้งผู้ว่าจ้างได้ทำการควบคุมคุณภาพตั้งแต่วัตถุดิบ กระบวนการผลิต จนถึงคุณภาพของสินค้า ซึ่งส่งผลให้สินค้าส่วนใหญ่ได้คุณภาพและปริมาณตามที่ได้รับคำสั่งซื้อมา ทั้งนี้การถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการผลิต ตั้งแต่คุณภาพของวัตถุดิบ เทคนิคการผลิต ตลอดจนคุณภาพของสินค้า จะกระทำไม่สม่ำเสมอขึ้นอยู่กับโอกาสเมื่อมีคำสั่งซื้อ และส่วนใหญ่จะให้ความรู้เมื่อสินค้ามีปัญหาไม่ได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้

จากการศึกษา เราพบว่าประเภทของกิจการมีผลต่อการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการผลิตด้วย ดังกรณีของ กิจการที่ทำการผลิตขนมหวานพบว่าการรับจ้างผลิตสินค้านั้น ผู้ว่าจ้างซึ่งมีการผลิตและหน้าร้านสำหรับการจำหน่ายนั้น ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตให้แก่กิจการที่ไปสำรวจ แต่ให้ทดลองทำการผลิตและนำไปให้ชิมรสชาติและตรวจสอบคุณภาพด้านอื่นๆ ทำให้การพัฒนาสินค้าต้องใช้

เวลานาน และต้นทุนการพัฒนาสินค้าสูงเนื่องจากมีความเสียหายในขณะทดลองทำการผลิตเป็นจำนวนมาก เช่น การอบขนมหม้อแกง ที่ให้ความร้อนไม่เหมาะสมในแต่ละช่วง ส่งผลต้องทิ้งผลผลิตที่เสียหายที่ไหม้หรือแข็งเกินไปเป็นจำนวนมาก กว่าจะมีทักษะและความชำนาญในการควบคุมความร้อนได้เป็นต้น

นอกจากนี้กิจการที่ต้องความรู้เฉพาะด้าน และเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การซ่อมรถแทรกเตอร์ ก็มีปัญหาในการดำเนินการ เนื่องจาก กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่ จากเจ้าของเทคโนโลยีมีจำกัด ซึ่งแต่เดิมผู้ประกอบการเคยเป็นลูกจ้างของกิจการขนาดใหญ่ ที่มีการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ที่มาพร้อมกับสินค้าที่บริษัทจำหน่ายอยู่สม่ำเสมอ ภายหลังจากออกมาดำเนินการเองนั้น ได้นำทักษะและประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการในกิจการ แต่เนื่องจากเทคโนโลยีในกิจการประเภทนี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้า ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านโดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจะดำเนินการเองได้ในบางส่วน ซึ่งในระยะแรกๆบริษัทข้ามชาติซึ่งเป็นเจ้าของสินค้าและเทคโนโลยี ได้เปิดโอกาสให้เข้ารับการอบรมได้ ทำให้ได้รับรู้มาดำเนินการกับสินค้าใหม่ๆได้ แต่ในระยะต่อมาบริษัทส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้บุคคลากรที่ไม่ได้ร่วมธุรกิจเข้ารับการอบรม ส่งผลให้การพัฒนาความรู้และนวัตกรรมใหม่ไม่เกิดขึ้น ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนจากผู้ประกอบการอื่นๆแทน ปัญหานี้ได้ส่งผลให้การดำเนินการไม่สามารถสนองตอบความต้องการของตลาดหรือลูกค้าได้ครบวงจร ซึ่งปัญหานี้เป็นที่น่าสังเกตว่าอาจมีสาเหตุมาจากบริษัทข้ามชาติอาจจะระงับการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อรักษาสถานะของลูกค้าให้เข้ามาซ่อมบำรุงกับเจ้าของสินค้าหรือตัวแทนของบริษัทโดยตรง แทนที่จะไปใช้บริการของสถานประกอบการขนาดย่อมของท้องถิ่น

2.ปัจจัยในการผลิต

2.1.วัตถุดิบ

จากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมขนาดย่อมพึ่งพิงวัตถุดิบในพื้นที่เป็นหลักและในสัดส่วนที่สูง ส่วนใหญ่ซื้อวัตถุดิบในท้องถิ่น หรือภายในจังหวัดที่ตั้งอุตสาหกรรม และมีบางส่วนที่สั่งซื้อในภาคตะวันตกคือ พื้นที่ใกล้เคียงบ้าง ซึ่งการสั่งซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ทำให้อุตสาหกรรมในท้องถิ่นไม่มีปัญหาเรื่อง ต้นทุนการขนส่งและระยะเวลาที่ต้องใช้เวลาในการขนส่งนานซึ่งอาจจะส่งผลเสียหายกับคุณภาพของวัตถุดิบ โดยเฉพาะผลผลิตทางด้านการเกษตร ซึ่งกิจการที่แปรรูปอาหารหรือทำขนมหวาน ต้องการความสดและใหม่ของวัตถุดิบ ซึ่งจะทำให้สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพที่ดี ซึ่งเราพบว่า ผลผลิตทางการเกษตรในภาคตะวันตกมีความหลากหลายและมีแหล่งผลิตหลายแห่ง ทำให้กิจการในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ อย่างเช่น ไข่เป็ดซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำขนมหวานหลายชนิด รวมทั้งการผลิต

ไข่เค็ม ส่วนใหญ่มีแหล่งผลิตในอำเภอบางแพ และวัดเพลง จังหวัดราชบุรี อำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ส่งผลให้กิจการสามารถเลือกแหล่งวัตถุดิบได้จากหลายแห่ง โดยการเปรียบเทียบราคา คุณภาพ และบริการ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมีคุณภาพ และต้นทุนในการกำหนดราคาที่ไม่สูง

อย่างไรก็ดีเราพบว่า อุตสาหกรรมบางประเภทในพื้นที่ศึกษา เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ตาล นั้นยังขาดวัตถุดิบที่เพียงพอจะนำมาผลิต ซึ่งจำเป็นต้องทำการสั่งซื้อในแหล่งอื่นที่ไม่อยู่ในพื้นที่ เกิดต้นทุนขนส่งเพิ่ม สาเหตุดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นจากปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในพื้นที่มีไม่เพียงพอหรือมีไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี จึงมีความจำเป็นในการซื้อวัตถุดิบจากพื้นที่อื่น ซึ่งปัจจุบันต้องสั่งซื้อไม้ตาลทั้งจากจังหวัดสุพรรณบุรี ชุมพร และสุราษฎร์ธานี เนื่องจากไม้ตาลที่มีคุณภาพที่จะสามารถใช้ในการผลิตสินค้าได้ต้องมีอายุกว่า 60 – 70 ปี ขึ้นไป และไม้ที่มีคุณภาพดีในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการผลิตไปแล้ว ซึ่งในปัจจุบันเริ่มจะประสบปัญหามากขึ้นเนื่องจาก ในพื้นที่ที่มีไม้ตาลนั้น ได้เกิดกิจการที่ทำการผลิตในลักษณะเดียวกันกับที่จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ราคาวัตถุดิบมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก

การสั่งซื้อวัตถุดิบนี้มักส่งผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งเหตุผลของการสั่งซื้อวัตถุดิบในลักษณะดังกล่าวพบว่า อุตสาหกรรมแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ โดยส่วนหนึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ อีกส่วนเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานอื่นๆที่แต่ละจังหวัดมีศักยภาพที่แตกต่างกัน ทำให้ในเรื่องนี้บางครั้งราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นจะสูงขึ้นตามด้วย เนื่องจากเจ้าของกิจการไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดหา ทั้งนี้การรวบรวมวัตถุดิบนั้นจะถูกดำเนินการผ่านตัวแทนจำหน่าย นำมาให้อู่โรงงานเลย

ในส่วนของการควบคุมและการถ่ายทอดความรู้ทางด้านคุณภาพของวัตถุดิบนั้น เราพบว่ากิจการส่วนใหญ่มีการเน้นเรื่องคุณภาพของวัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิต โดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีคุณภาพไม่สม่ำเสมอในแต่ละช่วงของปี รวมทั้งพบว่าผู้จำหน่ายสินค้าบางครั้งนำสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือสินค้าเก่ามาผสม ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพต่ำลงตามไปด้วย ซึ่งการตรวจสอบบางครั้งกระทำได้ยาก เช่น กรณีของไข่เป็ดที่นำมาใช้ในการผลิตไข่เค็มหรือขนม นั้นกว่าผู้ผลิตจะทราบว่าวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้านั้น ไม่มีคุณภาพก็อาจต้องทำการผลิตจนเสร็จแล้ว ซึ่งหากจำหน่ายผลผลิตออกไปก็จะส่งผลให้สูญเสียตลาดได้ การดำเนินการส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักจะหาแหล่งขายวัตถุดิบอื่นๆเพิ่มเติม หรือแจ้งแก่ผู้ขายวัตถุดิบ ซึ่งสินค้าที่ได้รับในรุ่นต่อมามีคุณภาพที่ขึ้น อย่างไรก็ตามก็กลไกดังกล่าวยังอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้โดยส่วนใหญ่กิจการหนึ่งๆมักจะผูกการซื้อวัตถุดิบจากตัวแทนจำหน่ายไม่กี่ราย เพื่อลดความเสี่ยงในการซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือขาดความสม่ำเสมอ แม้ว่าตัวแทนจำหน่ายใหม่จะเสนอราคาวัตถุดิบที่ถูกลงก็ตาม

การแจ้งเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือวัตถุดิบที่ต้องการ ส่งผลให้ผู้ผลิตวัตถุดิบมีการพัฒนาสินค้าที่ดีและมีคุณภาพขึ้น เช่น กรณีของกิจการทำกาละแม ซึ่งต้องใช้น้ำตาลมะพร้าวในการผลิต ทำให้

ต้องมีการควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบอย่างใกล้ชิดเนื่องจาก ราคาสงครามของขนมอบเปลี่ยนไปได้ง่ายจากการใช้น้ำตาลมะพร้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีปัญหาการเจือปนน้ำตาลทรายหรือสิ่งอื่นๆลงไป เป็นผลให้คุณภาพของสินค้าไม่ดีและอาจส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้บริโภค ทำให้กิจการต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และยินดีที่จ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้น้ำตาลที่มีคุณภาพ ซึ่งเราพบว่าผู้ผลิตหรือจำหน่ายวัตถุดิบสามารถสนองตอบความต้องการของผู้ผลิตได้เป็นอย่างดีอย่างไรก็ดีเราพบว่า หากกิจการมีปริมาณการสั่งซื้อน้อยการแก้ปัญหาดังกล่าวก็ไม่อาจจะกระทำได้ดี จึงเป็นภาระต้นทุนอีกชนิดหนึ่งที่ยังมีปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

2.2. เงินทุน

จากการศึกษา พบว่า อุตสาหกรรมหรือกิจการส่วนใหญ่จะใช้เงินออมของตนเองหรือครัวเรือนเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ทำให้ลดการเป็นหนี้จากภายนอกกิจการและมีส่วนสำคัญที่สามารถจะขอสินเชื่อเพื่อเพิ่มทุนได้ในอนาคต รวมทั้งมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ยังสามารถสะสมทุนได้หลายวิธี ทั้งการระดมในระบบสถาบันการเงินทั้งจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ รวมทั้งจากนอกระบบสถาบันการเงิน โดยเงินกู้ในระบบมาจากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก และมีจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและอำเภอ

ซึ่งเราพบว่าโดยส่วนใหญ่กิจการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนที่มี แนวการริเริ่มจากภาครัฐนั้น จะได้รับเงินลงทุนประเดิมให้ด้วยในการซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์ และเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อวัตถุดิบ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในขณะเดียวกันแหล่งเงินทุนที่สำคัญจะมาจากท้องถิ่นที่ดำเนินกิจการ ดังนั้นการที่สามารถระดมทุนเพื่อดำเนินกิจการในท้องถิ่นจึงอาจเป็นข้อจำกัดในการขยายกิจการในอนาคตที่ต้องการ เงินทุนในปริมาณสูงเนื่องจากในพื้นที่ที่ เนื่องจากไม่มีสถาบันการเงินของรัฐที่สนับสนุนกิจการอุตสาหกรรมโดยตรง เช่น บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม

อย่างไรก็ดี กิจการส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาแหล่งเงินทุนไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญมากนัก ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการระดมทุนได้จากแหล่งทุนอื่นๆ โดยเฉพาะจากสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับกิจการการผลิตของชุมชน ส่งผลให้ธนาคารของรัฐได้ผ่อนปรนและขยายสินเชื่อแก่กิจการมากขึ้น

จากการศึกษาเราพบว่า ขนาดการลงทุนของกิจการมีความสัมพันธ์กับลักษณะการดำเนินการ และเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งหมายถึงการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ซึ่งเราพบว่า ส่วนใหญ่กิจการยังใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านในการผลิต เช่น การทำขนมหวาน การทำน้ำตาลมะพร้าว การทำกละแม เครื่องมือส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวเรือน ในส่วนของกิจการที่ขยายกำลังการผลิตและส่งออกสินค้าไปต่างประเทศได้ ก็จะมีการจัดซื้อเครื่องจักรเพิ่มเติมทั้งนี้เพื่อให้ผลิตได้

ทันต่อความต้องการและคุณภาพตามความต้องการของตลาด สำหรับกิจการที่ทำผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และไม้มะพร้าว นั้น พบว่าเครื่องจักรที่ใช้เป็นเครื่องกลึงที่ไม่ต้องลงทุนสูงมากนัก และสามารถดำเนินการซ่อมแซมได้ในพื้นที่ ในขณะที่กิจการซ่อมรถแทรกเตอร์จำเป็นต้องการเงินทุนมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมาจากสถาบันการเงิน เนื่องจากต้องซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีราคาสูง รวมทั้งวัตถุดิบซึ่งส่วนใหญ่เป็นแผ่นเหล็กมีราคาสูงมาก

2.3. การตลาดและสินค้า

จากการศึกษาพบว่า สินค้าที่ผลิตมาสามารถสนองความต้องการของคนในจังหวัดได้ และอุตสาหกรรม และกิจการส่วนใหญ่มักจะจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้ภายในท้องถิ่นและในจังหวัด ทำให้ไม่ต้องเสียค่าขนส่ง โดยฟุ้งฟิงตลาดในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะจากเกษตรกรและนักท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นตลาดที่สำคัญเนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง และอำเภอเขาชัยยังเป็นทางผ่านลงไปแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆในภาคตะวันตก เช่น ชายหาดชะอำ และหัวหิน เป็นต้น และเป็นจุดหยุดพักของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เดินทางลงไปทางภาคใต้ อีกด้วย ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีร้านจำหน่ายอาหารเป็นจำนวนมากในพื้นที่ พร้อมกันนี้ได้มีการจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกต่างๆภายในร้านด้วย ซึ่งจากการสอบถามผู้ประกอบการหลายกิจการให้ความเห็นว่า ตลาดจำหน่ายผลผลิตที่สำคัญของผลิตภัณฑ์อาหาร ขนมหวาน และไม้ตาล นั้น ก็คือนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยจะนิยมซื้อของรับประทาน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาตินีโเอเชีย จะให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลและไม้มะพร้าว เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ประกอบการได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าภายหลังเกิดสงคราม ระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรัก รวมทั้งวิกฤตการณ์การระบาดของโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SAR) ขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อยอดขายผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันคำสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศก็ชะลอลงด้วย

ในขณะที่อุตสาหกรรมที่ให้บริการซ่อมบำรุงรถแทรกเตอร์ และงานเชื่อมโลหะ เช่น เหล็กดัด นั้นมีตลาดหลัก คือ ตลาดในท้องถิ่น เป็นหลัก ซึ่งจำนวนประชากรที่มากขึ้น รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในพื้นที่ได้ส่งผลให้มีงานอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานเชื่อมโลหะมีการเรียนรู้และอาศัยการฝึกฝนไม่นานนัก ประกอบกับใช้เงินลงทุนไม่มากจึงปรากฏว่ามีกิจการดังกล่าว เกิดขึ้นมาในพื้นที่และมีปัญหาในการแข่งขันกัน โดยเฉพาะการแข่งขันทางด้านราคา ในส่วนของอุตสาหกรรมที่ให้บริการซ่อมบำรุงรถแทรกเตอร์นั้น เนื่องจากเป็นงานเฉพาะด้านต้องอาศัยความรู้และความชำนาญสูง รวมทั้งต้องใช้เงินลงทุนสูงในการจัดหาเครื่องจักรและอุปกรณ์ จึงปรากฏว่าไม่มีกิจการประเภทเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียง และจากการสัมภาษณ์พบว่า ในพื้นที่ภาคตะวันตกนั้นมีกิจการดังกล่าวไม่กี่แห่ง ส่งผลให้ไม่เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง รวมทั้งกิจการที่มีฝีมือดียังได้รับการติดต่อจากลูกค้าในต่าง ๆ ภูมิภาคอีกด้วย

เรื่องช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า กิจกรรมบางส่วนจำหน่ายด้วยตนเอง และบางส่วนต้องอาศัยผู้แทนจำหน่ายเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้วิธีการทั้ง 2 แบบนี้ประกอบกัน และในส่วนการประชาสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมขนาดย่อมส่วนใหญ่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ โดยวิธีการประชาสัมพันธ์มีเพียงส่วนน้อยที่มีการโฆษณา แต่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการขยายตลาดโดยใช้การบอกต่อ เรื่องการประชาสัมพันธ์สินค้านับเป็นปัญหาที่สำคัญของกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งภายหลังจากที่รัฐได้ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงกิจการนั้น ได้เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสินค้า โดยการติดฉลากเพื่อที่ผู้ซื้อสินค้าจะได้กลับมาซื้ออีกครั้ง ซึ่งการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ยอดขายของกิจการดีขึ้นในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามช่องทางการประชาสัมพันธ์อื่นๆ ในท้องถิ่นล้วนมีข้อจำกัด การใช้ฉลากสินค้าจึงเป็นวิธีการที่สำคัญและเข้าสู่ผู้บริโภคได้ดีที่สุด

อุปสรรคในการจำหน่าย ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ปัญหาไม่ทราบความต้องการของผู้ซื้อซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากของอุตสาหกรรมขนาดย่อมโดยเฉพาะกิจการที่ขายปลีกโดยตรงสู่ผู้บริโภค เนื่องจากการไม่มีการวิจัยตลาดเช่นเดียวกับที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ดำเนินการ การดำเนินการของผู้ประกอบการจึงมุ่งเน้นกระบวนการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ในขณะที่ยังไม่ทราบความต้องการของผู้ซื้อส่งผลให้สินค้าที่ผลิตไม่มีตลาดรองรับ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องของเงินทุนหมุนเวียน และหากไม่มีเงินทุนหมุนเวียนมากพอจึงทำให้ต้องหยุดดำเนินการ เช่น กรณีของผู้ผลิตมะขามแก้วสามรส พบว่าผู้ผลิตไม่ทราบลักษณะสินค้าที่ตลาดต้องการ โดยได้รับความรู้ในการผลิตจากภาครัฐจึงได้ริเริ่มดำเนินการซึ่งในช่วงแรกของการดำเนินการได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกลุ่มสมาชิก ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน แต่เนื่องจากไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้ประสบปัญหาในเรื่องรายได้และเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งได้ส่งผลต่อการผลิตและสถานะภาพของการรวมกลุ่มของสมาชิกอีกด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าวทางภาครัฐน่าจะให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เนื่องจากกิจการขนาดย่อมไม่สามารถดำเนินการวิจัยตลาดเองได้ รวมทั้งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ก็มีข้อจำกัดในการจัดทำด้วยตนเอง

สำหรับตัวสินค้าพบว่า ยังประสบปัญหาในเรื่องเครื่องหมายรับรองหรือตรารับรองมาตรฐานสินค้า เช่น อย. ของคณะกรรมการอาหารและยา สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารและขนม ซึ่งทำการขยายตลาดในกลุ่มผู้บริโภคที่เน้นความปลอดภัยกระทำได้ยาก ส่งผลให้ยอดขายไม่มากขึ้นเท่าที่ควร ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ รูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากสินค้าหลายชนิดเป็นสินค้าประเภทอาหารและขนม การออกแบบบรรจุภัณฑ์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้ประกอบการมีทักษะในเรื่องดังกล่าวน้อย การใช้บรรจุภัณฑ์จึงมักจะเหมือนกับสินค้าประเภทเดียวกันจากแหล่งอื่นๆ ส่งผลให้ไม่เกิดความแตกต่างและดึงดูดใจผู้บริโภค นอกจากนี้ความเคยชินต่อรูปแบบของสินค้าในอดีตของผู้บริโภคบางกลุ่มทำให้ผู้ผลิตไม่กล้าพัฒนารูปแบบอื่นๆ เพื่อขยายตลาด เนื่องจากกลัวจำหน่ายสินค้าไม่ได้ เช่น กิจการที่ทำน้ำตาลมะพร้าว จะมีผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย 2 ชนิด คือ น้ำตาลปี๊บ ซึ่งจะบรรจุในปิ๊บเพื่อทำการจำหน่ายกลุ่มผู้ผลิตอาหารหรือขนมหวาน และ น้ำตาลปึก ที่จะอาศัยแบบแม่พิมพ์ ทรงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 นิ้ว ซึ่งน้ำตาลดังกล่าวจะจำหน่ายให้ผู้บริโภคทั่วไป

ภายหลังผู้ประกอบการได้ปรับปรุงรูปแบบเพิ่มเติม โดยใช้แบบใส่วุ้นพลาสติกขนาดเล็กๆ มาใส่น้ำตาล เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเป็นของที่ระลึก ผลปรากฏว่าตลาดไม่สนองตอบรูปแบบสินค้าในลักษณะนี้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องยกเลิกไป และไม่ยอมเสียเวลาทดลองทำอีก เนื่องจากการพัฒนารูปแบบนี้ต้องเสียเงินทุนเพิ่มเติม และเสียเวลาในการผลิตมากกว่าเดิมมาก

ในส่วนของกิจการที่ได้รับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่ลูกค้าจะมีตัวอย่างหรือรูปแบบสินค้าให้มาด้วย ผู้ผลิตจึงไม่จำเป็นต้องพัฒนารูปแบบเอง เช่นกรณีของผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์ จึงได้พัฒนาบุคลากรทางด้านนี้ขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายตลาด และสามารถพัฒนาสินค้าได้ เนื่องจากการรับจ้างผลิตโดยส่วนใหญ่มักจะได้รับราคาไม่สูงนัก และพบว่ามีหลายบริษัทที่ดำเนินกิจการในกรุงเทพมหานครได้คิดเครื่องหมายการค้าของตนเองภายหลัง ดังนั้นผู้ประกอบการจึงมีความต้องการในการติดต่อกับตลาดต่างประเทศด้วยเอง ซึ่งจะทำให้ได้คำสั่งซื้อและราคาที่สูงขึ้น

2.4. เทคโนโลยี

จากการศึกษา พบว่า ความรู้ที่ใช้ในการผลิตจนสามารถที่จะดำเนินการผลิตได้ ส่วนใหญ่สามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รองมาคือได้ความรู้จากครอบครัว และบางส่วนสั่งสมประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้าง รวมทั้งจากการอบรมสัมมนาและการศึกษาในระบบ ตามลำดับ โดยอุตสาหกรรมขนาดย่อมแต่ละประเภทจะมีระดับการใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของการดำเนินการผลิต และพื้นเพของผู้ประกอบการ ซึ่งเราพบว่าผู้ประกอบการที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงจะมีความสามารถในการรับเทคโนโลยีและความรู้ได้เร็ว รวมทั้งสามารถดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมได้ด้วย เช่น กรณีของกิจการซ่อมแซมรถแทรกเตอร์ พบว่า ผู้ประกอบการมีทักษะในการดัดแปลงรถแทรกเตอร์ต้นแบบให้มีความเหมาะสมในการใช้งานมากขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยการฝึกอบรมร่วมกับการสังเกตการใช้งานในพื้นที่จริง จนนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนาได้ ในขณะที่กิจการที่ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและขนม นั้น ผู้ประกอบการจะเน้นเรื่องเทคนิคในการผลิตเพื่อให้ได้รสชาติดี ตามแบบดั้งเดิมในอดีต อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการบางรายได้พัฒนาตัวสินค้าเพื่อสร้างลักษณะเด่นเฉพาะตัวสินค้าขึ้น เช่น กิจการที่ทำกะละแม ได้ทดลองใส่กะทิสดเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้รสชาติดีขึ้น ในขณะที่การพัฒนากระบวนการผลิตหรืออุปกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

ในส่วนของเครื่องจักรและอุปกรณ์นั้นพบว่า เครื่องจักรที่ใช้งานในอุตสาหกรรมขนาดย่อมเป็นเครื่องจักรใหม่เป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่เป็นเครื่องจักรเก่า เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ และคุณภาพในการผลิตมากขึ้นกว่าในอดีต ประสิทธิภาพการผลิตดี สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม สำหรับข้อมูลในการตัดสินใจสั่งซื้อเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรของอุตสาหกรรมต่าง ๆ พบว่าส่วนใหญ่ได้ข้อมูลหรือสอบถามจากผู้ประกอบการรายอื่นเป็น

หลัก ทำให้สามารถได้เครื่องจักรที่ดีและเหมาะสมกับการผลิต

ทั้งนี้ การซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์บางชนิดจะดำเนินการ โดยโรงกลึงในท้องถิ่น และบางส่วนจะนำเครื่องจักรไปซ่อมแซมที่ผู้ขายเครื่องจักรที่ตนไปซื้อ มา และเมื่อพิจารณาความสามารถในการซ่อมแซมเครื่องจักร พบว่าสามารถทำการซ่อมได้ภายในจังหวัดโดยว่าจ้างโรงกลึงในท้องถิ่นเข้ามาดูแลและซ่อมบำรุงหรือดำเนินการซ่อมเองโดยตัวผู้ประกอบการหรือลูกจ้าง อย่างไรก็ตามก็ดีกิจการ ยังมีจุดอ่อน คือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้า เครื่องจักรบางชนิดมีราคาสูง ปัญหาเครื่องจักรเสียบ่อย และการขาดความรู้ด้านการดูแลเครื่องจักร กระบวนการผลิตเกิดของเสียมาก ซึ่งจากการสำรวจพบว่า เครื่องจักรบางส่วนผลิตขึ้นในประเทศ ในขณะที่เครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงมักจะนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการพบว่า เครื่องจักรที่นำเข้านั้นบางครั้งมีประสิทธิภาพดีกว่าเครื่องจักรภายในประเทศ เช่นกรณีของผู้ผลิตขนมหวาน พบว่า เตาอบที่ผลิตในประเทศและซื้อมาจากกรุงเทพมหานครมีปัญหาเรื่องการให้ความร้อนไม่สม่ำเสมอเท่ากันทุกจุด ทำให้สินค้าที่ได้มีคุณภาพไม่ดี ในขณะที่เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรคือเตาอบจากต่างประเทศ พบว่าขนมที่ผลิตได้มีคุณภาพสูงขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดีเครื่องจักรที่นำเข้านั้นมีราคาสูงและการบำรุงรักษามีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงเพิ่มขึ้น

2.5. แรงงาน

แรงงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในท้องถิ่นหรือในจังหวัดที่ตั้งอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่มีความรู้ น้อยและอาชีพเดิมมักเป็นเกษตรกร หรือรับจ้างทั่วไป ในขณะที่แรงงานที่มีฝีมือมักจะเลือกทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่ หรือในจังหวัดใกล้เคียงที่มีผลตอบแทนสูงกว่า ทำให้แรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีโอกาสเลือกแรงงานที่มีคุณภาพได้ไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่แรงงานที่ทำในกิจการมักจะเป็นแรงงานที่มีอายุกว่า 40 ปีขึ้นไป ในขณะที่แรงงานวัยหนุ่มสาวที่มาทำงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อมนี้มักจะเป็นงานพิเศษ เช่น หลังเลิกเรียน หรือวันเสาร์ อาทิตย์

การจัดหาแรงงานในบางกิจการสามารถหาแรงงานได้ง่ายในท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจการที่ไม่ต้องการทักษะหรือความชำนาญสูง เช่น การล้างวัตถุดิบ การขัดหรือถูกระดาษทราย การยกของเพื่อส่งมอบ เป็นต้น ดังนั้นจึงมักจะไม่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำให้มีเวลาว่างในบางช่วงเวลา และจะสามารถทำงานเต็มได้ในช่วงนอกฤดูการเกษตร เพราะพื้นที่บางส่วนเป็นเขตเกษตรน้ำฝนทำให้สามารถเพาะปลูกได้จำกัด

สำหรับกิจการที่ต้องการทักษะในการผลิต เช่น การทำขนม พบว่าผู้ประกอบการได้เน้นทักษะในการผลิต เนื่องจากการทำอาหารหรือขนมต้องการความละเอียดและรอบคอบ ในระหว่างการทำหากดูแลไม่ดีก็จะทำให้เสียหายได้ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องถ่ายทอดเทคนิคในการทำ เช่น การ

สังเกตเรื่องความร้อน การผสมของวัตถุดิบ ตลอดจนการบรรจุ ในส่วนของงานกลึงไม้ตาลนั้น แรงงานจะต้องมีทักษะและความชำนาญในการดูวัตถุดิบอีกด้วย เนื่องจากไม้ตาลที่เก็บไว้นานจะมีคุณภาพต่ำหรือแตกร้าว ซึ่งส่งผลให้ผลิตภัณฑ์จำหน่ายไม่ได้ราคา

ในส่วนของงานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถสูงนั้น พบว่าผู้ประกอบการจะเข้ามาสอนงานให้แก่แรงงาน พร้อมกับดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งการรับรู้ของแรงงานแต่ละคนอาจจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากพื้นฐานการศึกษา และความเอาใจใส่ ดังกรณีของกิจการซ่อมรถแทรกเตอร์พบว่างานบางชนิดที่ต้องการความรู้เฉพาะด้าน ผู้ประกอบการจะจ้างแรงงานที่มีพื้นฐานในงานนั้นๆมารับผิดชอบ ยกเว้นงานพื้นฐาน เช่นงานเชื่อม ผู้ประกอบการจะฝึกฝนให้เองในสถานประกอบการ

กล่าวโดยสรุปแล้ว แรงงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีข้อได้เปรียบที่สามารถหาแรงงานท้องถิ่นมาทำงานได้เพียงพอได้ โดยพึ่งแรงงานต่างถิ่นไม่มาก ลักษณะแรงงานจะเป็นแรงงานฝีมือดั้งเดิม ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในเมือง มีการเข้าออก เปลี่ยนงานน้อย และมีความใกล้ชิดกับนายจ้าง อย่างไรก็ตามลักษณะการจ้างงานที่เป็นลูกจ้างรายวัน นับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของแรงงาน เนื่องจากความรู้สึกที่ไม่มั่นคงต่อสภาพการจ้างงานทำให้แรงงานไม่ใส่ใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของการประกอบการและโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในอำเภอเขาย้อยที่ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเบื้องต้นมาพบว่า

การเริ่มต้นของกิจการ อาจเกิดจากความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการ ซึ่งอาจจะได้รับมาจากการศึกษา หรือจากการเป็นลูกจ้างมาก่อน หรือสืบทอดกิจการของครอบครัว ในขณะที่ปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดกิจการใหม่ในปัจจุบันคือ การส่งเสริมของภาครัฐผ่านนโยบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ขึ้นมาเป็นจำนวนมาก

ในการดำเนินการและการจัดการพบว่า ผู้ประกอบการที่เดิมมีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ จะสามารถจัดการและแก้ปัญหาต่างๆได้ดีในระดับหนึ่ง ทั้งด้านการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ การตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในขณะที่ผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐจะมีข้อจำกัดในการจัดการ เนื่องจากขาดประสบการณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้นๆ

ในส่วนของการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ภายในกิจการคือ ระหว่างผู้ประกอบการกับลูกจ้าง พบว่าจะมีการสอนงานให้ ส่วนระยะเวลาและการรับรู้ของแรงงานจะขึ้นกับพื้นฐานของบุคคล เช่น การศึกษา และความเอาใจใส่ ในขณะที่ประเภทของกิจการก็ส่วนสำคัญต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ เช่น ความรู้พื้นฐานในการผลิตผู้ประกอบการจะยินดีเปิดเผย แต่ถ้าเป็นเทคนิคหรือเคล็ดลับเฉพาะกิจการแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งเราพบกรณีดังกล่าวมากในกิจการที่ทำอาหารและขนมหวาน

ส่วนการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างภายนอก กับภายในกิจการพบว่า สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มคือ การถ่ายทอดระหว่างผู้ขายวัตถุดิบกับกิจการ โดยกิจการจะให้ความรู้ถึงคุณลักษณะของสินค้าหรือวัตถุดิบที่พึงประสงค์ ในขณะที่การแนะนำอาจจะเกิดในช่วงการซื้อขายสินค้า และพบปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนกรณีการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือความรู้ระหว่างกิจการกับผู้บริโภคหรือผู้ว่าจ้างผลิตพบว่า หากกิจการได้รับการว่าจ้างผลิตจากกิจการอื่นก็จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การควบคุมคุณภาพ และการจัดการ เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถส่งมอบสินค้าได้ทันเวลา อย่างไรก็ตามหากกิจการได้รับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศด้วย ก็จะได้รับคำแนะนำ พร้อมกับรูปแบบของสินค้าที่ต้องการ ประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะของสินค้านั้นๆ เช่น ต้องใช้สารที่ไม่เป็นอันตราย ในกรณีของสารเคลือบเงาของผลิตภัณฑ์ไม้ตาล เป็นต้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้กิจการมีพัฒนาการทางความรู้และเทคโนโลยีที่ดีขึ้น แต่หากปราศจากความรู้พื้นฐานของบุคลากรในกิจการโดยเฉพาะผู้ประกอบการแล้ว การพัฒนาต่อยอดหรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ก็อาจจะเกิดขึ้นได้

บรรณานุกรม

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารวิชาการ.นโยบายวิทยาศาสตร์ : วิวัฒนาการและการจัดการ.

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน,2530.

----- . การพัฒนาและการถ่ายทอดเทคโนโลยี. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน,2534.

ดิเรกฤทธิ์ห่วย. การนำการเปลี่ยนแปลง : เน้นกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม . สำนักส่ง

เสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. เฉลิมชาญการพิมพ์ : กรุงเทพฯ2528

ธนพรรณ สุนทระ. การศึกษาลักษณะสภาพเศรษฐกิจ – สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง

สภาวะแวดล้อมบริเวณเขตอุตสาหกรรมปทุมธานี. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2539.

อํารงเปรมปรีดี. หน่วยเทคโนโลยีเหมาะสมเพื่อการพัฒนาชนบท. คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลง

มหาวิทยาลัย, เอกสารประชุมสัมมนาผู้นำเยาวชนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง

ชาติ ครั้งที่ 1 , 5 –12 พฤษภาคม 2531.

----- และชาญชัย . เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท. , เอกสารประกอบการสัมมนา
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 13 – 15 มีนาคม 2527.

ปริญญา เกื้อหนุน. การถ่ายทอดเทคโนโลยี. วารสารสิทธิปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 13 มิ.ย. – ก.ย.

2533.

พิชิตสุขเจริญพงษ์. การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท. วารสารเทคโนโลยี ปีที่ 3

ฉบับที่ 1 มีนาคม 2525

ณรงค์ รัตน์ะ. เทคนิคการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ชนบท. วารสารเทคโนโลยี ปีที่ 5 ฉบับที่ 1

มีนาคม 2527

ณรงค์ เส็งประชา. สังคมวิทยาอุตสาหกรรมเบื้องต้น. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2536.

วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ทบทวนแนวความคิด การพัฒนาเทคโนโลยี. วารสารเศรษฐกิจสังคม ปี
ที่ 27 ฉบับที่ 6 , พ.ย. – ธ.ค. 2533

วิศิษฐ์พร วัฒนวาทีน. การถ่ายทอดเทคโนโลยี.วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 4 ปีที่ 16 ธันวาคม 2527.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในท้องถิ่น. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะวิชา
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเลย, โอเดียนสโตร์ : กรุงเทพฯ, 2536.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.การถ่ายทอดเทคโนโลยี : แนวคิดพื้นฐาน
เล่มที่ 1 ,รุ่งศิลป์การพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2544.

-----กระบวนการได้มาซึ่งเทคโนโลยี. รุ่งศิลป์การพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2544.

สมบุญ ศรีประชัย. การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย. สถาบันไทยคดี
ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2528.

สมพงษ์ พุฒิวิสารทภาคย์. การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ. วารสารสิทธิปริทัศน์ ปีที่
5

ฉบับที่ 13 มิถุนายน – กันยายน 2533.

แสวง จงสุจริตธรรม. เทคโนโลยีเพื่อสนองจุดมุ่งหมายทางสังคมของประเทศกำลังพัฒนา แปล

จาก Technologies which are appropriate for meeting social objectives of

developing countries. งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ .1988.

โสเมสกาวิ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. วารสารสิทธิปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 13 มิถุนายน – กันยายน 2533

สันทัต วิจารณ์สุนทร. การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบท : ความจริงที่ควรทราบ. วารสารราช

บัณฑิตยสถาน ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 ตุลาคม – ธันวาคม 2538

Anderson , D., “ Small Industry in Developing Countries : Some Issues” World Bank Staff
Working Paper, No.518 , 1982.

Biggs , T. , et.al., Rural Industry and Employment Study : A Synthesis Report . Bangkok :
Thailand Development Research Institute, 1990.

United Nation. Guideline for rural centre planning : Rural Industrialization Organization
Framework for RCP . Bangkok : ALLIED PRINTERS, 1990.

โครงสร้างการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ของอุตสาหกรรมตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาโครงสร้างการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในส่วนนี้ จะได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในอำเภอเขาย้อย ทั้งนี้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลต่างๆจากผู้ประกอบการทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโดยตรงและการสังเกต โดยได้นำเน้นการสำรวจกิจการรวมทั้งสิ้น 3 แห่ง อันได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาล อุตสาหกรรมผลิตกาละแม และอุตสาหกรรมซ่อมรถแทรกเตอร์

ทั้งนี้ในการศึกษาและพิจารณาจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ ดังนี้ ผู้ประกอบการ การดำเนินการผลิต แรงงาน เทคโนโลยีการผลิตและการถ่ายทอด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่กิจการประสบอยู่ รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของกิจการที่ทำการสำรวจ : สถานภาพปัจจุบัน

1.1. ข้อมูลทั่วไปของอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษา

ในการศึกษาลักษณะของกิจการในครั้งนี้ เราพบว่ารูปแบบในการดำเนินการของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่ศึกษาจะสามารถแบ่งโดยลักษณะของการจัดตั้งได้เป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ได้จดทะเบียนไว้กับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดหรือกรมโรงงานอุตสาหกรรม กับกลุ่มของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือน (มีเจ้าของกิจการเป็นผู้บริหาร) หรือวิสาหกิจชุมชน (บริหารในลักษณะสมาชิก)

ซึ่งข้อมูลที่ได้ทำการสำรวจในครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างข้างต้น 4 แห่งมาจากสถานประกอบการที่จดทะเบียนไว้ในลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในขณะที่เหลืออีก 8 แห่งเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพ อย่างไรก็ตามเราพบว่าการดำเนินการผลิตของกิจการในครัวเรือนกับวิสาหกิจชุมชนคล้ายคลึงกันมาก

1.2. ลักษณะการดำเนินการผลิต

1.ลักษณะทั่วไปของกิจการ

การริเริ่มกิจการ

จากการศึกษาพบว่า กิจการส่วนใหญ่เริ่มดำเนินการจากการริเริ่มของผู้ประกอบการ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ในกรณีของกิจการที่มีเจ้าของหรือผู้ประกอบการ ที่ชัดเจนนั้น การเริ่มต้นของกิจการมาจากการสะสมประสบการณ์ในการผลิตสินค้าขึ้นๆทั้งจากการเคยเป็นลูกจ้างหรือสืบทอดกิจการและสืบทอดความรู้ (Know - how) กระบวนการผลิตและเทคนิคต่างๆไว้ เช่น กรณีของสถานประกอบการที่ทำขนมหวาน พบว่า ผู้ประกอบการเคยเป็นลูกจ้างและแม่ค้าที่เคยขายอาหารมาก่อน ภายหลังจึงเริ่มทำอาหารและขนมหวานขายเอง จนกระทั่งมีความชำนาญจึงตั้งกิจการขึ้น ส่วนผู้ประกอบการอีกรายหนึ่งเราพบว่า ได้รับการสะสมความรู้และกระบวนการผลิต รวมทั้งเทคนิคต่างๆไว้จากการดา โดยเคยเป็นผู้ช่วยในการผลิตมาก่อน ซึ่งทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของของผู้ประกอบการรายหลังนี้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าเนื่องจากมีลักษณะของการต่อยอดความรู้ ในขณะที่ผู้ประกอบการรายแรกต้องใช้การลองผิดลองถูกในการพัฒนากระบวนการผลิตและเทคนิคต่างๆ

นอกจากนั้นเราพบว่าวัตถุดิบยังส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดผู้ประกอบการได้ ดังเช่นกรณีของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และไม้มะพร้าว ที่นำวัตถุดิบที่ปรากฏและมีเป็นจำนวนมากในท้องถิ่นมาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้า อย่างไรก็ตามก็พบว่า ผู้ประกอบการยังคงมีทักษะที่ได้จากวิชาชีพหรือพื้นฐานเดิม เช่นกรณีของผู้ประกอบการที่ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าจากไม้มะพร้าวนั้น มีอาชีพเดิมเป็นช่างสำรวจ ต่อมาภายหลังเกษียณราชการจึงได้มาริเริ่มผลิตสินค้า เนื่องจากเห็นวัตถุดิบในท้องถิ่น ประกอบกับตนเองมีความรู้ทางช่างฝีมือทำให้มีทักษะในการผลิต

เราพบว่าการศึกษาในระบบ เป็นอีกกรณีหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการมีพื้นฐานในการผลิตสินค้า โดยเฉพาะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยความรู้หรือเทคโนโลยีขั้นกลางหรือสูง อย่างไรก็ตามการสะสมประสบการณ์ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการประเภทเดียวกัน ดังเช่น กรณีของเจ้าของกิจการอุ้มอ้มรถแทรกเตอร์ และงานเชื่อมโลหะ ที่ผู้ประกอบการได้ศึกษามาโดยตรง และได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมจากกิจการอื่นก่อนที่จะเปิดกิจการของตนเอง ซึ่งเราพบว่าผู้ประกอบการในลักษณะนี้มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี ทำให้ลูกจ้างของกิจการเรียนรู้ได้เร็ว

อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวระหว่างเจ้าของกิจการกับลูกจ้างนั้น ยังขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการ อาทิเช่น การผลิตขนมหรืออาหาร มีเทคนิคเฉพาะ ซึ่งผู้ประกอบการมักจะเปิดเผยและจะดำเนินการเอง ในขณะที่การผลิตสินค้าอื่นๆจะอาศัยความชำนาญและทักษะ รวมทั้งประสบการณ์ในการทำ ส่งผลให้ลูกจ้างมีความสามารถในการผลิตได้ดี ซึ่งเราพบว่าหากเทคนิคการผลิตยากหรือไม่ซับซ้อนเกินไป ก็มีแนวโน้มที่ลูกจ้างจะกลายเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ได้ง่าย ดังเช่นกรณีของผลิตภัณฑ์งานเชื่อมโลหะ หรือผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ที่ลูกจ้างสามารถพัฒนาตนเองมาเป็นเจ้าของกิจการ

หรือผู้รับจ้างผลิต (รับช่วงผลิต) ได้ในระยะไม่นานนัก ทั้งนี้การเกิดผู้ประกอบการใหม่ขึ้นในลักษณะดังกล่าว ส่วนหนึ่งมีปัจจัยจากคุณสมบัติของตัวลูกจ้างเอง เช่น พื้นฐานความรู้เดิม ความเอาใจใส่ต่องานที่ทำ เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก เช่น ตลาดในท้องถิ่น หรือ ทุน เป็นต้น

กรณีที่สอง ในส่วนของการประกอบการของกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน นั้น เราพบว่า การเริ่มต้นดำเนินการมีผลมาจากปัจจัยสำคัญ ๆ 2 ประการได้แก่

การที่รัฐได้ให้ความช่วยเหลือ โดยการให้ความรู้ในการผลิตสินค้า ผ่านกระบวนการฝึกอบรม และการดูงานจากกิจการประเภทเดียวกัน ซึ่งเราพบว่า การดำเนินการหรือการพัฒนาองค์ความรู้ก่อนข้างจะจำกัดหากปราศจากความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเทคนิคบางประการในการผลิตสินค้าบางประเภท เช่น อาหารหรือขนมหวาน ผู้ประกอบการต้องลองผิดลองถูกหลายครั้งกว่าจะผลิตได้สินค้าที่มีคุณภาพดีซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่กิจการบางแห่งต้องล้มเลิกไป เนื่องจากสมาชิกไม่สามารถรอนกระทั่งสินค้ามีคุณภาพได้ เนื่องจากต้องใช้ทุนมาก หรือต้องใช้เวลาไปในการขายได้ทางอื่นๆ อย่างไรก็ดี เราพบว่าหากในพื้นที่มีข้อจำกัดเรื่องปัจจัยการผลิตเช่น วัตถุดิบ หรือตลาดในท้องถิ่นแล้ว กิจการในลักษณะดังกล่าวจะมีแนวโน้มที่เลิกได้ง่าย

การมีผู้ที่มีความทักษะในการผลิตริเริ่มดำเนินการ ต่อมาจึงถ่ายทอดให้ชุมชนหรือบุคคลที่สนใจ และได้รวมกลุ่มกันขายสินค้า ดังเช่น กรณีของกลุ่มผลิตถัณฑ์ไม้ตาล เราพบว่า การริเริ่มมาจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาวบ้านที่มีความทักษะในงานไม้ เนื่องจากพื้นที่ในอำเภอเขาย้อยในอดีตมีโรงงานแปรรูปไม้เป็นจำนวนมาก ต่อมาภายหลังที่ไม้เนื้อแข็งอื่นๆหายาก ประกอบกับนโยบายในการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ ทำให้หันมาใช้ไม้ในท้องถิ่น เป็นหลัก อย่างไรก็ดีเนื่องจากขาดเงินทุนทำให้เกิดการรวมกลุ่มเกิดขึ้น ซึ่งต่อมาภายหลังจึงมีการรวมตัวของสมาชิกมากขึ้นเนื่องจากมีรายได้ที่ดี รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการผลิต มีลักษณะเปิดเผยทำให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ภายในกลุ่มอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การริเริ่มหรือการตั้งกิจการขนาดย่อมมีปัจจัยที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ความรู้หรือเทคนิคในการผลิต ซึ่งอาจจะได้มาในหลายรูปแบบทั้งจากการศึกษา การสะสมประสบการณ์ หรือจากการฝึกอบรม นอกจากนี้ทุน และตลาด ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกด้วย อย่างไรก็ดี การสะสมประสบการณ์หรือทักษะของผู้ประกอบการ เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการดำรงอยู่ของกิจการนั้นๆ

การจัดการ

จากการศึกษาพบว่า กิจการที่ทำการส่วนใหญ่จะเป็นการภายในครอบครัว การบริหารงานจะใช้บุคลากรภายในครอบครัว ทำให้มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และสามารถตัดสินใจได้ทันที เมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วน และพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น และผู้

ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเป็นคนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลดีในการจัดหาวัตถุดิบ สามารถบริหารจัดการได้ง่ายและรวดเร็ว

จากรูปแบบการบริหารข้างต้น พบว่า การบริหารงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ผู้ประกอบการจะมีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ไม่ครบทุกด้านทั้งทางด้านการผลิต การพาณิชย์ การเงินและการบริหาร นอกจากนี้การที่ผู้ประกอบการที่มีโอกาสพัฒนาความรู้เพิ่มเติม เมื่อพัฒนาร่วมกับประสบการณ์การทำธุรกิจ จะสามารถให้มีการบริหารงานได้ดีขึ้น

รูปแบบการดำเนินการ : การรับช่วงผลิตและการว่าจ้างผลิต

จากการลักษณะของรูปแบบการดำเนินการ พบว่าส่วนใหญ่กิจการขนาดย่อม มักจะดำเนินการผลิตด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มีบางส่วนว่าจ้างกิจการอื่น หรือรับจ้างผลิตสินค้าจากกิจการอื่นๆ ทั้งนี้การที่กิจการส่วนใหญ่ไม่ได้รับจ้างผลิตเนื่องจากผลิตภัณฑ์ยังคงสนองตอบตลาดสินค้าในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ชนิดของผลิตภัณฑ์ก็มีความคล้ายคลึงเหมือนกับสินค้าในพื้นที่หรือท้องถิ่นอื่นๆ ดังนั้นจึงไม่ได้รับการว่าจ้างผลิต ในขณะที่กิจการที่ผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัว หรือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจะได้รับการว่าจ้างผลิต ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นพวกหัตถกรรม หรือสินค้าของที่ระลึก ของฝากเฉพาะถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และน้ำตาลมะพร้าว (น้ำตาลปึก) โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ทำให้มีคำสั่งซื้อจากแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้งการว่าจ้างผลิตในรูปแบบของสินค้าเฉพาะแบบจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ซึ่งลักษณะการรับจ้างผลิตผลิตของกิจการนี้ทำให้กิจการได้รับคำสั่งซื้อที่มีลักษณะเฉพาะแบบ รวมทั้งเน้นคุณภาพของสินค้า ทำให้เป็นการถ่ายทอดการพัฒนาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางอ้อม ซึ่งส่งผลให้กิจการสามารถพัฒนารูปแบบสินค้าให้มีความเป็นสากลมากขึ้น เช่น ในอดีตสินค้ามักจะมีรูปแบบจำกัดและไม่หลากหลาย ได้แก่ทำเป็นครก แก้วน้ำ หรือที่ใส่ปากกา เป็นต้น ในปัจจุบันสามารถพัฒนารูปแบบเป็นเชิงเทียน และแก้วเซรามิกเป็นต้น ซึ่งทำให้มีคำสั่งซื้อเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างผลิตยังให้คำแนะนำในเรื่องของเทคนิคการผลิตให้ รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาและลักษณะของสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะไม่มีการแนะนำอย่างสม่ำเสมอแต่จะกระทำหรือเกิดขึ้นในช่วงที่มีคำสั่งซื้อ ทั้งก่อน และหลังทำการผลิต รวมทั้งการตรวจรับสินค้า ส่งผลให้กิจการมีการพัฒนาทั้งเทคนิคในกระบวนการผลิต และการจัดการในสถานประกอบการ เพื่อให้สามารถส่งมอบสินค้าได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งมีความแตกต่างจากในอดีตที่การผลิตจะกระทำโดยไม่มีเงื่อนไขของเวลา รูปแบบ และคุณภาพของสินค้ามาจากตลาด โดยเฉพาะในท้องถิ่นส่งผลให้การพัฒนาเทคนิคและการจัดการไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

อย่างไรก็ดีเราพบว่า การควบคุมคุณภาพของสินค้าเมื่อทำการผลิตเป็นจำนวนมากยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญของกิจการ กล่าวคือ กิจการมีปัจจัยการผลิตที่จำกัด โดยเฉพาะแรงงาน และ

วัตถุดิบ ส่งผลให้การรับคำสั่งซื้อที่ได้รับเป็นปริมาณสูง และมีเวลาจำกัด ไม่สามารถดำเนินการผลิตได้อย่างมีคุณภาพ เช่น การเกิดเชื้อราเนื่องจากไม้ไม่แห้งสนิท ส่งผลให้สินค้าถูกส่งกลับและสูญเสียคำสั่งซื้อไป โดยเฉพาะกิจการที่อยู่ในรูปของกลุ่มอาชีพ จะมีปัญหาการควบคุมคุณภาพของสินค้าเนื่องจากการผลิตสามารถดำเนินการได้ที่บ้านหรือครัวเรือนของสมาชิก ส่งผลให้สินค้าของกิจการโดยภาพรวมมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอทั้งกลุ่ม อย่างไรก็ตามก็ดีหัวหน้าหรือแกนนำกลุ่มตระหนักถึงปัญหานี้แต่ก็ยังไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด ในส่วนของกิจการที่มีเจ้าของคนเดียวนั้นการจัดการเรื่องคุณภาพ จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ทำให้การส่งคืนสินค้านี้น้อยกว่า รวมทั้งการรับคำสั่งซื้อสามารถกระทำได้ดีขึ้นมากกว่า เนื่องจากใช้การว่าจ้างครัวเรือนในการผลิตในช่วงที่มีคำสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่สำคัญๆ ทั้งในและต่างประเทศ

ในส่วนของการว่าจ้างผลิตของสินค้าของกิจการที่สำรวจนั้นเราพบว่า มีการว่าจ้างผลิตอยู่บ้าง โดยเฉพาะการว่าจ้างครัวเรือนทำการผลิตสินค้า ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ทำให้กิจการมีความยืดหยุ่นต่ออุปสงค์ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงของปี เช่น การผลิตของผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลส่วนใหญ่ในช่วงการผลิตปกติจะใช้แรงงานในครัวเรือนในการผลิต และมีการจ้างแรงงาน ในลักษณะของแรงงานรายวันเข้ามาช่วยเพิ่มเติมในช่วงที่มีคำสั่งซื้อ หรือเทศกาลที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน หรือสงกรานต์ เป็นต้น โดยผู้ประกอบการจะควบคุมการผลิต และแนะนำเทคนิคการผลิตให้แรงงานเหล่านี้ในช่วงต้น ทั้งนี้ก็จะเริ่มจากงานที่ไม่อาศัยทักษะและความชำนาญมาก เช่น การขัดกระดาษทราย การขัดเงา เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่จะเริ่มจากง่าย ๆ ไปจนถึงผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความชำนาญมากขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ดีเมื่อมีคำสั่งซื้อเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีระยะเวลาจำกัด โดยเฉพาะคำสั่งซื้อจากต่างประเทศนั้น การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ หรือสถานที่ทำการผลิตล้วนจำกัดส่งผลให้กิจการต้องทำการว่าจ้างผลิต โดยเฉพาะจากครัวเรือนซึ่งการว่าจ้างผลิต กระทำใน 2 ลักษณะคือ การว่าจ้างครัวเรือนที่มีทักษะการผลิตสินค้านั้นๆ อยู่แล้ว จะกระทำโดยการนำรูปแบบสินค้าที่ได้รับมาส่งมอบ และกระทำสัญญาสั่งซื้อกัน บางครั้งอาจจะต้องจัดหาวัตถุดิบให้ด้วย เนื่องจากไม้ตาลจะมีปริมาณมากน้อยไม่สม่ำเสมอในแต่ละฤดู ส่งผลให้ราคาไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในฤดูฝน ที่เกษตรกรจะทำนา ทำให้ไม้สามารถไปตัดได้ส่งผลให้ไม้ขาดแคลนและมีราคาสูง ในอีกลักษณะหนึ่งคือการว่าจ้างครัวเรือนที่ผู้ว่าจ้างได้ไปริเริ่มให้ โดยอาจจะสอนและถ่ายทอดเทคนิคการผลิตให้ในช่วงต้น ซึ่งในช่วงปกติครัวเรือนดังกล่าว อาจจะผลิตสินค้าออกสู่ตลาดเอง โดยเฉพาะร้านค้าของที่ระลึกในท้องถิ่น การว่าจ้างผลิตของกิจการนี้บางครั้งผู้ว่าจ้างได้ทำการควบคุมคุณภาพตั้งแต่วัตถุดิบ กระบวนการผลิต จนถึงคุณภาพของสินค้า ซึ่งส่งผลให้สินค้าส่วนใหญ่ได้คุณภาพและปริมาณตามที่รับคำสั่งซื้อมา ทั้งนี้การถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการผลิต ตั้งแต่คุณภาพของวัตถุดิบ เทคนิคการผลิต ตลอดจนคุณภาพของสินค้า จะกระทำไม่สม่ำเสมอขึ้นอยู่กับโอกาสเมื่อมีคำสั่งซื้อและส่วนใหญ่จะให้ความรู้เมื่อสินค้ามีปัญหาไม่ได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้

จากการศึกษา เราพบว่าประเภทของกิจการมีผลต่อการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการผลิตด้วย ดังกรณีของ กิจการที่ทำการผลิตขนมหวานพบว่า การรับจ้างผลิตสินค้านั้น ผู้ว่าจ้างซึ่งมีการผลิตและหน้าร้านสำหรับการจำหน่ายนั้น ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตให้แก่กิจการที่ไปสำรวจ แต่ให้ทดลองทำการผลิตและนำไปให้ชิมรสชาติและตรวจคุณภาพด้านอื่นๆ ทำให้การพัฒนาสินค้าต้องใช้เวลาานาน และต้นทุนการพัฒนาสินค้าสูงเนื่องจากมีความเสียหายในขณะทดลองทำการผลิตเป็นจำนวนมาก เช่น การอบขนมหม้อแกง ที่ให้ความร้อนไม่เหมาะสมในแต่ละช่วง ส่งผลต่อทั้งผลผลิตที่เสียหายที่ไหม้หรือแข็งเกินไปเป็นจำนวนมาก กว่าจะมีทักษะและความชำนาญในการควบคุมความร้อนได้ เป็นต้น

นอกจากนี้กิจการที่ต้องความรู้เฉพาะด้าน และเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การซ่อมรถแทรกเตอร์ ก็มีปัญหาในการดำเนินการ เนื่องจาก กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่ จากเจ้าของเทคโนโลยีมีจำกัด ซึ่งแต่เดิมผู้ประกอบการเคยเป็นลูกจ้างของกิจการขนาดใหญ่ ที่มีการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ที่มากพร้อมกับสินค้าที่บริษัทจำหน่ายอยู่สม่ำเสมอ ภายหลังจากออกมาดำเนินการเองนั้น ได้นำทักษะและประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการในกิจการ แต่เนื่องจากเทคโนโลยีในกิจการประเภทนี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้า ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านโดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจะดำเนินการเองได้ในบางส่วน ซึ่งในระยะแรกๆบริษัทข้ามชาติซึ่งเป็นเจ้าของสินค้าและเทคโนโลยีได้เปิดโอกาสให้เข้ารับการอบรมได้ ทำให้ได้รับรู้มาดำเนินการกับสินค้าใหม่ๆได้ แต่ในระยะต่อมาบริษัทส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้บุคคลากรที่ไม่ได้ร่วมธุรกิจเข้ารับการอบรม ส่งผลให้การพัฒนาความรู้และนวัตกรรมใหม่ไม่เกิดขึ้น ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนจากผู้ประกอบการอื่นๆแทน ปัญหานี้ได้ส่งผลให้การดำเนินการไม่สามารถสนองตอบความต้องการของตลาดหรือลูกค้าได้ครบวงจร ซึ่งปัญหานี้เป็นที่น่าสนใจว่าอาจมีสาเหตุมาจากบริษัทข้ามชาติอาจจะระงับการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อรักษารฐานของลูกค้าให้เข้ามาซ่อมบำรุงกับเจ้าของสินค้าหรือตัวแทนของบริษัทโดยตรง แทนที่จะไปใช้บริการของสถานประกอบการขนาดย่อมของท้องถิ่น

2.ปัจจัยในการผลิต

2.1.วัตถุดิบ

จากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมขนาดย่อมพึ่งพิงวัตถุดิบในพื้นที่เป็นหลักและในสัดส่วนที่สูง ส่วนใหญ่ซื้อวัตถุดิบในท้องถิ่น หรือภายในจังหวัดที่ตั้งอุตสาหกรรม และมีบางส่วนที่สั่งซื้อในภาคตะวันตกคือ พื้นที่ใกล้เคียงบ้าง ซึ่งการสั่งซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ทำให้อุตสาหกรรมในท้องถิ่นไม่มีปัญหาเรื่อง ต้นทุนการขนส่งและระยะเวลาที่ต้องใช้เวลาในการขนส่งนานซึ่งอาจจะส่งผลเสียหายกับคุณภาพ

ของวัตถุดิบ โดยเฉพาะผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งกิจการที่แปรรูปอาหารหรือทำขนมหวาน ต้องการความสดและใหม่ของวัตถุดิบ ซึ่งจะทำให้สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพที่ดี ซึ่งเราพบว่า ผลผลิตทางการเกษตรในภาคตะวันตกมีความหลากหลายและมีแหล่งผลิตหลายแห่ง ทำให้กิจการในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ อย่างเช่น ไข่เป็ดซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำขนมหวานหลายชนิด รวมทั้งการผลิตไข่เค็ม ส่วนใหญ่มีแหล่งผลิตในอำเภอบางแพ และวัดเพลง จังหวัดราชบุรี อำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี ส่งผลให้กิจการสามารถเลือกแหล่งวัตถุดิบได้จากหลายแห่ง โดยการเปรียบเทียบราคา คุณภาพ และบริการ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมีคุณภาพ และต้นทุนในการกำหนดราคาที่ไม่สูง

อย่างไรก็ดีเราพบว่า อุตสาหกรรมบางประเภทในพื้นที่ศึกษา เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ตาล นั้นยังขาดวัตถุดิบที่เพียงพอจะนำมาผลิต ซึ่งจำเป็นต้องทำการสั่งซื้อในแหล่งอื่นที่ไม่อยู่ในพื้นที่ เกิดต้นทุนขนส่งเพิ่มสาเหตุดังกล่าวอาจจะเกิดขึ้นจากปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในพื้นที่มีไม่เพียงพอหรือไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี จึงมีความจำเป็นในการซื้อวัตถุดิบจากพื้นที่อื่น ซึ่งปัจจุบันต้องสั่งซื้อไม้ตาลทั้งจากจังหวัดสุพรรณบุรี ชุมพร และสุราษฎร์ธานี เนื่องจากไม้ตาลที่มีคุณภาพที่จะสามารถใช้ในการผลิตสินค้าได้ต้องมีอายุกว่า 60 – 70 ปี ขึ้นไป และไม้ที่มีคุณภาพดีในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการผลิตไปแล้ว ซึ่งในปัจจุบันเริ่มจะประสบปัญหามากขึ้นเนื่องจาก ในพื้นที่ที่มีไม้ตาลนั้น ได้เกิดกิจการที่ทำการผลิตในลักษณะเดียวกันกับที่จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ราคาวัตถุดิบมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก

การสั่งซื้อวัตถุดิบนี้มักส่งผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งเหตุผลของการสั่งซื้อวัตถุดิบในลักษณะดังกล่าวพบว่า อุตสาหกรรมแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ โดยส่วนหนึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ อีกส่วนเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานอื่นๆที่แต่ละจังหวัดมีศักยภาพที่แตกต่างกัน ทำให้ในเรื่องนี้บางครั้งราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตนั้นจะสูงขึ้นตามด้วย เนื่องจากเจ้าของกิจการไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดหา ทั้งนี้การรวบรวมวัตถุดิบนั้นจะถูกดำเนินการผ่านตัวแทนจำหน่าย นำมาให้งถึงโรงงานเลย

ในส่วนของการควบคุมและการถ่ายทอดความรู้ทางด้านคุณภาพของวัตถุดิบนั้น เราพบว่า กิจการส่วนใหญ่มีการเน้นเรื่องคุณภาพของวัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิต โดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีคุณภาพไม่สม่ำเสมอในแต่ละช่วงของปี รวมทั้งพบว่าผู้จำหน่ายสินค้าบางครั้งนำสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือสินค้าเก่ามาผสม ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพต่ำลงตามไปด้วย ซึ่งการตรวจสอบบางครั้งกระทำได้ยาก เช่น กรณีของไข่เป็ดที่นำมาใช้ในการผลิตไข่เค็มหรือขนม นั้น กว่าผู้ผลิตจะทราบว่วัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้านั้น ไม่มีคุณภาพก็อาจต้องทำการผลิตจนเสร็จแล้ว ซึ่งหากจำหน่ายผลผลิตออกไปก็จะส่งผลให้สูญเสียตลาดได้ การดำเนินการส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักจะหาแหล่งขายวัตถุดิบอื่นๆเพิ่มเติม หรือแจ้งแก่ผู้ขายวัตถุดิบ ซึ่งสินค้าที่ได้รับในรุ่นต่อมามีคุณภาพที่ขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังคงกล่าวถึงอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้โดยส่วนใหญ่กิจการหนึ่งๆมักจะผูกการซื้อวัตถุดิบจากตัวแทน

จำหน่ายไม่ถี่ราย เพื่อลดความเสี่ยงในการซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือขาดความสม่ำเสมอ แม้ว่าตัวแทนจำหน่ายใหม่จะเสนอราคาวัตถุดิบที่ถูกกว่าก็ตาม

การแจ้งเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือวัตถุดิบที่ต้องการ ส่งผลให้ผู้ผลิตวัตถุดิบมีการพัฒนาสินค้าที่ดีและมีคุณภาพขึ้น เช่น กรณีของกิจการทำกอละแม ซึ่งต้องใช้ใช้น้ำตาลมะพร้าวในการผลิต ทำให้ต้องมีการควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบอย่างใกล้ชิดเนื่องจาก รสชาติของขนมอาจเปลี่ยนไปได้ง่ายจากการใช้น้ำตาลมะพร้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีปัญหาการเจือปนน้ำตาลทรายหรือสิ่งอื่นๆลงไป เป็นผลให้คุณภาพของสินค้าไม่ดีและอาจส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภค ทำให้กิจการต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และยินดีที่จ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้น้ำตาลที่มีคุณภาพ ซึ่งเราพบว่าผู้ผลิตหรือจำหน่ายวัตถุดิบสามารถสนองตอบความต้องการของผู้ผลิตได้เป็นอย่างดีคืออย่างไรก็ดีเราพบว่า หากกิจการมีปริมาณการสั่งซื้อน้อยการแก้ปัญหาดังกล่าวก็ไม่อาจจะกระทำได้ดี จึงเป็นภาระต้นทุนอีกชนิดหนึ่งที่ยังมีปัญหายอยู่

2.2. เงินทุน

จากการศึกษา พบว่า อุตสาหกรรมหรือกิจการส่วนใหญ่จะใช้เวลาออมของตนเองหรือครัวเรือนเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ทำให้ลดการเป็นหนี้จากภายนอกกิจการและมีส่วนสำคัญที่สามารถจะขอสินเชื่อเพื่อเพิ่มทุนได้ในอนาคต รวมทั้งมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ยังสามารถสะสมทุนได้หลายวิธี ทั้งการระดมในระบบสถาบันการเงินทั้งจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ รวมทั้งจากนอกระบบสถาบันการเงิน โดยเงินกู้ในระบบมาจากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก และมีจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและอำเภอ

ซึ่งเราพบว่าโดยส่วนใหญ่กิจการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนที่มี แนวการริเริ่มจากภาครัฐนั้น จะได้รับเงินลงทุนประเดิมให้ด้วยในการซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์ และเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อวัตถุดิบ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในขณะเดียวกันแหล่งเงินทุนที่สำคัญจะมาจากท้องถิ่นที่ดำเนินกิจการ ดังนั้นการที่สามารถระดมทุนเพื่อดำเนินกิจการในท้องถิ่นจึงอาจเป็นข้อจำกัดในการขยายกิจการในอนาคตที่ต้องการ เงินทุนในปริมาณสูงเนื่องจากในพื้นที่นี้ เนื่องจากไม่มีสถาบันการเงินของรัฐที่สนับสนุนกิจการอุตสาหกรรมโดยตรง เช่น บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม

อย่างไรก็ดี กิจการส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาแหล่งเงินทุนไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญมากนัก ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการระดมทุนได้จากแหล่งทุนอื่นๆ โดยเฉพาะจากสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับกิจการการผลิตของชุมชน ส่งผลให้ธนาคารของรัฐได้ผ่อนปรนและขยายสินเชื่อแก่กิจการมากขึ้น

จากการศึกษาเราพบว่า ขนาดการลงทุนของกิจการมีความสัมพันธ์กับลักษณะการดำเนินการ และเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งหมายถึงการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ซึ่งเราพบว่า ส่วนใหญ่กิจการยังใช้เทคโนโลยีพื้นฐานในการผลิต เช่น การทำขนมหวาน การทำน้ำตาลมะพร้าว การทำกะล่ำ เครื่องมือส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวเรือน ในส่วนของกิจการที่ขยายกำลังการผลิตและส่งออกสินค้าไปต่างประเทศได้ ก็จะมีการจัดซื้อเครื่องจักรเพิ่มเติมทั้งนี้เพื่อให้ผลิตได้ทันต่อความต้องการและคุณภาพตามความต้องการของตลาด สำหรับกิจการที่ทำผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลและไม้มะพร้าวนั้น พบว่าเครื่องจักรที่ใช้เป็นเครื่องกลึงที่ไม่ต้องลงทุนสูงมากนัก และสามารถดำเนินการซ่อมแซมได้ในพื้นที่ ในขณะที่กิจการซ่อมรถแทรกเตอร์จำเป็นต้องการเงินทุนมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมาจากสถาบันการเงิน เนื่องจากต้องซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีราคาสูง รวมทั้งวัตถุดิบซึ่งส่วนใหญ่เป็นแผ่นเหล็กมีราคาสูงมาก

2.3. การตลาดและสินค้า

จากการศึกษาพบว่าสินค้าที่ผลิตมาสามารถสนองความต้องการของคนในจังหวัดได้ และอุตสาหกรรม และกิจการส่วนใหญ่มักจะจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้ภายในท้องถิ่นและในจังหวัด ทำให้ไม่ต้องเสียค่าขนส่ง โดยพึ่งพิงตลาดในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะจากเกษตรกรและนักท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นตลาดที่สำคัญเนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง และอำเภอเขาชัยวันยังเป็นทางผ่านลงไปแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ในภาคตะวันตก เช่น ชายหาดชะอำ และหัวหิน เป็นต้น และเป็นจุดหยุดพักของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เดินทางลงไปทางภาคใต้ อีกด้วย ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีร้านจำหน่ายอาหารเป็นจำนวนมากในพื้นที่ พร้อมกันนี้ได้มีการจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกต่างๆ ภายในร้านด้วย ซึ่งจากการสอบถามผู้ประกอบการหลายกิจการให้ความเห็นว่า ตลาดจำหน่ายผลผลิตที่สำคัญของผลิตภัณฑ์อาหาร ขนมหวาน และไม้ตาล นั้น ก็คือนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยจะนิยมซื้อของรับประทาน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาตินีโเอเชีย จะให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลและไม้มะพร้าว เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ประกอบการได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าภายหลังเกิดสงคราม ระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรัก รวมทั้งวิกฤตการณ์การระบาดของโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SAR) ขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อยอดขายผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันคำสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศก็ชะลอตัวลงด้วย

ในขณะที่อุตสาหกรรมที่ให้บริการซ่อมบำรุงรถแทรกเตอร์ และงานเชื่อมโลหะ เช่น เหล็กคัต นั้นมีตลาดหลัก คือ ตลาดในท้องถิ่น เป็นหลัก ซึ่งจำนวนประชากรที่มากขึ้น รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในพื้นที่ได้ส่งผลให้มีงานอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานเชื่อมโลหะมีการเรียนรู้และอาศัยการฝึกฝนไม่นานนัก ประกอบกับใช้เงินลงทุนไม่มากจึงปรากฏว่ามีกิจการดังกล่าว เกิดขึ้นมาในพื้นที่และมีปัญหาในการแข่งขันกัน โดยเฉพาะการแข่งขันทางด้านราคา ในส่วนของอุตสาหกรรมที่

ให้บริการซ่อมบำรุงรถแทรกเตอร์นั้น เนื่องจากเป็นงานเฉพาะด้านต้องอาศัยความรู้และความชำนาญสูง รวมทั้งต้องใช้เงินลงทุนสูงในการจัดหาเครื่องจักรและอุปกรณ์ จึงปรากฏว่าไม่มีกิจการประเภทเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียง และจากการสัมภาษณ์พบว่าในพื้นที่ภาคตะวันตกนั้นมีกิจการดังกล่าวไม่กี่แห่ง ส่งผลให้ไม่เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง รวมทั้งกิจการที่มีฝีมือดียังได้รับการติดต่อจากลูกค้าในต่าง ๆ ภูมิภาคอีกด้วย

เรื่องช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า กิจการบางส่วนจำหน่ายด้วยตนเอง และบางส่วนต้องอาศัยผู้แทนจำหน่ายเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้วิธีการทั้ง 2 แบบนี้ประกอบกัน และในด้านการประชาสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมขนาดย่อมส่วนใหญ่ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ โดยวิธีการประชาสัมพันธ์มีเพียงส่วนน้อยที่มีการโฆษณา แต่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการขยายตลาดโดยใช้การบอกต่อ เรื่องการประชาสัมพันธ์สินค้านับเป็นปัญหาที่สำคัญของกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งภายหลังจากที่รัฐได้ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงกิจการนั้น ได้เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสินค้า โดยการติดฉลากเพื่อที่ผู้ซื้อสินค้าจะได้กลับมาซื้ออีกครั้ง ซึ่งการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ยอดขายของกิจการดีขึ้นในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามช่องทางการประชาสัมพันธ์อื่นๆในท้องถิ่นล้วนมีข้อจำกัด การใช้ฉลากสินค้าจึงเป็นวิธีการที่สำคัญและเข้าสู่ผู้บริโภคได้ดีที่สุด

อุปสรรคในการจำหน่าย ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ปัญหาไม่ทราบความต้องการผู้ซื้อซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากของอุตสาหกรรมขนาดย่อมโดยเฉพาะกิจการที่ขายปลีกโดยตรงสู่ผู้บริโภค เนื่องจากไม่มีการวิจัยตลาดเช่นเดียวกับที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ดำเนินการ การดำเนินการของผู้ประกอบการจึงมุ่งเน้นกระบวนการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ในขณะที่ยังไม่ทราบความต้องการของผู้ซื้อ ส่งผลให้สินค้าที่ผลิตไม่มีตลาดรองรับ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องของเงินทุนหมุนเวียน และหากไม่มีเงินทุนหมุนเวียนมากพอจึงทำให้ต้องหยุดดำเนินการ เช่น กรณีของผู้ผลิตมะขามแก้วสามรส พบว่าผู้ผลิตไม่ทราบลักษณะสินค้าที่ตลาดต้องการ โดยได้รับความรู้ในการผลิตจากภาครัฐจึงได้ริเริ่มดำเนินการซึ่งในช่วงแรกของการดำเนินการได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกลุ่มสมาชิก ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน แต่เนื่องจากไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของตลาดทำให้ประสบปัญหาในเรื่องรายได้และเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งได้ส่งผลต่อการผลิตและสถานะภาพของการรวมกลุ่มของสมาชิกอีกด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าวทางภาครัฐน่าจะให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เนื่องจากกิจการขนาดย่อมไม่สามารถดำเนินการวิจัยตลาดเองได้ รวมทั้งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ก็มีข้อจำกัดในการจัดทำด้วยตนเอง

สำหรับตัวสินค้าพบว่า ยังประสบปัญหาในเรื่องเครื่องหมายรับรองหรือตรารับรองมาตรฐานสินค้า เช่น อย. ของคณะกรรมการอาหารและยา สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารและขนม ซึ่งทำการขยายตลาดในกลุ่มผู้บริโภคที่เน้นความปลอดภัยกระทำได้ยาก ส่งผลให้ยอดขายไม่มากขึ้นเท่าที่ควร ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ รูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากสินค้าหลายชนิดเป็นสินค้าประเภทอาหารและขนม การออกแบบบรรจุภัณฑ์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้

ประกอบการมีทักษะในเรื่องดังกล่าวน้อย การใช้บรรจุภัณฑ์จึงมักจะเหมือนกับสินค้าประเภทเดียวกันจากแหล่งอื่นๆ ส่งผลให้ไม่เกิดความแตกต่างและดึงดูดใจผู้บริโภค นอกจากนี้ความเคยชินต่อรูปแบบของสินค้าในอดีตของผู้บริโภคบางกลุ่มทำให้ผู้ผลิตไม่กล้าพัฒนารูปแบบอื่นๆ เพื่อขยายตลาดเนื่องจากกลัวจำหน่ายสินค้าไม่ได้ เช่น กิจกรรมที่ทำน้ำตาลมะพร้าว จะมีผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย 2 ชนิด คือ น้ำตาลปี๊บ ซึ่งจะบรรจุในปิ๊บเพื่อทำการจำหน่ายกลุ่มผู้ผลิตอาหารหรือขนมหวาน และ น้ำตาลปึก ที่จะอาศัย แบบแม่พิมพ์ ทรงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 นิ้ว ซึ่งน้ำตาลดังกล่าวจะจำหน่ายให้ผู้บริโภคทั่วไปภายหลังผู้ประกอบการได้ปรับปรุงรูปแบบเพิ่มเติม โดยใช้แบบใส่วุ้นพลาสติกขนาดเล็กๆ มาใส่น้ำตาลเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเป็นของที่ระลึก ผลปรากฏว่าตลาดไม่สนองตอบรูปแบบสินค้าในลักษณะนี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องยกเลิกไป และไม่อยากเสียเวลาทดลองทำอีก เนื่องจากการพัฒนารูปแบบนี้ต้องเสียเงินทุนเพิ่มเติม และเสียเวลาในการผลิตมากกว่าเดิมมาก

ในส่วนของกิจการที่ได้รับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่ลูกค้าจะมีตัวอย่างหรือรูปแบบสินค้าให้มาด้วย ผู้ผลิตจึงไม่มีจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบเอง เช่นกรณีของผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล อย่างไรก็ตามก็ผู้ประกอบการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์ จึงได้พัฒนาบุคลากรทางด้านนี้ขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายตลาด และสามารถพัฒนาสินค้าได้ เนื่องจากการรับจ้างผลิตโดยส่วนใหญ่มักจะได้รับราคาไม่สูงนัก และพบว่ามีหลายบริษัทที่ดำเนินกิจการในกรุงเทพมหานครได้คิดเครื่องหมายการค้าของตนเองภายหลัง ดังนั้นผู้ประกอบการจึงมีความต้องการในการติดต่อกับตลาดต่างประเทศด้วยเอง ซึ่งจะทำให้ได้คำสั่งซื้อและราคาที่มากขึ้น

2.4. เทคโนโลยี

จากการศึกษา พบว่า ความรู้ที่ใช้ในการผลิตจนสามารถที่จะดำเนินการผลิตได้ส่วนใหญ่ สามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รองมาคือได้ความรู้จากครอบครัว และบางส่วนสั่งสมประสบการณ์จากการเป็นลูกจ้าง รวมทั้งจากการอบรมสัมมนาและการศึกษาในระบบ ตามลำดับ โดยอุตสาหกรรมขนาดย่อมแต่ละประเภทจะมีระดับการใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของการดำเนินการผลิต และพื้นเพของผู้ประกอบการ ซึ่งเราพบว่าผู้ประกอบการที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง จะมีความสามารถในการรับเทคโนโลยีและความรู้ได้เร็ว รวมทั้งสามารถดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมได้ด้วย เช่น กรณีของกิจการซ่อมแซมรถแทรกเตอร์ พบว่า ผู้ประกอบการมีทักษะในการดัดแปลงรถแทรกเตอร์ต้นแบบให้มีความเหมาะสมในการใช้งานมากขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยการฝึกอบรมร่วมกับการสังเกตการใช้งานในพื้นที่จริง จนนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนาได้ ในขณะที่กิจการที่ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและขนม นั้น ผู้ประกอบการจะเน้นเรื่องเทคนิคในการผลิตเพื่อให้ได้รสชาติดี ตามแบบดั้งเดิมในอดีต อย่างไรก็ตามก็ผู้ประกอบการบางรายได้พัฒนาตัวสินค้าเพื่อสร้างลักษณะเด่นเฉพาะตัวสินค้า

ขึ้น เช่น กิจการที่ทำกะแม่ ได้ทดลองใส่กะทิสดเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้รสชาติดีขึ้น ในขณะที่การพัฒนากระบวนการผลิตหรืออุปกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

ในส่วนเครื่องจักรและอุปกรณ์นั้นพบว่า เครื่องจักรที่ใช้งานในอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นเครื่องจักรใหม่เป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่เป็นเครื่องจักรเก่า เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ และคุณภาพในการผลิตมากขึ้นกว่าในอดีต ประสิทธิภาพการผลิตดี สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม สำหรับข้อมูลในการตัดสินใจสั่งซื้อเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรของอุตสาหกรรมต่าง ๆ พบว่าส่วนใหญ่ได้ข้อมูลหรือสอบถามจากผู้ประกอบการรายอื่นเป็นหลัก ทำให้สามารถได้เครื่องจักรที่ดีและเหมาะสมกับการผลิต

ทั้งนี้ การซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์บางชนิดจะดำเนินการ โดยโรงกลึงในท้องถิ่น และบางส่วนจะนำเครื่องจักรไปซ่อมแซมที่ผู้ขายเครื่องจักรที่ตนไปซื้อ มา และเมื่อพิจารณาความสามารถในการซ่อมแซมเครื่องจักร พบว่าสามารถทำการซ่อมได้ภายในจังหวัดโดยว่าจ้างโรงกลึงในท้องถิ่นเข้ามาดูแลและซ่อมบำรุงหรือดำเนินการซ่อมเองโดยตัวผู้ประกอบการหรือลูกจ้าง อย่างไรก็ตามก็ดีกิจการ ยังมีจุดอ่อน คือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้า เครื่องจักรบางชนิดมีราคาสูง ปัญหาเครื่องจักรเสียบ่อย และการขาดความรู้ด้านการดูแลเครื่องจักร กระบวนการผลิตเกิดของเสียมาก ซึ่งจากการสำรวจพบว่า เครื่องจักรบางส่วนผลิตขึ้นในประเทศ ในขณะที่เครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงมักจะนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการพบว่า เครื่องจักรที่นำเข้านั้นบางครั้งมีประสิทธิภาพดีกว่าเครื่องจักรภายในประเทศ เช่นกรณีของผู้ผลิตขนมหวาน พบว่า เตาอบที่ผลิตในประเทศและซื้อมาจากกรุงเทพมหานครมีปัญหาเรื่องการให้ความร้อนไม่สม่ำเสมอเท่ากันทุกจุด ทำให้สินค้าที่ได้มีคุณภาพไม่ดี ในขณะที่เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรคือเตาอบจากต่างประเทศ พบว่าขนมที่ผลิตได้มีคุณภาพสูงขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดีเครื่องจักรที่นำเข้ายังมีราคาสูงและการบำรุงรักษามีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงเพิ่มขึ้น

2.5. แรงงาน

แรงงานของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในท้องถิ่นหรือในจังหวัดที่ตั้งอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่มีความรู้ น้อยและอาชีพเดิมมักเป็นเกษตรกร หรือรับจ้างทั่วไป ในขณะที่แรงงานที่มีฝีมือมักจะเลือกทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่หรือในจังหวัดใกล้เคียงที่มีผลตอบแทนสูงกว่า ทำให้แรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีโอกาเลือกแรงงานที่มีคุณภาพได้ไม่มาก โดยส่วนใหญ่แรงงานที่ทำในกิจการมักจะเป็นแรงงานที่มีอายุกว่า 40 ปีขึ้นไป ในขณะที่แรงงานวัยหนุ่มสาวที่มาทำงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อมนี้มักจะเป็นงานพิเศษ เช่น หลังเลิกเรียน หรือวันเสาร์ อาทิตย์

การจัดหาแรงงานในบางกิจการสามารถหาแรงงานได้ง่ายในท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจการที่ไม่ต้องการทักษะหรือความชำนาญสูง เช่น การล้างวัตถุดิบ การขัดหรือถูกระคายทราย การยกของเพื่อส่งมอบ เป็นต้น ดังนั้นจึงมักจะไม่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำให้มีเวลาว่างในบางช่วงเวลา และจะสามารถทำงานเต็มได้ในช่วงนอกฤดูการเกษตร เพราะพื้นที่บางส่วนเป็นเขตเกษตรน้ำฝนทำให้สามารถเพาะปลูกได้จำกัด

สำหรับกิจการที่ต้องการทักษะในการผลิต เช่น การทำขนม พบว่าผู้ประกอบการได้นั้นทักษะในการผลิต เนื่องจากการทำอาหารหรือขนมต้องการความละเอียดและรอบคอบ ในระหว่างการทำ หากดูแลไม่ดีก็จะทำให้เสียหายได้ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องถ่ายทอดเทคนิคในการทำ เช่น การสังเกตเรื่องความร้อน การผสมของวัตถุดิบ ตลอดจนการบรรจุ ในส่วนของงานกลึงไม้ตาลนั้น แรงงานจะต้องมีทักษะและความชำนาญในการคว้ตวัตถุดิบอีกด้วย เนื่องจากไม้ตาลที่เก็บไว้นานจะมีคุณภาพต่ำ หรือแตกร้าว ซึ่งส่งผลให้ผลิตภัณฑ์จำหน่ายไม่ได้ราคา

ในส่วนของการที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถสูงนั้น พบว่าผู้ประกอบการจะเข้ามาสอนงานให้แก่แรงงาน พร้อมกับดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งการรับรู้ของแรงงานแต่ละคนอาจจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากพื้นฐานการศึกษา และความเอาใจใส่ ดังกรณีของกิจการซ่อมรถแทรกเตอร์ พบว่างานบางชนิดที่ต้องการความรู้เฉพาะด้าน ผู้ประกอบการจะจ้างแรงงานที่มีพื้นฐานในงานนั้นๆ มารับผิดชอบ ยกเว้นงานพื้นฐาน เช่นงานเชื่อม ผู้ประกอบการจะฝึกฝนให้เองในสถานประกอบการ

กล่าวโดยสรุปแล้ว แรงงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีข้อได้เปรียบที่สามารถหาแรงงานท้องถิ่นมาทำงานได้เพียงพอได้ โดยพึ่งแรงงานต่างถิ่นไม่มาก ลักษณะแรงงานจะเป็นแรงงานฝีมือดั้งเดิม ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในเมือง มีการเข้าออก เปลี่ยนงานบ่อย และมีความใกล้ชิดกับนายจ้าง อย่างไรก็ตามลักษณะการจ้างงานที่เป็นลูกจ้างรายวัน นับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของแรงงาน เนื่องจากความรู้สึกที่ไม่มั่นคงต่อสภาพการจ้างงานทำให้แรงงานไม่ใส่ใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของการประกอบการและโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในอำเภอเขาย้อยที่ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเบื้องต้นมาพบว่า

การเริ่มต้นของกิจการ อาจเกิดจากความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการ ซึ่งอาจจะได้รับมาจากการศึกษา หรือจากการเป็นลูกจ้างมาก่อน หรือสืบทอดกิจการของครอบครัว ในขณะที่ปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดกิจการใหม่ในปัจจุบันคือ การส่งเสริมของภาครัฐผ่านนโยบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ขึ้นมาเป็นจำนวนมาก

ในการดำเนินการและการจัดการพบว่า ผู้ประกอบการที่เดิมมีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ จะสามารถจัดการและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีในระดับหนึ่ง ทั้งด้านการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ

การตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในขณะที่ผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐจะมีข้อจำกัดในการจัดการ เนื่องจากขาดประสบการณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้นๆ

ในส่วนของการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ภายในกิจการคือ ระหว่างผู้ประกอบการกับลูกจ้าง พบว่าจะมีการสอนงานให้ ส่วนระยะเวลาและการรับรู้ของแรงงานจะขึ้นกับพื้นฐานของบุคคล เช่น การศึกษา และความเอาใจใส่ ในขณะที่ประเภทของกิจการก็ส่วนสำคัญต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ เช่น ความรู้พื้นฐานในการผลิตผู้ประกอบการจะยินดีเปิดเผย แต่ถ้าเป็นเทคนิคหรือเคล็ดลับเฉพาะกิจการแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งเราพบกรณีดังกล่าวมากในกิจการที่ทำอาหารและขนมหวาน

ส่วนการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างภายนอก กับภายในกิจการพบว่า สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มคือ การถ่ายทอดระหว่างผู้ขายวัตถุดิบกับกิจการ โดยกิจการจะให้ความรู้ถึงคุณลักษณะของสินค้าหรือวัตถุดิบที่พึงประสงค์ ในขณะที่การแนะนำอาจจะเกิดในช่วงการซื้อขายสินค้า และพบปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนกรณีการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือความรู้ระหว่างกิจการกับผู้บริโภคหรือผู้ว่าจ้างผลิตพบว่า หากกิจการได้รับการว่าจ้างผลิตจากกิจการอื่นก็จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การควบคุมคุณภาพ และการจัดการ เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถส่งมอบสินค้าได้ทันเวลา อย่างไรก็ตามหากกิจการได้รับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศด้วย ก็จะได้รับคำแนะนำ พร้อมกับรูปแบบของสินค้าที่ต้องการ ประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะของสินค้านั้นๆ เช่น ต้องใช้สารที่ไม่เป็นอันตราย ในกรณีของสารเคลือบเงาของผลิตภัณฑ์ไม้ตาล เป็นต้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้กิจการมีพัฒนาการทางความรู้และเทคโนโลยีที่ดีขึ้น แต่หากปราศจากความรู้พื้นฐานของบุคลากรในกิจการโดยเฉพาะผู้ประกอบการแล้ว การพัฒนาต่อยอดหรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ก็มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้